

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDAN
ETKİLENEN ÖĞRENCİYE EV İÇİ GÜVENLİK
BECERİLERİNİN KAZANDIRILMASINDA SOSYAL
ÖYKÜLERİN ETKİLİLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE UMay ASLANTAŞ

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz Çetin

BOLU, AĞUSTOS - 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Hatice Umay ASLANTAŞ tarafından hazırlanan “**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDAN ETKİLENEN ÖĞRENCİYE EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN KAZANDIRILMASINDA SOSYAL ÖYKÜLERİN ETKİLİLİĞİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak oy birliği/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir. 27/07/2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç.Dr. Şerife Şenay İLİK
Necmettin Erbakan Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Havva Aysun KARABULUT
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,
- aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin 17/08/2023 tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 18 olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2022/514 sayısı ile etik izin alınmıştır.

.....

HATİCE UMay ASLANTAŞ

ÖZET

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUDAN ETKİLENEN
ÖĞRENCİYE EV İÇİ GÜVENLİK BECERİLERİNİN
KAZANDIRILMASINDA SOSYAL ÖYKÜLERİN ETKİLİLİĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
HATİCE UMay ASLANTAŞ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: DOÇ.DR. MÜZEYYEN ELDENİZ ÇETİN)**

**BOLU, AĞUSTOS - 2023
XII + 112 SAYFA**

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciye ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykülerin etkililiğini sınamaktır. Araştırmada ev içi güvenlik becerilerinden; elektrik ve yangın güvenliği becerileri, zehirli maddelerden korunma becerileri ve gıda güvenliği becerilerinin kazanımını sağlamak amacıyla sosyal öyküler geliştirilmiştir. Araştırmanın katılımcısı otizm spektrum bozukluğu tanısı olan yedi yaşında bir öğrencidir. Araştırmanın etkililik verileri toplanırken tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Sosyal öykü uygulamasından önce ve sonra bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi üzerine oturumlar düzenlenerek öğrencinin okul ortamında ve ev ortamında performansına ilişkin veri toplanmıştır. Araştırmanın bulguları sosyal öykülerin ev içi güvenlik becerilerinin edinim, izleme ve genelleme aşamalarında etkili olduğunu göstermektedir. Araştırma sonunda ebeveynin ve öğretmenin kullanılan sosyal öykülere ve öğretilen becerilere yönelik olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Otizm Spektrum Bozukluğu, Sosyal Öykü, Ev İçi Güvenlik Becerileri

ABSTRACT

THE EFFECTIVENESS OF SOCIAL STORIES IN ATTRACTING THE HOUSEHOLD SAFETY SKILLS OF STUDENT AFFECTED BY AUTISM SPECTRUM DISORDER

MA THESIS

HATİCE UMay ASLANTAŞ

BOLU ABANT IZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION

(SUPERVISOR: (ASSOC.PHD. MÜZEYYEN ELDENİZ ÇETİN)

BOLU, AUGUST 2023

XII + 112 PAGES

The aim of this study is to test the effectiveness of social stories in the acquisition of household safety skills of students with autism spectrum disorder. In the research, from the domestic security skills; Social stories were developed in order to provide the acquisition of electrical and fire safety, toxic substances protection skills and food safety skills. The participant of the study is a seven-year-old student diagnosed with autism spectrum disorder. In the study multiple probe design with probe trials across behaviors was used. Before and after the social story application, the information learned was applied and data on the performance of the student in the school and home environment were collected. The findings of the study show that social stories are effective in the acquisition of domestic safety skills, monitoring and generalization. At the end of the research, satisfaction was measured with the social validity data. Parents and teachers gave positive opinions about the social stories used and the skills taught.

KEYWORDS: Autism Spectrum Disorder, Social Story, Household Safety Skills

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
TABLO LİSTESİ	xi
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xii
TEŞEKKÜR	xiii
1. GİRİŞ.....	14
1.1.Problem Durumu	14
1.2.Araştırmanın Amacı	17
1.3.Araştırmanın Önemi.....	17
1.4.Sınırlılıklar	18
1.5.Sayıtlılar	19
2.1.Tanımlar	19
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR.....	20
2.1 Kuramsal Çerçeve.....	20
2.1.1 Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB).....	20
2.1.2 OSB’den etkilenen Bireylerin Özellikleri	23
2.1.3 OSB’den etkilenen Çocukların Eğitimi	25
2.1.4 Güvenlik Becerileri.....	27
2.1.5 Güvenlik Becerilerinin Sınıflandırılması	28
2.1.6 Ev İçi Güvenlik Becerileri.....	30
2.1.7 Güvenlik Becerilerinin Öğretimi	30
2.1.8 Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntemler	31
2.1.9 Sosyal Öyküler	42
2.1.10.Sosyal Öykülerin Yapısı ve İçeriği.....	44
2.1.11 Sosyal Öykülerin Yazımı.....	45
2.1.12 Sosyal Öykülerin Sunumu	45
2.2 İlgili Araştırmalar	46
2.2.1 Sosyal Öykünün Kullanıldığı Araştırmalar	46
2.2.2 Sosyal Öykünün Güvenlik Becerilerinde Kullanıldığı Araştırmalar	52
3. YÖNTEM.....	55
3.1 Araştırmanın Modeli.....	55

3.2 Çalışma Grubu	56
3.3 Ortam	58
3.4 Araç Gereçler	58
3.5 Sosyal Öykülerin Hazırlanması	59
3.6 Veri Toplama Araçları	60
3.6.1 Ev İçi Güvenlik Becerileri Kontrol Listesi	60
3.6.2 Sosyal Öykü Veri Toplama Aracı	61
3.6.3 Sosyal Öykü Gözlem Kayıt Formu	61
3.6.4 Öğretmen Ve Ebeveyn Görüşme Formları	62
3.7 Uygulama Süreci	62
3.7.1 Pilot Uygulama	62
3.7.2 Yoklama Oturumları	63
3.7.3 Silikleştirme Oturumları	64
3.7.4 Genelleme Oturumları	64
3.7.5 İzleme Oturumları	65
3.7.6 Genelleme Oturumları	65
3.8 Güvenirlik Verileri	65
3.9 Sosyal Geçerlilik	66
3.10 Verilerin Toplanması	66
3.10.1 Etkililik Verilerinin Toplanması	66
3.10.2 Güvenirlik Verilerinin Toplanması	67
3.10.2.1. Gözlemciler Arası Güvenirlik Verilerinin Toplanması	67
3.10.2.2 Uygulama Güvenirliği Verilerinin Toplanması	67
3.11 Verilerin Analizi	68
3.11.1 Etkililik Verilerin Analizi	68
3.11.2 Güvenirlik Analizi	68
3.11.2 Sosyal Geçerlilik Verilerinin Analizi	69
4. BULGULAR	70
4.1 Sosyal öykülerin, OSB'den Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerini Bilgi Düzeyinde Edinmelerine ve Edindikleri Bilgileri 1, 3 Hafta Sonrasında Korumalarına Yönelik Bulgular	71
4.1.1 OSB'den Etkilenen Öğrenciye Gıda Güvenliği Becerisinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular	72
4.1.2 OSB'den Etkilenen Öğrenciye Zehirli Maddelerden Korunma Becerisinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular ...	72
4.1.3 OSB'den Etkilenen Öğrenciye Elektrik ve Yangın Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular	73
4.2 OSB'den Etkilenen Öğrencinin Bilgi Düzeyinde Kazandıkları Ev İçi Güvenlik Becerilerini Farklı Kişilere Genelleyeabilmelerine Yönelik Bulgular.	73
4.3 Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenen Öğrencinin Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesine Yönelik Bulgular	74
4.4 OSB'den Etkilenen Öğrencinin Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Farklı Ortamda Sergilemesine Yönelik Bulgular	75
4.5 OSB'den Etkilenen Öğrencinin Öğretmeni ve Annesinin, Sosyal Öykü Kullanımına ve Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Görüşlerine Dair Bulgular	76

4.5.1 OSB’den Etkilenen Öğrencinin Annesinin, Sosyal Öykü Kullanımına ve Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Görüşlerine Dair Sosyal Geçerlilik Bulguları	77
4.5.2 OSB’den Etkilenen Öğrencinin Öğretmeninin, Sosyal Öykü Kullanımına ve Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Görüşlerine Dair Sosyal Geçerlilik Bulguları	77
5. TARTIŞMA	78
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	83
6.1 Sonuç	83
6.2 Öneriler	84
6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	84
6.2.2 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	84
7. KAYNAKLAR.....	86
8. EKLER.....	101

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular.....	72
Şekil 2. Ev İçi Güvenlik Becerileri Kişi Genellemesi Bulguları	76
Şekil 3. Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesi Kazanım Bulguları Okul Ortamı	78
Şekil 4. Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesi Kazanım Bulguları Ev Ortamı.....	79

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. OSB'nin DSM-V'e Göre Sınıflandırılması.....	22
Tablo 2. OSB'den Etkilenen Bireylere Güvenlik Becerisinin Öğretiminin Yapıldığı Araştırma Örnekleri.....	37
Tablo 3. OSB'den Etkilenen Bireylere Sosyal Öykülerin Öğretiminin Yapıldığı Etkililik Araştırmaları Örnekleri.	49
Tablo 4. OSB'den etkilenen Bireylere Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykü'nün Etkililiğini Araştıran Araştırmalar.	57

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

5N1K : Ne, Nerede, Nasıl, Neden, Ne Zaman, Kim

APA : Amerikan Psikiyatri Birliği

BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

DEHB: Dikkat eksikliği Ve Hiperaktivite Bozukluğu

DSM-V: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı

ETEÇOM: Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

NAC : National Autism Center

NGG : Normal Gelişim Gösteren

NPDC : The National Professional Development Center on Autism Spectrum Disorders

OÇİDEP: Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

UDA : Uygulamalı Davranış Analizi

Yİ: Yürütücü İşlevler

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim sürecimi tamamladığım bu günlerde ders sürecinde ve tez çalışmamın tamamlanmasında birçok kıymetli insanın katkıları bulunmaktadır. Öncelikle bu süreçte bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, araştırmanın her aşamasında bana zamanını ayıran, cesaret veren, tez danışmanım çok değerli hocam, Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz Çetin’e teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Tez jürimde yer alan kıymetli hocalarım Doç.Dr. Şerife Şenay İlik ve Dr. Havva Aysun Karabulut’a katkıları için teşekkür ederim. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan sosyal öykülerin hazırlanmasında uzman görüşüne başvurduğum sayın hocam, Dr. Dilay Akgün Giray’a teşekkür ederim. Araştırma için evlerine her gittiğimde beni güleryüzle karşılayan, zaman ayıran araştırmaya önem veren katılımcının annesine teşekkür ederim. Araştırmanın katılımcısı olan sevgili öğrencime araştırmaya katılmayı kabul ettiği için, zorlandığı, sıkıldığı zamanlar olmasına rağmen araştırmayı tamamladığı için, arkadaşlarıyla geçireceği zamandan feragat ettiği için çok teşekkür ederim.

İlkokul yıllarımdan bu günlere kadar eğitim öğretim hayatımda bana yardımcı olan, bana güvenen sevgili annem Duriye Gemici’ye böyle güzel bir anne olduğu için çok teşekkür ederim. Lisansüstü eğitim hayatıma başladığım ilk günden beri yanımda olan, zamanını ayıran sevgili eşim Mehmet Ertuğrul Aslantaş’a teşekkür ederim. Bana olan desteklerinden, ilgilerinden dolayı babama, ablalarım, dayıma ve tez sürecinde olduğum için gerekli zamanı ayıramadığım çok sevdiğim arkadaşlarıma anlayışları için teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, sayıtlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) yaşamın erken yıllarında ortaya çıkan bireysel farklılıklar göstermekle birlikte genel olarak zayıf sosyal beceriler, tekrarlayan davranışlar, sınırlı ilgi alanları ile kendini gösteren karmaşık nöro-gelişimsel bozukluk olarak tanımlanmaktadır (American Psychiatric Association-APA, 2013; DSM-V, 2013., 2013; Kırcaali-İftar, 2012). Genel olarak OSB'den etkilenen bireylerin ayırt edici özellikleri; dil ve iletişim becerilerindeki yetersizlikler, sohbet başlatma ve sürdürme de yaşadıkları zorluklar, ekolali, rutine bağlı kalma da ısrarcı olma, beden dilini kullanmadaki sınırlılıklar, sembolik oyun oynamada yaşanan zorluklar ve akranlarına karşı ilgisizlik, başarılarını kendiliğinden diğer insanlarla paylaşamama, göz kontağı kurmada güçlük yaşama olarak görülmektedir (Boyd & Shaw, 2010; Öčkün,2016; Samson, Huber ve Gross, 2012). OSB'den etkilenen bireylerin zekâ düzeylerinde farklı görüşler olmakla birlikte zihin yetersizliğinden üstün zekâyâ kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır (APA,1994).

OSB'den etkilenen bireylerin, yüzleri tanıma, insanları yabancı veya güvenilir kişiler olarak sınıflandırma ve tehlike işaretlerini tanıma gibi becerilerde yetersizlikleri bulunmakla birlikte çevreden gelen tüm uyaranları aynı anda algılamaları çevrelerindeki insanlara dönüt verememelerine tehlikeleri fark edememelerine neden olmaktadır (Annaz ve diğerleri, 2009; APA, 2013). Bu becerilerdeki yetersizlikleri ayrıca bağımsız hayat sürmelerinde de tehdit oluşturabilmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre OSB'den etkilenen bireylerin sadece yüzde yirmi beşi bağımsız olarak kendi evlerinde, yüzde otuz dördü orta yaş düzeyinde olmamalarına rağmen aileleriyle birlikte yaşamaktadır. Evlilik ve uzun süreli yakın ilişkiler çok az yaşanmaktadır (Lord ve diğerleri). Bağımsız hayat sürdürmek beraberinde güvenlik risklerini doğurmaktadır (Browder ve Barbara, 2006). OSB'den etkilenen bireylerin temel özellikleri olduğu gibi uygulanan eğitim programları ve OSB' ye eşlik eden yetersizlikler güvenlik becerilerinin edinimini ve kullanımını etkileyebilir.

OSB'den etkilenen bireylerin eğitimlerinde öncelikli olarak öğretilen yönergeleri yerine getirme davranışının kazanımı birçok becerinin öğretiminde ön koşul olmasının yanında sistematik eğitim almış birey bu beceriyi genelleyebilir. Bu durumda yabancı kişilerden gelen tehdit ve istekleri yerine getirme eğilimi gösterebilirler (Değirmenci, 2018). Eğitim programlarında güvenlik becerilerinin öğretimine sınırlı yer verilmesi güvenlik becerilerinin ediniminde aksaklıklara sebep olabilir (Şirin ve Tekin-İftar, 2016).

Zihin yetersizliği, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)'nin OSB ile birlikte görüldüğü durumlar yaralanma riskini etkileyen etmenler arasındadır (Myers Turnbull, 2018). OSB ve DEHB dikkat sorunları iletişim sorunları, dürtüsellik, aşırı hareketlilik, davranış sorunlarına sebep olmaktadır. Zihin yetersizliği olan bireylerin güvenliklerini kontrol edemiyor olmaları, kaza durumlarından ve tehlikeli yaralanmalardan kendilerini koruyamamalarına sebep olmaktadır (Bozak ve Eldeniz Çetin, 2018; Mukaddes ve diğerleri, 2010).

OSB'den etkilenen çocuklarda yaralanma Normal Gelişim Gösteren (NGG) çocuklardan iki üç kat daha fazla gerçekleşmektedir (Lee, Harrington, Chang and Connors 2008). NGG bireylere kıyasla sekiz kat daha fazla zehirlenmeye, üç kat daha fazla boğulma, nöbet, sinir sistemi bozukluğuna uğramaktadırlar (Calavari ve Romanczyk, 2012). Guan ve Li (2017) yaptıkları çalışmada OSB'den etkilenen çocukların ölüm oranları ve yaralanma riskini incelemiştir. Çalışmada 1999-2014 yılları arasında hayatını kaybeden OSB'den etkilenen 1367 birey yer almaktadır. Araştırma sonucunda OSB'den etkilenen bireylerin %27,9'unun hayatını kaybetme sebebinin yaralanma olduğu, yaralanma sebeplerinin ise yabancı cisim aspirasyonu, boğulma, suda boğulma sonucu olduğu görülmektedir. Guan ve Li (2017)'nin yaptıkları araştırma sonrasında OSB'den etkilenen bireylerin kasıtsız yaralanmalar sebebiyle tüm nüfusa oranla yaklaşık olarak üç kat daha fazla hayatını kaybettiğini göstermektedir. Kaza sonucu ölümler, beş ve on yaş aralığındaki OSB'den etkilenen çocuklarda NGG yaşlıtlarına göre beş kat daha fazla olduğu yapılan diğer araştırmaların sonuçları arasında yer almaktadır (Calavari ve Romanczyk, 2012).

Yaralanmalar genelde evlerde, trafikte, iş yerlerinde, okullarda, rehabilitasyon merkezlerinde vb. yerlerde maruz kaldıkları kazalar ya da kendi kendine zarar verme problem davranışları sonucu meydana gelmektedir (Yıldırım

ve Girli, 2012). OSB'den etkilenen bireylerin göstermiş olduğu problem davranışlar güvenliklerine tehdit oluşturabilir. Baghdadli ve diğeri yedi yaş altında iki yüz yirmi iki OSB'den etkilenen çocukla yaptığı çalışmada OSB'den etkilenen çocukların NGG akranlarına göre daha fazla kendilerine zarar verici davranışlarda bulunduğunu ortaya koymuşlardır (Baghdadli ve diğeri,2003). Bu durum bıçak, makas vb. kesici aletlerin OSB'den etkilenen bireyler için daha fazla tehdit oluşturabileceğini sonucunu ortaya koymaktadır.

Tüm bu sebepler OSB'den etkilenen bireylerin güvenlik becerilerini öğrenmede ve uygulamada sorunlar yaşayabileceklerini göstermektedir. OSB'den etkilenen bireylerin NGG bireylere göre daha fazla tehlikeli duruma maruz kalabileceklerini düşündürmektedir. OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerini öğretmek için alanyazında bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sınırlı sayıda olup, çocuklardan daha çok yetişkin bireyleri kapsamaktadır. Bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için elzem olan bu becerilerin küçük yaşlarda kazandırılması son derecede önem taşımaktadır (Wiseman ve diğeri, 2017). Ancak OSB'den etkilenen öğrencilerin eğitiminde güvenlik becerilerinin öğretimi öğretmenler ve öğrencilerin aileleri tarafından ihmal edilmektedir (Şirin ve Tekin-Iftar, 2016).

OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin öğretiminin yapıldığı çalışmalar incelendiğinde; güvenlik becerilerinin öğretiminde tepki ipuçları (Taylor ve diğeri, 2004), video modelle öğretim (Akmanoğlu ve Tekin-Iftar,2011; Ergenekon, 2012; Godish, Miltenberger ve Sanchez, 2017; Honsberger, 2015;), sosyal öykülerle öğretim (Akçayır,2018; Crumrine,2003; Kutlu, 2016; Süzer, 2015; Ying,2016), davranışsal beceri öğretim paket programları (Bergstrom, Johnson, 2005;Goldsmith, 2008; Gunby ve Rapp, 2014; Levy, Ainsleigh ve Hunsinger-Harris, 2017; Miltenberger, 2005; Ledbetter-Cho vd., 2016; Rossi, Vladescu, Reeve ve Gross, 2017; Steinborn ve diğeri,1982) güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanılan yöntemlerdendir. Bu yöntemlerin çoğunlukla OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerisini kazandırmada etkili olduğu araştırmaların bulguları arasındadır. Tüm bu araştırmalar incelendiğinde Sistematik bir öğretim programı ve doğru bir yöntemle OSB'den etkilenen bireylerin güvenlik becerilerini kazanacağı düşünülmektedir. Ancak araştırmaların hiçbirisi OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin öğretiminde ev içi güvenlik becerilerinin öğretimini ele almamıştır ve sosyal öykülerin kullanıldığı sınırlı çalışmaya

ulaşılmıştır (Akçayır,2018; Crumrine,2003; Süzer, 2015; Kutlu, 2016; Ying,2016). Bu yüzden bu araştırmada ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öyküler kullanılmış olup, sosyal öykülerin üç farklı ev içi güvenlik becerisinin öğretiminde etkili olup olmadığını incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

1. Sosyal öyküler, Otizm Spektrum Bozukluğundan etkilenen öğrenciye ev içi güvenlik becerilerini bilgi düzeyinde edinmelerinde etkili midir?

2. Sosyal öyküler, Otizm Spektrum Bozukluğundan etkilenen öğrencinin bilgi düzeyinde edindikleri ev içi güvenlik becerilerini öğretim sona erdikten 1 ve 3 hafta sonra koruyabilmelerinde etkili midir?

3.Sosyal öyküler, Otizm Spektrum Bozukluğundan etkilenen öğrencinin bilgi düzeyinde kazandıkları ev içi güvenlik becerilerini farklı kişilere genelleylebilmelerinde etkili midir?

4. Sosyal öyküler, Otizm Spektrum Bozukluğundan etkilenen öğrencinin bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesinde etkili midir?

5. Sosyal öyküler, Otizm Spektrum Bozukluğundan etkilenen öğrencinin bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak farklı ortamda sergilemesinde etkili midir?

6. Otizm Spektrum Bozukluğundan etkilenen öğrencinin öğretmeni ve annesinin, sosyal öykü kullanımına ve ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik görüşleri (sosyal geçerlik) nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Bu araştırma sonunda elde edilen bulguların kuramsal açıdan ve uygulama açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Kuramsal önemi; OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinin öğretimini, sosyal öykünün önemini ve kullanılabilirliğini vurgulamış olmasıdır. Sosyal öykü gibi bilimsel dayanaklı uygulamaların daha bilinir olması ve güvenlik becerilerinde kullanılması sosyal öykülerin eğitimciler tarafından tercih edilmesini henüz bilinmeyen, test edilmemiş uygulamalara taleplerinin azalmasını sağlayabilir. Güvenlik becerilerinin öğretiminde etkili olan yöntemlerin belirlenmesi ve bu yöntemlerin kullanılması

öğrencilerin eğitimlerinde zaman kaybı olmamasını sağlayacaktır ve bu becerilerin daha erken edinimi hayati öneme sahiptir.

Bu araştırmada sosyal öykünün uygulama bölümünden önce ve sonra bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesine ilişkin verilerin toplanması araştırma bulgularının gerçek ortamda genellenmesindeki etkililiği ile örnek olması ve öğrenciye beceriyi bağımsız olarak sergileme fırsatı sunması araştırmanın güçlü yanları arasında düşünülebilir. Ulusal ve yabancı alanyazında sosyal öykülerin OSB'den etkilenen bireylere ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminin kazandırılmasında kullanıldığı ilk araştırma olması sebebiyle kuramsal açıdan ve uygulama açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın uygulama açısından bir diğer önemi ise uygulamalar sonucunda araştırmanın pilot uygulamasına katılan deneğin bir ev içi güvenlik becerisinin öğretilmesine, araştırmaya katılan deneğin de üç ev içi güvenlik becerilerinin öğretilmesine katkı sağlamasıdır.

Araştırmalar OSB'den etkilenen bireyler sistematik bir eğitimle birlikte güvenlik becerilerini öğrenebileceğini göstermektedir. Buna rağmen güvenlik becerilerinin öğretiminde sınırlı çalışma vardır ve bu çalışmalar genellikle yetişkin bireylerle yapılmıştır (Değirmenci 2018; Kaya 2022; Saiano ve diğerleri, 2015). Bu araştırmanın küçük yaş grubunda OSB'den etkilenen bireylerin eğitimi için uzman, öğretmen ve aileye öğretim oturumları açısından katkı sağlayacağı düşünülebilir. Araştırmanın sınıf ortamında ve ev ortamında kolaylıkla uygulanabilir olmasının OSB'den etkilenen bireylere eğitim veren kişiler için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak; araştırmanın yukarıda sıralanan özellikleri göz önünde bulundurulduğunda ulusal ve uluslar arası özel eğitim alanyazını zenginleştireceği bu sebeple sosyal öykünün bilimsel dayanaklarını güçlendireceği düşünülmektedir. OSB'den etkilenen öğrencilere eğitim veren öğretmenlere, uygulamacılara, OSB'den etkilenen çocuğa sahip anne babalara ve onların yakın çevresine güvenlik becerilerinin öğretiminde rehberlik edeceği OSB'den etkilenen bireylerin bağımsız yaşamlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1.4.1. Araştırma tek-denekli araştırma yöntemlerinde davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli ile sınırlıdır.

1.4.2. Araştırma Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış tek denek ile sınırlıdır.

1.4.3. Araştırma, ev içi güvenlik becerilerinden “Gıda Güvenliği”, “Elektrik ve Yangın Güvenliği” ve “Zehirli Maddelerden Korunma Becerileri” becerilerinin, öğretimi ile sınırlıdır.

1.4.4. Araştırmadanın kalıcılık bulguları sadece 1 ve 3 hafta sonra toplanan izleme oturumları ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmada, sosyal geçerlik formunu cevaplayan veli ve sınıf öğretmenin verdikleri cevaplar, denek ve araştırma için gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

2. Çalışmaya katılan katılımcıların devlet hastanesi ve Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından konulmuş olan OSB tanısının doğru olduğu varsayılmaktadır.

1.5.Tanımlar

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) : Yaşamın erken yıllarında iletişim alanında ve sosyal etkileşim alanlarında yer alan yetersizlikler ve sınırlı tekrarlanan davranışlar ile kendini gösteren bir gelişimsel bozukluktur (American Psychiatric Association, 2013)

Güvenlik Becerileri: Bireyin güvenliğini tehdit eden durumları fark etmesini ve bu durumlar karşısında uygun sürede uygun davranışları sergilemesini sağlayan becerilerdir (Kıyak, Tuna ve Tekin-İftar, 2021)

Sosyal Öykü: OSB’den etkilenen bireylere genellikle sosyal becerileri öğretmek amacıyla geliştirilmiş belirli ölçütler doğrultusunda yazılan ve uygulanan kısa öykülerdir.

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Araştırmanın bu bölümünde OSB, OSB'den etkilenen bireylerin özellikleri, OSB'den etkilenen bireylerin eğitimi, güvenlik becerileri, güvenlik becerilerinin sınıflandırılması, ev içi güvenlik becerileri, güvenlik becerilerinin öğretimi, güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanılan yöntemler, sosyal öyküler, sosyal öykülerin yapısı ve içeriği, sosyal öykülerin yazımı, sosyal öykülerinin sunumu ile ilgili açıklamalara yer almaktadır. Ayrıca güvenlik becerileri ve sosyal öyküler kavramlarına ilişkin literatürde yer alan araştırmalar açıklamalarıyla yer almaktadır.

2.1.1. Otizm Spektrum Bozukluğu

Otizm terimini İlk kez 1911 yılında İsviçreli psikiyatrist Eugen Bleuer tarafından sosyal içe çekilme, gerçeklikten kopma kavramlarıyla açıklanmıştır (Zeldovich, 2018). Daha sonra 1943 yılında Leo Kanner tarafından kendi içine kapanan bireyler olarak kullanmıştır. Kanner bu çocukların dünyaya, insanlarla normal, biyolojik olarak sağlanan teması kurma konusunda doğuştan bir yetersizlikle geldiklerini ifade etmiştir (Kanner, 1943). Yıllar geçtikçe, biyolojik faktörlerin, birçok farklılığa sebep olduğu gerçeğiyle birlikte geniş çapta kabul görmüştür (Schuler, 1995).

Otizm tanısı olarak ilk defa APA tarafından 1980 yılında yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda (Uluslararası Ruhsal Hastalıklar Tanı ve İstatistik El Kitabı -DSM-3) Yaygın Gelişimsel Bozukluklar başlığıyla yer almıştır ve yıllar içerisinde birçok değişikliğe uğramıştır. 1987 yılında yayınlanan DSM III-R de Yaygın Gelişimsel bozukluklar iki alt gruba ayrılarak Otizm ve Başka Türü Adlandırılmayan Yaygın Gelişimsel Bozukluklar olarak tanımlanmıştır (APA,1987). Daha sonra DSM-IV geliştirilmiştir. DSM-IV' te otistik bozukluk, asperger sendromu, başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk ve çocukluğun dezintegratif bozukluğu tanı kategorileri yer almaktadır. DSM-IV Otizm alt kategorilerindeki sınırlılıkların belirsizliği, aynı hastaya farklı kliniklerde farklı tanıların konulmasına sebep olması, tanının yıllar

içerisinde değişikliğe uğraması gibi sebeplerle eleştirilmiştir. (Aldridge ve diğerleri 2012; Wing ve diğerleri, 2011) APA tarafından 2013 yılında DSM-5 geliştirilmiştir. Asperger Sendromu, Çocukluk Çağı Dezintegratif Bozukluğu, Başka Türlü Sınıflandırılmayan Yaygın Gelişimsel Bozukluk terimleri Nörogelişimsel Bozukluklar başlığının altında Otizm Spektrum Bozukluğu terimi olarak tek başlık altında toplanmıştır. OSB, DSM-5'te bozukluğun yol açtığı zorluklar nedeniyle ihtiyaç duyulan desteğin düzeyine bağlı olarak derecelendirme belirtilerin yoğunluğuna göre, destek gerektiren (birinci düzey), yoğun destek gerektiren (ikinci düzey) ve çok yoğun destek gerektiren (üçüncü düzey) olarak sınıflandırılmıştır (Friedman, Sadhu & Jellinek, 2012). DSM-5'te OSB tanısı konulması için 7 kriterin 5'inin karşılanması gerekmektedir ve sosyal-iletişim alanındaki 3 belirtiden 3, tekrarlayıcı davranış-sınırlı ilgi alanındaki 4 belirtiden en az 2 belirtinin olması şartı getirilmiştir ve yapılan diğer bir değişiklikle duyuşal uyaranlara azalmış ya da aşırı tepki göstermek DSM-V de bir tanı ölçütü olarak yer verilmiştir (DSM-V, 2013). Tablo 1' de DSM-IV deki OSB sınıflandırılması ve özellikleri yer almaktadır.

Tablo 1. OSB'nin DSM-V'e Göre Sınıflandırılması

Sınıflandırılması			Sosyal İletişim		Sınırlı, Tekrarlayıcı ilgi Alanları Ve Aktiviteler
Çok	Yoğun	Destek	Bu	bireylerin	Davranışlarındaki
Gerektiren			Sosyal ve duygusal alanlarda sınırlılıkları	katılık, rutinlerinin dışında kalan durumlara uyum	
			Sözel ve sözel olmayan sosyal iletişim becerilerinde görülen çok yoğun yetersizlikleri, işlevsellikte ağır bozukluklara sebep olmaktadır.	sağlamama veya sınırlı/yineleyici davranışlar tüm alanlarda işlevde bulunmayı belirgin ölçüde bozar. Dikkatini ve gerçekleştirdiği eylemi	
			Çok sınırlı sosyal etkileşim	değiştirmekte güçlük yaşar.	

		başlatırlar ve başkalarının sosyal iletişim kurma çabalarına minimum karşılık verirler.	
Yoğun Gerektiren	Destek	Bu bireyler, sözel olmayan iletişimde kısıtlılık göstermekle birlikte sözel ve sözel olmayan sosyal iletişim becerilerinde yoğun yetersizlikler yaşamaktadırlar, Sosyal iletişim kurma çabalarına minimum karşılık ve sıradışı tepkileri vermektedirler.	Davranışlarındaki katılık, rutin dışı durumlara uyum sağlamama veya sınırlı/yineleyici davranışlar farklı alanlarda işlevde bulunmayı belirgin ölçüde bozar. Dikkatini ve gerçekleştirdiği eylemi değiştirmekte güçlük yaşar.
Destek Gerektiren		Bu bireyler, Akranlarla iletişim başlatmada ve sürdürmede zorluklar yaşamaları konusunda destek alınmaması bu alanda önemli yetersizliklere sebep olabilmektedir. Sosyal etkileşimi başlatmada ve sürdürmede zorlanabilirler. Başkalarının onlara göstermiş olduğu sosyal iletişim girişimlerine karşı gerekli karşılığı	Tekrarlayıcı, yineleyici davranışlar bir ya da birkaç bağlamda önemli sorunlara yol açar Davranışlarındaki katılık, bir veya birden fazla alanda işlevde bulunmayı belirgin ölçüde bozar. Bir etkinlik bittikten sonra diğerine geçişte zorluk yaşar. Düzenleme ve tasarlama yetersizlikleri bağımsız olmasına engel olur

veremezler. Sosyal
etkileşime ilgileri az gibi
görünürler.

Destek
almadıklarında sosyal
etkileşimindeki
yetersizlikler ortaya
çıkar. Sosyal etkileşim
başlatmakta sıkıntı yaşar
ve başkalarının sosyal
iletişim kurma çabalarına
sıra dışı veya başarısız
tepki verirler. Bu
bireylerin sosyal
etkileşime ilgisi azmış
gibi gözükabilir

Kaynak:(Uluyol,2015)

Yukarıdaki tabloda OSB'den etkilenen bireylerin değerlendirilmesinde bireylerin artık daha çok dil ve iletişim gelişimi açısından değerlendirdiklerini görmekteyiz. Bu güncelleme bireylerin bilişsel profillerinin dikkate alındığını göstermektedir. Bilişsel profillerini ortaya koymak OSB'den etkilenen bireylerin zihin yetersizliği olup olmadığını belirleme noktasında kullanılabilir. Alıcı dil becerisine sahip olmayan bireyler, alıcı ve ifade edici dil becerisine sınırlı sahip olan bireyler ve alıcı dil becerisine sahip olup ifade edici dilde sınırlılık yaşayan bireylerin belirlenmesi OSB'den etkilenen bireyin mevcut performansını ortaya koymak ve ihtiyaçlarını daha net belirlemek açısından oldukça önemlidir.

2.1.2.OSB'den Etkilenen Bireylerin Özellikleri

OSB'den etkilenen bireyler arasında bireysel farklılıklar görülmekle birlikte büyük bir kısmında çeşitli ortak özellikler bulunmaktadır. OSB'den etkilenen bireyler genellikle ifade edici ve alıcı dil ve becerilerinde yetersizliklere sahiptir.

İfade edici dil gelişiminde gecikme veya hiçbir zaman edineme durumlarıyla karşı karşıya gelip alternatif olarak jestlerle iletişim kurabilirler (Whitman,2004).

OSB bireyler, Normal Gelişim Gösteren (NGG) akranlarına göre daha az gözlemlene, taklit etme, yaklaşma ve onlarla etkileşim kurma eğilimindedir. Konuşurken sıklıkla ekolali, yazılı ifadeler veya soru benzeri tonlama kullanırlar. Belirli rutinler veya programlar kesintiye uğradığında genellikle farklı düzeylerde kaygı yaşayabilir. Sosyal hayattaki önceliklerine karar vermede zorluklar yaşayabilirler. OSB'den etkilenen bazı bireyler el çırpma sallanma vb. tekrarlayan davranışlar sergileyebilirler (Zager, 2005). Duygularını Akranlarıyla zaman geçirmek, oyun oynamak, iletişim kurmak yerine hayvanlarla, cansız nesnelerle ve yetişkinlerle etkileşime girerler (Hollander & Nowinski, 2003).

OSB ve DEHB birbirinden farklı tanımlanan nöro-gelişimsel yetersizlikler olmasına rağmen Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabında (DSM-5) OSB'ye DEHB eşlik etmiştir. DEHB, 10 çocuktan birini etkileyen çocukluk çağında başlayan ve semptomlarının ergenlikte %60-80 oranında ve erişkinlikte %40-60 oranlarına kadar devam ettiği dikkatsizlik, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik durumudur. (DSM-5) Önceden DEHB ve otizm tanıları birlikte konulamazken, DSM-5'te yapılan değişiklikler ile DEHB ve OSB birlikte konulabilmektedir. OSB ve DEHB dikkat sorunları iletişim sorunları, dürtüsellik, aşırı hareketlilik, davranış sorunları ve ders başarısında düşüklüğe sebep olmaktadır. (Mukaddes ve diğerleri,2010) Ayrıca OSB ile birlikte zihin yetersizliği görülebilmektedir. OSB'den etkilenen bireylerin %70'i zihin yetersizliğinden etkilenmiştir (Doğangün, 2008, s. 161).

OSB'den etkilenen bireyler de yürütücü işlev (Yİ) bozuklukları görülmektedir. Yİ bozuklukları günlük hayatımızda çok sık kullandığımız planlama, çalışma belleği, yaratıcılık gibi karmaşık bilişsel süreci ifade eden genel bir kavramdır (Corbett ve diğerleri, 2009). Yİ bozukluklar, zihin kuramı, ortak dikkat gibi bilişsel alanlardaki sorunların birbirleriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. (Griffith ve diğerleri, 1999). Yİ bozukluğu teorisi, beynin ön yapılarındaki hasarın, OSB'nin temel özellikleriyle ilişkili bilişsel eksikliklere yol açabileceğini ileri sürmektedir (Hill, 2004). Zihin kuramı kendimize veya başkalarına ait niyet, düşünce vb. Bilişsel süreçleri anlama becerisi olarak tanımlanmaktadır (Brüne ve Brüne-Cohrs 2006).

Ortak dikkat diğer insanlarla ilgilenme ve dikkati paylaşmayı sağlamakta, sosyal ortamda bireyin dikkatini bir nesne ve bir kişi arasında ayarlama becerisi olarak tanımlanmaktadır (Adamson ve McArthur 1995; Wong ve Kasari, 2012). Schertz ve Odom (2004) ise ortak dikkati, çocuğun çevresindeki insanlarla birlikte bir olaya ya da nesneye yönelik olarak dikkatini yönlendirmesi, ilgiyi paylaşması olarak tanımlamışlardır. OSB'den etkilenen bireyler ortak dikkat becerilerinde NGG akranlarından daha fazla sorun yaşamaları sesin kaynağını bulmakta zorluk yaşamalarına sebep olabilmektedir (Watson ve diğerleri, 2011).

OSB duyuusal uyaranlara aşırı duyarlılık veya duyarsızlıkla kendini gösterebilmektedir (APA, 2013). Görsel, işitsel, dokunsal ve koklamayla ilgili yaşanan sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu çocuklar parfüm veya diğer kimyasal maddeler gibi bazı kokulara yüksek düzeyde tepki verebilir, sıcak ve soğuğa tepkisiz kalabilirler ve diğer bireylerden daha fazla sakarlık yapmaktadırlar (Friend, 2006).

OSB'den etkilenen bireylerin güçlü yönleri arasında gelişmiş görsel beceriler, ezberleme konusundaki ileri düzeydeki becerileri, geniş bir yelpazede olan IQ profillerini sıralayabiliriz. OSB'den etkilenen bireylerin bilgiyi bütün yerine parçalar halinde işleme eğiliminde olması bu bireylere üst düzey bir anlama ve ayrıntıları yorumlama becerisini geliştirmektedir (Frith,1989).

2.1.3.OSB'den Etkilenen Çocukların Eğitimi

OSB'den etkilenen çocukların iletişim alanlarındaki ve sosyal becerilerindeki eksiklikler akranlarının doğal yollarla öğrendiği pek çok beceriyi öğrenememelerine neden olmaktadır (Stokes ve diğerleri, 2007). Bu durum OSB'den etkilenen çocukların eğitiminde müfredata ek olarak NGG çocukların doğal yollarla öğrendikleri becerilerin de sistematik bir program dahilinde uzman veya aile tarafından OSB'den etkilenen bireylere aktarılması gereksinimini doğurmaktadır.

Ülkemizde OSB'den etkilenen çocukların eğitimleri; yatılı ve gündüz özel eğitim okullarında, özel rehabilitasyon merkezlerinde, özel eğitim sınıflarında ve NGG akranlarıyla birlikte kaynaştırma eğitimi olarak gerçekleştirilmektedir. Milli eğitim bakanlığına bağlı özel eğitim okullarında 2013- 2014 eğitim öğretim döneminden itibaren özel eğitim uygulama merkezlerinin eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır. Milli eğitim bakanlığına bağlı özel özel eğitim kurumlarında yaygın gelişimsel bozukluklar destek eğitim programı

uygulanmaktadır (Şirin, 2015). Bu programlar kapsamında OSB'den etkilenen çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) hazırlanmaktadır. BEP milli eğitim bakanlığının yayınladığı programdaki kazanımların öğrencinin eğitsel gereksinimleri ve yaş aralıkları dikkate alınarak hazırlanmasıdır (MEB, 2004). BEP genel eğitim programına uyum sağlamakta zorlanan öğrencilere eğitimden yararlanma olasılığı sunmakta, öğrencinin daha çok yapabildiklerine odaklı bir program olduğu için öğrenciyi olumsuz etkilemeden eğitimine devam etmesinin önünü açmakta ve ebeveynlerin de programın hazırlanmasında söz sahibi olmaları sonucu ebeveynlerin sorumluluk almalarını sağlamaktadır (Özyürek, 2009). OSB'den etkilenen bireylerin eğitiminde özellikle erken çocukluk dönemini kapsayan MEB'in kullandığı programlar dışında birçok eğitim programı kullanılmaktadır. Bu programlardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Erken Yoğun Davranışsal Müdahale (EYDE) 1987 yılında İvar Lovaas tarafından oluşturulmuş haftada en az 20 saatlik eğitimden oluşan bir uygulamalı davranış analizi (UDA) müdahale stratejisidir. İvar Lovaas yaptığı araştırmada haftada kırk saat EYDE eğitimi alan çocuklar ile daha az eğitim alan çocuklar ve hiç eğitim almayan çocukların performansını karşılaştırmış, haftada kırk saat eğitim alan çocukların %47'sinin normal gelişim düzeyine ulaştığı, OSB semptomlarından kurtulduğu örgün eğitime katıldıkları sonucuna ulaşmıştır. (Lovaas, 1987) Türkiye'de 2013-2014 öğretim yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı(MEB)'na bağlı Özel Eğitim Uygulama Merkezlerinde EYDE temelli bir programı olan Otistik Çocuklar Eğitim Programı (OÇİDEP) uygulanmıştır. Program kapsamındaki becerilerin OSB'den etkilenen bireylere daha etkili şekilde kazandırılması için bir takım eğitsel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eğitsel düzenlemelerin özellikleri; Eğitime erken yaşta başlanması, haftada en az 20 saat minimum iki yıl yürütülmesi, özel eğitime yönelik bir program dahilinde hedeflenen becerilerin öğretimi, genellemenin yapılması, öğretim sırasında görsel desteklerden faydalanılması, öncelikle bire bir eğitime ağırlık verilip, sonra küçük grup ve büyük grup daha sonra nihai hedef olarak kaynaştırma eğitime geçimesidir (Güleç Aslan ve diğerleri, 2009).

OSB'den etkilenen bireylerin eğitiminde kullanılan bir diğer program PCDI (Princeton Child Development Institute) Programıdır. PCDI 1970 yılında New Jersey'de kurulmuş, 1975 yılında okula devam eden öğrencilerin beceri eksiklikleri ve problem davranışlarına yönelik UDA ilkelerine dayalı eğitim programlarıyla

faaliyet göstermeye başlamıştır. O günden beri programa katılan her birey için hazırlanan bireyselleştirilmiş programlarda yeni hedef becerilerle sürekli genişleyen bir veri tabanına sahiptir (Birkan,2013).

Okullarda uygulanan UDA' ya dayalı modellerden Otizm Araştırmalarına Dayalı Öğretim Stratejileri (STAR), OSB'den etkilenen çocukların ifade ve alıcı dil becerileri, akademik beceriler, oyun ve sosyal beceriler olmak üzere altı kategorinin eğitiminde ayırık denemelerle öğretim yöntemlerinin kullanıldığı müdahale programıdır (Usta ve Yazıcı, 2020).

İlişki temelli uygulama olarak nitelendirilen programlardan Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM) aile çocuk etkileşimine yönelik bir programdır. ETEÇOM Programı eve dayalı gerçekleştirilmektedir. Programda birincil bakım veren kişiyi müdahale uygulamasını yapan kişi olarak eğitir bu durum erken müdahale hizmetlerinin verilmesinde oluşabilecek aksaklıkları önlemekte günlük yaşam rutinlerinde süreklilik sağlamaktadır. ETEÇOM, bilişsel, iletişim ve sosyal-duygusal gelişimi desteklemek üzere desenlenmiştir. Araştırmalar sonucunda programın çocuğun gelişim alanlarını desteklediği ve hem ebeveynin hem de çocuğun etkileşim davranışlarını artırdığı belirlenmiştir (Mahoney ve Mac Donald, 2007; Selimoğlu ve Özdemir,2018; Usta ve Yazıcı,2020).

Yukarıda sıralanan programlar OSB'den etkilenen bireylere uygulanan programlardan bazılarıdır. Programlar öğrencinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bireysel olarak hazırlanmaktadır. Programlarda öğrencilerin sosyal, bilişsel, iletişim, akademik becerileri sıklıkla yer almaktadır. Güvenlik becerilerinin de eğitim programlarında önemli bir yeri olduğu anne-babalarının çoğu tarafından düşünülmektedir (Agran ve Krump, 2010).

2.1.4. Güvenlik Becerileri

Güvenlik becerileri, bireylerin hayatlarını fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı şekilde sürdürmelerini sağlayan yaşamın devam etmesini için elzem becerilerdir. Tüm bireyler hayatlarının bir ya da daha fazla döneminde güvenliklerini tehdit eden durumlarla karşı karşıya gelmiştir. Yanma, zehirlenme, elektrik çarpması trafik kazaları, boğulma, kesici aletleri kullanırken kendine ya da çevresindeki bireylere zarar verme, silah kullanımına bağlı kazalar gibi bir çok kaza bireyleri ölüm ve yaralanmalar ile karşı karşıya getirmektedir (Bergstrom, Najdowski ve Tarbox, 2012; Miltenberger 2005; Rossi ve diğerleri 2017; Phelan ve diğerleri, 2001).

Bireyin hayatını tehlikeye atacak bu durumlardan korunmasını sağlayacak beceriler güvenlik becerileridir.

Güvenlik becerileri tehlikeyi önleme, tehlikeden kaçma ve tehlikeye son verme becerilerinden oluşmaktadır. Tehlike karşısında uygun sürede uygun davranışı gösterme yeterliliğini bireye kazandırmaktadır (Clees ve Gast, 1994; Kıyak, Tuna ve Tekin-İftar, 2021; Jang ve diğerleri 2016; Taber ve diğerleri 2003). Güvenlik becerileri eğitiminin amacı, çocuklara insanlardan veya çevrelerinden korkmayı öğretmek değil, onlara tehlikeyi fark etmeyi ve tehlikeye uygun tepki vermelerini öğretmektir (Miltnerberger ve diğerleri 2022).

2.1.5. Güvenlik Becerilerinin Sınıflandırılması

Güvenlik becerileri, kişinin kendine zarar verme olasılığı olan durum ve maddelerden korunmasını sağlayan pek çok beceriyi kapsayan bir şemsiye kavram olarak kullanılmaktadır (Şirin ve Tekin-Iftar, 2016; Jang, Mehta ve Dixon, 2016). Güvenlik becerilerinin sınıflandırılmasında birçok farklı görüş bulunmaktadır. Aşağıda güvenlik becerilerinin sınıflandırılmasındaki görüşlere yer verilmiştir.

Clees ve Gast (1994) güvenlik becerilerini (a) Kişisel Güvenlik Becerileri, (b) Tepkisel Güvenlik Becerileri ve (c) Önleyici Güvenlik Becerileri olmak üzere üç grupta toplamıştır. Kişisel güvenlik becerileri: Sözel olan ve sözel olmayan tehditlerden bireyin kendini korumasını, Tepkisel güvenlik becerileri: Olası tehditlere karşı bireyin kendini korumasını, Önleyici güvenlik becerileri: Olası tehditlerin oluşmasına karşı önlem alma becerilerini kazandırmaktadır (Yıldız,2019).

Zager ve Shamow (2005) Güvenlik becerilerini ev ortamında ve toplumsal ortamlarda gerekli olan beceriler olarak iki gruba ayırmışlardır daha sonra güvenlik becerilerini kullanım alanlarına göre sınıflandırmışlardır. Evde ortamında gerekli olan güvenlik becerileri tehlikeyi fark etme ve kaçınma, güvenli ev ortamı yaratma, acil numaraları arama ve yardım isteme, acil durumlarda binadan ayrılma ve basit ilkyardım becerilerini kapsamaktadır. Toplumsal ortamlarda gerekli olan güvenlik becerileri; tehlikeyi tanıma ve kaçınma, tehlikeden korunma ve ihtiyaç duyduğunda yardım isteme vb. becerileri kapsamaktadır.

Bambara Browder ve Koger (2006) güvenlik becerilerini becerinin kullanıldığı ortama göre evde ve toplumsal ortamlardaki güvenlik becerileri olarak iki gruba ayırmışlardır. Ev ortamındaki güvenlik becerileri evdeki tehlikeleri fark etme, basit güvenlik önlemleri alma, acil numaraları amacına uygun kullanma vb.

becerilerdir. Toplumsal ortamdaki güvenlik becerileri ise toplumsal ortamdaki tehlikeli durumların fark edilmesi, kişinin bu durumlardan korunması, yardım istemesi vb. becerileri kapsamaktadır.

Mechling (2008), yaptığı çalışmada 1976-2006 yılları arasında 36 çalışmayı incelemiştir. Araştırmacı çalışmalarında öğretim yapılan becerilere yönelik gruplama yapmıştır. Güvenlik becerileri altı grupta toplanmıştır. Bu gruplar: (a) ev kazalarını önleyici beceriler, (b) Trafikte gerekli beceriler, (c) ilk yardım becerileri, (d) yabancılardan kaçınma becerileri, (e) acil durumlarda telefon kullanma becerileri (f) yangın güvenliği şeklindedir. Spivey ve Mechling (2016) yaptıkları çalışma bu sınıflandırmayı genişleterek zorlu hava koşullar ve kaybolduğunda yardım isteme becerilerini eklemiştir.

Volkmar ve Wiesner (2009) güvenlik becerilerini kullanım alanlarına göre sınıflandırarak üç grupta toplamıştır. Bu gruplar: (a) ev içi güvenlik becerileri, (b) okul ile ilgili güvenlik becerileri, (c) toplumsal yaşamda güvenlik becerileridir. Ev içi güvenlik becerilerinde daha çok yaralanma, zehirlenme ve kaza durumlar ve bunlarla ilgili alınabilecek önlemlere yer verilmiştir. Okuldaki güvenlik becerileri ise okuldaki güvenlik tehditlerine hazır olma durumu, sınıf içindeki önlemler, okuldaki fiziksel saldırganlık durumlarıdır. Toplumsal yaşamdaki güvenlik becerileri ise otobüs otomobil güvenliği gibi yerlerde alınması gereken önlemlerdir.

Dixon ve Bergstom, Smith, ve Tarbox, (2010) yaptıkları alanyazın incelemesinde 1970 ve 2009 yılları arasında güvenlik becerisinin öğretildiği yayımlanmış 27 çalışmayı üç başlık altında toplayarak acil durum becerileri, kaza önleme becerileri (ev ve okul ortamındaki güvenliklerini tehdit edecek durumlara karşı önlem alma), yaya güvenlik becerileri (trafik işaretleri, güvenli şekilde karşıya geçme becerisi) şeklinde gruplara ayırmışlardır.

Miltenberger ve Gross (2011) güvenlik becerilerinin gerçekleşme sıklıklarına göre gruplamıştır. Bu gruplar; (a) sık ortaya çıkan durumlar ve (b) nadiren ortaya çıkan durumlardır. Miltenberger ve Gross'a göre sık ortaya çıkan durumların ihtiyaç duyan bireye sürekli tekrarlanması gerekmektedir. Örneğin kişi bir araca bindiğinde emniyet kemeri kullanımı, merdivenden inip çıkması gibi becerilere sıklıkla ihtiyaç duyarken ateşli silahla oynama, kaçırılma, darp, deprem gibi durumlara daha az maruz kalmaktadır.

Jang, Mehta ve Dixon (2016) güvenlik becerilerini yedi başlık altında toplamıştır. Bu beceriler; (a) acil telefon becerileri, (b) ilk yardım becerileri, (c)

yangın becerileri, (d) düşmeyi önleme becerileri, (e) kendini koruma becerileri, (f)kaza önleme becerileri, (g)yaya güvenliği becerileridir.

Güvenlik becerileri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde birçok yazar tarafından farklı şekilde sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmaların güvenlik tehditlerinin oluşum zamanına, oluşum sıklığına, kullanıldığı ortama ve öğretimi yapılan becerilere göre yapıldığını görülmektedir. Araştırmalar bireyin güvenlik becerilerine ev ortamında, okul, işyeri ve toplumsal hayat olmak üzere yaşamın her alanında ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

2.1.6. Ev İçi Güvenlik Becerileri

Ev ortamında OSB'den etkilenen bireylerin güvenliğini tehlikeye atacak çeşitli tehditler bulunmaktadır. Bu tehditler; Kırık cam vb. maddeler, Kapıya gelen yabancılar, ev temizliği için kullanılan temizleyiciler, İlaçlar, Silah ve bıçak gibi zarar verebilecek aletler, pencere ve balkondan kontrolsüz dışarıya bakmak, mum, kibrit gibi yakıcı maddeler, su basması, son tüketim tarihi geçen gıdalar, zarar görmüş kablolar, acil numaralar arama, çürümüş ve küflenmiş gıdalar, ocak, ısı yayan elektronik aletler tehditlere örnektir. Ev İçi güvenlik becerilerindeki ihtiyaç OSB'den etkilenen bireyin yaşadığı eve göre ve bireyin ihtiyacına göre değişiklik göstermekle birlikte bireyin kendi ev ortamında tehdit oluşturacak o durum olmasa bile bireyin programında hedef beceriler arasında yer verilerek ev içi güvenlik becerinin öğretimi yapılmalıdır. Örneğin zemin katta yaşayan OSB'den etkilenen birey için balkondan güvenli şekilde bakma becerisinin öğretiminin yapılması bireyin farklı bir ev ortamındaki riskleri tanıması ve uygun tepkide bulunmasını sağlayacağını düşündürmektedir.

Genel olarak ev içi güvenlik becerileri; önleyici ve tepkisel güvenlik becerileri olarak iki gruba ayrılabilir. Önleyici ev içi güvenlik becerileri genellikle mutfak, banyo ve genel yaşam alanları gibi evin bölümlerine göre sınıflandırılmaktadır. Mutfak alanında kimyasal maddelere karşı uygun tepkide bulunma, mutfaktaki ısı yayan aletlere ve ıslak zemine karşı güvenli tepkide bulunma, banyoda sıcak suyun kullanımı ve su basmasını önleme, ortak yaşam alanlarında priz ve kırılan eşyalara karşı uygun tepkide bulunma şeklindedir (Collins ve diğerleri, 1991).

2.1.7. Güvenlik Becerilerinin Öğretimi

OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin öğretilmesi bireyin sağlığı ve ailenin yaşam kalitesi için önemlidir. Mutlaka eğitim planlarında

güvenlik becerilerinin öğretimine yer verilmelidir. Ebeveyn ve öğretmenler çoğunlukla güvenlik becerisini sistematik bir şekilde öğretmemektedir, günlük hayattaki fırsatları değerlendirerek öğretim yapmaktadır. Öğretim üyelerinin görüşleri de OSB'den etkilenen bireylere doğru seçilmiş yöntemlerle sistematik bir şekilde öğretilmesi ve doğal ortamda genellemesinin yapılması gerektiği yönündedir (Sirin ve Tekin-İftar, 2016).

OSB'den etkilenen bireylerin eğitiminde milli eğitim tarafından geliştirilen program da Toplumsal uyum becerileri, hayat bilgisi, trafik ve ilkyardım, din kültürü ve ahlak bilgisi, beslenme, müzik, görsel sanatlar, matematik, okuma yazma ve beden eğitimi dersleri yer almaktadır. (MEB, 2013) Bu derslerde güvenlik becerilerini içeren çeşitli kazanımlara yer verilmiştir. Toplumsal uyum becerileri dersinde: Bulunduğu mevsime ve ortama uygun giyinme, kapıyı açmak ve kapatmak için anahtar kullanımı becerileri ve günlük yaşamda kullanılan güvenlik becerileri ile de doğrudan olmasa da dolaylı olarak bağlantısı ya da önkoşul oluşturabilecek; elektrikli ev eşyaları kullanımı, toplu taşıma araçlarının kullanımı, kıyafet giyme ve çıkarma becerilerinin öğretimi, telefon kullanma, asansör kullanma; ocak, fırın, bıçak kullanımı kazandırılması hedeflenen beceriler arasında yer almaktadır. Hayat bilgisi dersin de: Evde günlük hayatta kullanılan eşyaların güvenli kullanım şekillerinin söylemesi, telefon numarasını tanıma, ev adresini söyleme, okul ortamında sorun yaşadığında yardım isteme, bulaşıcı hastalıklara karşı kendini koruma, sağlıksız yiyeceklerden kaçınma, acil durumlarda aranması gereken yerleri söyleme, hastalandığında iyileşmeye yönelik tedbirler alma öğretilmesi hedeflenen becerilerdendir. Trafik ve ilk yardım dersinin programında: toplu taşımada uyulması gereken kuralları tanıma, yaya becerileri ve uygun şekilde karşıdan karşıya geçme, ilk yardım malzemelerinin tanınması, kaza durumunda uygun tepkide bulunma, basit yaralanmalara karşı ilk yardım yapma becerileri yer almaktadır. Programda yer alan bu becerilerin genişletilmesi ve doğal ortamlarda genellemesinin yapılmasına olanak sağlanmalıdır (Şirin,2015).

2.1.8. Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin öğretiminin yapıldığı çalışmalar incelendiğinde birkaç öğretim yönteminin kullanıldığını görüyoruz. Güvenlik becerilerinin öğretiminde tepki ipuçları (Taylor vd., 2004), video modelle öğretim (Akmanoğlu ve Tekin-İftar,2011; Ergenekon, 2012; Godish,

Miltenberger ve Sanchez, 2017; Honsberger, 2015;), sosyal öykülerle öğretim (Akçayır,2018; Crumrine,2003; Kutlu, 2016; Ying,2016; Süzer, 2015), davranışsal beceri öğretim paket programları (Bergstrom, Johnson, 2005; Goldsmith, 2008; 2017; Gunby ve Rapp, 2014; Miltenberger, 2005; Gross, 2007; Ledbetter-Cho ve diğerleri, 2016; Levy, Ainsleigh ve Hunsinger-Harris; Rossi, Vladescu, Reeve ve Gross, 2017; Steinborn ve diğerleri,1982) OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanılan yöntemlerdendir. OSB'den etkilenen bireylerle güvenlik becerisinin öğretiminde kullanılan bu yöntemlerin çoğunlukla güvenlik becerisini kazandırmada etkili olduğu araştırmaların bulguları arasındadır. Sistematik bir öğretim programı ve doğru bir yöntemle OSB'den etkilenen bireylerin güvenlik becerilerini kazanabileceğini düşündürmektedir. OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerisinin öğretiminin yapıldığı araştırmalar Tablo 2.'de özetlenmiştir.

Tablo 2. OSB’den Etkilenen Bireylere Güvenlik Becerisinin Öğretiminin Yapıldığı Araştırma Örnekleri

Kaynak	Katılımcılar	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Yöntem	Sonuç
Akmanoglu ve Tekin- Iftar, 2011	OSB’den etkilenen 7 ve 11 yaş aralığındaki katılımcı	Yabancı kişilerin kaçırma girişiminden korunma becerileri	Video Model Yöntemi	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Bergstrom, Najdowski ve Tarbox, 2014	OSB’den etkilenen 10 -11 yaş aralığındaki katılımcı	Kaybolduklarında anne ve babayı arama ya da görevliye durumu bildirme	Kuralları öğretme, rol yapma, ipucu ve pekiştirme:“Davranışsal beceri öğretimi”	Çoklu başlama düzeyi Modeli	Etkili
Bridget A Taylor, ve diğerleri,2004	OSB’den etkilenen 13-17 yaş aralığındaki katılımcı	Ebeveyn ve öğretmenlerinden ayrı kaldıklarında yetişkin birine haber verme	Tepki ipuçları	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Ergenekon, 2012	OSB’den etkilenen 7-9 yaş aralığındaki üç katılımcı	Basit ilk yardım Becerileri	Paket program (Hikaye okuma, benzeşim durumu yaratma ve videoyla model olma)	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Garcia, 2013	OSB’den etkilenen 4-5 yaş aralığındaki üç katılımcı	Yangın Söndürme Becerisi	Model olma prova etme	Katılımcılar Arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Goldsmith,2008	OSB’den etkilenen 9-15 yaş aralığındaki üç katılımcı	Karşıdan karşıya güvenli geçme	Davranışsal beceri eğitim programı ve sanal gerçeklik	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili

Gunby, 2014	OSB'den etkilenen 6-8 yaş aralığındaki üç katılımcı	Kaçırılma durumlarına karşı uygun tepkiyi verme	Davranışsal Öğretim Paketi	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Gunby, Carr ve Leblanc, 2010	OSB'den etkilenen 6-8 yaş aralığındaki üç katılımcı	Yabancı kişilerin kaçırılma girişiminden korunma becerileri	Davranışsal Beceri Öğretim Paketi ve doğal ortamlarda geri bildirim yöntemleri	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Honsberger, 2015	OSB'den etkilenen 16-21 yaş aralığındaki beş katılımcı	Parkta güvenli şekilde zaman geçirmek	Video Modelle Eğitim	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Miltenberger, R. G., Gatheridge, B. J., Satterlund, M., Egemo-Heln, K.R. Johnson, B. M., Jostad, C., Kelso, P., Flessner, C. A. 2005	OSB'den etkilenen on üç çocuk 4-5 yaş	Yabancı kişilerin kaçırılma girişiminden korunma becerileri	Davranışsal Beceri Öğretimi Uygulaması	Katılımcılar arası Çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Kaya,2021	OSB'den etkilenen 12-18 yaş aralığındaki üç katılımcı	Yabancılardan korunma becerileri	Video Model	Katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Etkili
Kearney, Brady, Hall ve Honsberger (2018)	OSB ve Dil Konuşma Bozukluğu olan 15-	İlkyardım, yarayı temizleme ve yarayı sarma	Akran aracılı yazın temelli davranışsal müdahale	Katılımcılar arası çoklu başlama modeli	Etkili

	17 yaş aralığındaki üç katılımcı						
Kutlu ve Kurt, 2019	OSB'den etkilenen 4-12 yaş aralığındaki üç katılımcı	Kaçırılmayı Becerileri	Önleme	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili	
Kutlu,2016	OSB'den etkilenen 10-13 yaş aralığındaki üç katılımcı	Yabancı kişilerden korunma becerileri		Sosyal öykülerin yalnız sunumuyla, video modelle birlikte sunumu	Tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkili	
Ledbetter-Cho, K., Lang, R., Davenport, K., Moore, M., lee, A., O'Reilly, M., Watkins, L., and Falcomata, T., 2016	OSB'den etkilenen 9-12 yaş aralığındaki dört katılımcı	Kaçırılma durumunda uygun tepkiyi verme		Davranışsal eğitim paketi Ve video modelle öğretim	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili	
Levy, Ainsleigh ve Hunsinger-Harris, 2017	OSB'den etkilenen 4-8 yaş aralığındaki üç katılımcı	Su Güvenliği		Davranışlar eğitim paketi	Tek Denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeli	Etkili	
Miltenberger ve diğerleri 2005	OSB'den etkilenen 4-5 yaşlarındaki on katılımcı	Ateşli silahlara karşı uygun tepkide bulunma		Davranışsal beceri öğretimi	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili	
Rossi, Vladescu, Reeve ve Gross, 2017	OSB'den etkilenen 5-6 yaş aralığındaki üç katılımcı	Tehlikeli durum karşısında uygun tepkide bulunma		Davranışsal paketi	Müdahale Katılımcılar arası Çoklu başlama modeli	Etkili	

Steinborn, M. ve Knapp, T.J. 1982	OSB'den etkilenen 10 yaşındaki bir katılımcı	Yaya becerilerinin öğretimi	Davranışsal Öğretim paketi	Tek Araştırma Modellerinden modeli	Denekli AB	Etkili
Summers, J., Tarbox, J., Findel-Pyles, R. S., Wilke, A. E., Bergstrom, R., and Williams, W. L. 2011	OSB'den etkilenen 4-8 yaş aralığındaki altı katılımcı	Kapı zili çaldığında yetişkine haber verme ve kimyasal temizlik malzemelerinden uzaklaşma	Davranışsal Beceri Öğretim Paketi	Katılımcılar arası Çoklu Başlama Düzeyi Modeli		Etkili
Süzer,2017	OSB'den etkilenen 10-12 yaş aralığındaki üç katılımcı	Cinsel istismardan korunma	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama araştırma modeli		Etkili
Winterling, V., Gast, D. L., Wolery, M., ve Farmer, J. A, 1992	Zihin engeli ve OSB'den etkilenen 17-21 yaş aralığındaki dört katılımcı	Kesici materyalleri güvenli şekilde tutma	Beceri analizi, sabit bekleme süreli ipucu ve pekiştirme paket programı	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli		Etkili

Akmanoglu ve Tekin- İftar (2011) araştırmalarında kötü niyetli yabancı kişilerin kaırma girişiminden korunma becerisinin öğretilimi yaparken aşamalı yardımla düzenlenen video model yöntemini kullanarak aktarmışlardır. Araştırmanın katılımcıları OSB’den etkilenen 7 ve 11 yaş aralığındaki dört çocuktur. Araştırmada Tek denekli Araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları katılımcıların hedeflenen becerileri kazandığı öğretim sona erdikten bir iki hafta sonunda da kalıcılığını korudukları ve genellemenin kalıcılığını sağladıklarını göstermektedir.

Bergstrom, Najdowski ve Tarbox (2014) araştırmalarında kötü niyetli yabancı kişilerin kaırma girişimlerine uygun tepkide bulunma becerisinin öğretilimi Davranışsal Beceri Öğretilimi uygulamasıyla kazandırılması hedeflenmiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB’den etkilenen 9-12 yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmada tüm katılımcıların hedeflenen becerileri öğrendikleri ve ortam genellemesi yapabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bridget A Taylor, ve diğerleri, (2004) araştırmalarında ebeveyn ve öğretmenlerinden ayrı kaldıklarında yetişkin birine haber verme becerisinin öğretilimini Tepki ipuçları yöntemlerini kullanarak kazandırmayı hedeflemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları OSB’den etkilenen 13-17 yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma sonuçlarında katılımcıların bir topluluk içerisinde kayboldukları zaman belirlenen iletişim kartıyla başarılı bir şekilde haber verdikleri ve diğer ortamlara genelleyeabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Dogoe ve diğerleri, (2011) araştırmalarında ev işlerinde kullanılan ürünlerin üzerindeki etiketleri okuma ve tanımlama becerilerinin öğretiliminde sabit bekleme süreli öğretim yönteminin etkililiği incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB’den etkilenen yirmi dört ve yirmi beş yaş aralığındaki iki yetişkindir. Araştırma tek denekli araştırma modellerinden ABC modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma sonucunda seçilen becerilerin edinildiği ve farklı materyallere genelledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ergenekon (2012) yaptığı araştırmada ev kazalarında ilkyardım becerilerinin öğretilimini, birden fazla yöntemin yer aldığı öğretim paketi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB’den etkilenen 7-9

yaş aralığındaki üç çocuktur. Araştırma Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli ile desenlenmiştir. Araştırma sonunda katılımcılar hedeflenen becerileri öğrenmiş izleme oturumlarında edindikleri becerileri sürdürdükleri farklı beceri ve materyallere genelleleyebildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Garcia (2013) yaptığı araştırmada yangın söndürme becerisini model olma prova etme yöntemini kullanarak öğretilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 4-5 yaş aralığındaki çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak tasarlanan bu çalışmada katılımcıların hedeflenen beceriyi öğrendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Goldsmith (2008) yaptığı araştırmada güvenli şekilde karşıdan karşıya geçme becerisinin öğretiminde davranışsal beceri öğretimi paketini kullanmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 9-13 yaş aralığındaki çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi kullanılan bu araştırmada tüm katılımcılar hedeflenen beceriyi kazanmıştır.

Gunby ve diğerleri (2010) yaptıkları araştırmada yabancı kaçırma tuzağından korunma ve durumu rapor etme becerilerinin öğretimini davranışsal beceri öğretim paketi ve doğal ortamlarda geri bildirim yöntemlerinin etkililiğini incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 6-8 yaş aralığındaki üç öğrencidir. Tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli ile tasarlanan araştırmanın sonucunda katılımcıların hedeflenen becerileri kazanmasında etkili olduğu tespit edilmiştir.

Gunby ve Rapp (2014) kötü niyetli yabancı kişilerin kaçırma girişimlerine uygun tepkide bulunma becerisinin öğretimini davranışsal beceri öğretimi uygulaması kullanılarak katılımcılara aktardılar. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 5-6 yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanan araştırmanın sonucunda katılımcıların hedeflenen becerileri kazandığı sonucuna ulaşmıştır. Katılımcılar kazandıkları becerileri bir ay sonra da sürdürdüğü gözlenmiştir.

Honsberger (2015), araştırmasın da parkta güvenli şekilde zaman geçirme becerilerinin öğretiminde video modelle öğretim yöntemini kullanmışlardır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 16-21 yaş aralığındaki beş

yetiştirilmiştir. Tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanarak tasarlanan araştırmada katılımcıların tümü hedeflenen becerileri kazanmış ve öğretim bittikten bir iki hafta sonra da kazandıkları becerileri korudukları gözlenmiştir.

Kaya (2021), yaptığı araştırmada yabancılardan korunma becerilerinin öğretimini uzaktan eğitim yoluyla video model yöntemini kullanarak incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB tanısı almış 12 ve 18 yaş aralığındaki üç bireydir. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular OSB'den etkilenen bireylerin hedef becerilerini kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir. İzleme ve genelleme çalışmalarında da etkisinin devam ettiği tespit edilmiştir.

Kearney ve diğerleri (2018), yaptıkları araştırmada ilk yardım, yarayı temizleme ve yarayı sarma becerilerinin öğretiminde akran aracılı yazın temelli davranışsal müdahalelerin etkisini incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB ve Dil Konuşma Bozukluğu olan 15-17 yaş aralığındaki ergendir. Tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama modeli ile tasarlanan bu araştırma sonuçları hedeflenen becerilerin kazandırılmasında yazın temelli davranışsal müdahalelerin etkili olduğunu göstermektedir.

King (2014), yaptığı araştırmada zehirlenme riski taşıyan maddelerden kaçınma becerisinin öğretiminde video modelle öğretim yönteminin etkililiğini incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen altı yaşındaki dört çocuktur. Tek Denekli araştırma modellerinden çoklu başlama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma sonuçları üç katılımcı için gerçek ortamlarda öğretimin etkili olduğunu, dördüncü katılımcı için öğretimde pekiştirmeyle desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

King ve Miltenberger (2017), araştırmalarında zehirli maddelerden korunma becerilerini öğretmek için Video modelle öğretim yöntemini kullanmışlardır. Araştırmanın katılımcıları küçük yaş grubundaki üç OSB'den etkilenen çocuktur. Müdahale tek denekli araştırma desenlerinden çoklu başlama düzeyi modeline göre tasarlanmıştır. Sonuçlar video modelle eğitimin hiçbir katılımcı için etkili olmadığını programda birlikte sunulan yerinde eğitim yönteminin iki katılımcı da etkili olduğunu göstermiştir. İki katılımcı öğrendikleri bilgileri 1,3 ve 5 hafta sonra sürdürmüştür.

Kurt ve Kutlu (2019), yaptıkları araştırma da kaçırılmayı önleme davranışının kazandırılmasında sosyal öykü yöntemini kullanmışlardır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 4-12 yaş aralığındaki üç çocuk ve Otuz dokuz gönüllü yetişkindir. Tek denekli araştırma yöntemlerinden çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanan bu çalışmada tüm katılımcılar hedeflenen becerileri kazanmıştır.

Kutlu (2016), araştırmasında yabancı kişilerden korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin yalnız sunumuyla video modelle birlikte sunumunun etkililik ve verimliliklerini karşılaştırılmasını yapmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 10-13 yaş aralığındaki dört bireydir. Tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile tasarlanan çalışmada katılımcılardan üçünün her iki beceriyi de edindikleri, birinin ise becerilerden sadece birinde ölçütü karşılayabildiği, izleme verilerine göre, katılımcıların uygulama sona erdikten sonra da öğrendikleri davranışları sürdürdükleri gözlenmiştir.

Ledbetter-Cho ve diğerleri (2016), araştırmalarında kaçırılma durumunda uygun tepkiyi verme becerisinin öğretiminde davranışsal eğitim paketi ve video modelle öğretim yöntemi kullanılarak kazandırmayı hedeflemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 9-12 yaş aralığındaki dört çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanan araştırma sonunda tüm katılımcıların hedeflenen becerileri kazandığı gözlenmiştir.

Levy, Ainsleigh ve Hunsinger-Harris (2017), araştırmalarında Fiziksel yardım, Model Olma, Sözel İpucu, Teşvik etme ve Olumlu pekiştirmeden oluşan Davranışlar eğitim paketinin Su Güvenliği becerileri üzerindeki etkililiğini inceledirler. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 4-8 yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek Denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeli ile tasarlanan bu çalışma sonunda tüm katılımcılar hedef becerileri kazanmıştır.

Miltenberger ve diğerleri (2005), yaptıkları çalışmada ateşli silahlara uygun tepkide bulunma becerisinin öğretimi davranışsal beceri öğretimi uygulaması ve yerinde öğretimle birlikte aktarılmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 4-5 yaşlarındaki on çocuktur. Tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma sonunda OSB'den etkilenen bireylere hedeflenen

becerilerin kazandırılmasında Davranışsal Öğretim Paketinin etkili olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bittikten üç ay sonra gerçekleşen izleme oturumlarında edindikleri beceriyi sergiledikleri gözlenmiştir.

Miltenberger ve diğerleri (2005), araştırmalarında yabancı kişilerin girişiminden korunma becerilerin öğretiminde Davranışsal Beceri Öğretimi Uygulaması kullanılarak öğretmişlerdir. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 4-5 yaş aralığındaki 13 çocuktur. Tek Denekli araştırma modellerinden çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak tasarlanan araştırmanın sonucunda tüm çocuklar hedeflenen becerileri kazanmıştır. İzleme oturumlarında araştırmaya katılan 8 çocuktan 5'inin edindikleri becerileri korudukları gözlemlenmiştir.

Morosohk ve Miltenberger (2021), araştırmalarında OSB'den etkilenen bireylere ilaç bulduklarında nasıl tepki vereceklerini öğretmek için değiştirilmiş davranışsal beceri eğitim paketi kullandılar. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 4 ila 10 yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek denekli araştırma modellerinden çoklu başlama düzeyi modeli kullanılmıştır. Müdahale sonunda katılımcılar hedeflenen becerileri kazanmışlar ve sekiz hafta sonra da korumuşlardır.

Petit-Frere ve Miltenberger (2021), yaptıkları araştırmada zehirli maddelerden korunma becerilerini öğretmek için davranışsal beceri eğitim paketinin etkililiğini incelediler. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen altı ile sekiz yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden çoklu başlama düzeyi kullanılarak tasarlanan bu çalışmada katılımcılar hedeflenen becerileri kazanmış sonra yapılan izleme oturumlarında kazandıkları becerileri bir ve iki hafta sonra da sürdürdükleri gözlenmiştir.

Rossi ve diğerleri (2017), araştırmalarında ateşli silahlar, zehirler ve çakmaklar gibi tehlikeli aletlere karşı güvenli tepki verme becerilerinin öğretiminde Davranışsal Beceri Eğitim Paketinin etkililiğini incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları 5 ila 6 yaş aralığındaki OSB'den etkilenen üç çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Müdahale sonunda tüm katılımcılar hedeflenen becerileri kazanmış, kazandıkları becerileri iki ve dört hafta sonra da korudukları belirlenmiştir.

Steinborn ve Knapp (1982), araştırmalarında yaya olma becerisinin öğretimin de davranışsal öğretim programının etkililiğini incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 10 yaşındaki bir çocuktur. Tek Denekli araştırma modellerinden AB modeli ile desenlenen araştırmada, sınıf

ortamı ve ev ortamında öğretim yapılırken model üzerinde uygulama yapılmış, daha sonra video model yöntemi kullanılarak yaya becerisi kazandırıldıktan sonra trafik ortamında uygulamaya geçilmiştir. Araştırma sonuçları katılımcıların yaya becerilerini kazandıklarını göstermektedir.

Summers, J. ve diğerleri (2011), araştırmalarında kapı ziline ve evdeki kimyasallara karşı uygun tepkide bulunma becerilerini kazandırmak amacıyla davranışsal beceri eğitim paketi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen dört ve sekiz yaş aralığındaki üç çocuktur. Tek denekli araştırma yöntemlerinden çoklu başlama düzeyi modelinin kullanıldığı bu araştırmada davranışsal eğitim paketinin hedeflenen becerilerin öğretiminde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Winterling, V. ve diğerleri (1992), araştırmalarında kırılan malzemeleri uygun şekilde toplama becerilerinin öğretiminde sabit bekleme süreli öğretimin etkililiğini incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları zihin yetersizliği ve OSB'den etkilenen 17-21 yaş aralığındaki üç yetişkindir. Araştırma tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırmanın bulguları iki öğrencide hedef becerilerin öğretiminde sabit bekleme süreli öğretimin etkili olduğu bir öğrenci için ek eğitime ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Özetlenen çalışmalar incelendiğinde OSB'den etkilenen çocukların en temel yetersizliklerinin başında gelen güvenlik becerilerinin öğretilmesinde kullanılan yöntemlerin oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Çalışma grubu olarak daha çok küçük yaş grubundaki çocuklarla çalışıldığını ve çalışmaların sonuçlarında hedeflenen becerilerin kazandırıldığı görülmektedir.

2.1.9. Sosyal Öyküler

Sosyal Öyküler OSB'den etkilenen bireylerin sosyal yaşamda karşılaştıkları durumlarda nasıl davranması gerektiği konusunda yardımcı olan, öğrencinin gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanan, ne, kim ve ne zaman sorularına cevap veren kısa öykülerdir. (Balçık ve Çiftçi Tekinarslan, 2012; Kırcaali-İftar, 2007). İlk olarak Carol Gray tarafından 1991 yılında, beden eğitimi derslerinde zorluk yaşayan bir öğrenci için hazırlanmıştır. Sosyal öykülerin çalışıldığı ilk makale 1993 yılında Gray ve Garand tarafından yayımlanmıştır (Gray ve Garand, 1993). Gray'a göre sosyal öyküler özel bir formata bağlı olarak hazırlanan OSB'den etkilenen bireylere sosyal beceriler ya da akademik bir becerinin öğretiminde kullanılması uygun olan kısa öykülerdir (Gray, 1998, s.171).

Sosyal Öyküler; rutinleri ve rutinlerdeki değişiklikleri açıklamak, sosyal durumları açıklamak, akademik becerilerin öğretimi, sosyal değişiklikleri açıklamak, problem davranışların azaltılması, olumlu davranışların artırılması gibi amaçlarla kullanılabilir (Gray,2010).

Sosyal öykülerin bir çok avantajı bulunmaktadır: (a) Sosyal öykülerde hedeflenen becerilerin bireye özgü sorunlara odaklanması, bireyin duygusunu ifade etmesi ve metni görsel olarak desteklemesi eğitimin kişiselleştirilmesini sağlamakta ve öğrencinin dikkatini çekme konusunda avantaj sağladığını düşündürmektedir. (b) Sosyal öykülerin belli bir formatta olması kullanım kolaylığı sağlamıştır ve bu özelliği yöntemin aile ve uzmanlar tarafından da kullanılabilir olmasına olanak sağlamaktadır. (c) Sosyal öykü yöntemiyle hedeflenen beceriler küçük parçalara ayrılarak her basamak için farklı sosyal öyküler yazılabilir bu özelliği karmaşık becerilerin öğretiminde kullanılabilir. (d) Sosyal Öyküler ihtiyaç duyulan zamanda ve sıklıkla tekrarlanabilir olması yöntemle edinilen becerinin kalıcılığını artırma imkanı ve kullanım kolaylığı sağlamaktadır (More, 2008; Smith, 2001).

Sosyal öykülerin bazı dezavantajları bulunmaktadır: (a) Sosyal öykülerin sonuçlarının kısa süreli gözlemlenmesi ve öğrenilen davranışın farklı ortam ve farklı zamanda genellemesinin yapılması araştırmacılar tarafından eleştirilmektedir (Lavelle ve diğerleri;2014). (b) Sadece okuduğunu anlama becerisine sahip öğrencilere yönelik olduğunun düşünülmesi bir diğer sınırlılık olarak düşünülmektedir.

Sosyal öykülerin teorik gerekçeleri incelendiğinde Zihin Kuramı ve Merkezi Bütünleme Kuramı karşımıza çıkmaktadır. Zihin kuramı bireyin başka insanların düşüncelerini, isteklerini, inançlarını okuma, başka insanların nasıl davranacakları ve ne söyleyecekleri hakkında fikir sahibi olma becerisi olarak tanımlanabilir. Merkezi Bütünleme Kuramı ise ilk kez 1989 yılında Frith tarafından kullanılmıştır ve OSB'den etkilenen bireylerin tümü görmede zorluk yaşamaları ve detaylara odaklanmaları özelliklerini açıklamak için kullanılmaktadır. Merkezi Bütünleme Kuramında OSB'den etkilenen bireylere avantaj ve dezavantaj sağlayabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır. OSB'den etkilenen bireylerin çoğunun dışarıdan uyarı sunulmadan genel anlam yerine, önemsiz detaylara takılarak metinleri anlamada başarılı olamamalarına neden olması dezavantajları arasında gösterilebilir iken OSB de görülen bütün ve parça işleme farkının bilişsel avantaj olabileceği de düşünülmektedir (Carnahan, Williams & Christman, 2011;

Çakmak,2017; Dargut Güler,2019; Happe ve Frith 2006; Ozonoff ve diğerleri, 1994).

2.1.10. Sosyal Öykülerin Yapısı ve İçeriği

Sosyal Öykülerde, Gray tarafından belirlenmiş kalıplar, formüller ve net çizgiler etrafında hedef beceriler öğrenciye aktarılmaktadır. Gray, sosyal öykülerin oluşturulmasına ilişkin bu kriterleri ilk olarak 2004 yılında on maddeden oluşan bir kılavuzda yayınlamış, 2010 ve 2015 yıllarında bu kılavuzu güncellemiştir.2015 yılındaki güncelleme kılavuzun son halini oluşturmaktadır ve hala o kılavuz kullanılmaktadır (Gray ve Garand, 1993; Gray, 2004; Gray, 2010, Gray, 2015).

Sosyal Öyküler yazılırken 2015 yılı öncesindeki kriterler cümle türlerini betimleyici cümle, yansıtıcı cümle, yönlendirici cümle, doğrulayıcı cümle, işbirlikçi cümle, kontrol cümlesi olarak altı temel cümleye ayırmaktadır (Soenksen ve Alper, 2006; Gray ve Garand, 1993; Gray, 2004; Gray, 2010). Betimleyici cümleler de günlük hayattaki sosyal durumları açıklamak için kullanılır. Yönlendirici cümleler de, eğitim verilen konu hakkında bireyin sergilemesi hedeflenen tepki açıklanır. Yansıtıcı cümlelerde hedeflenen durum için bireyin çevresindeki insanların verecekleri tepkiler betimlenir. Kontrol edici cümlelerde bireyin sergilemesi istendik olan davranışlardan bahsedilir. Doğrulayıcı cümlelerde bireyin yaşadığı çevre tarafından kabul görmüş ortak görüş ve değerler açıklanmaktadır. Son olarak İşbirlikçi cümle türünde ise öykünün yazıldığı hedeflenen beceri hakkında, bireyin çevresindeki insanların bireye ne şekilde yardım edebileceği açıklanmaktadır (Gray, 2010; Grayve Garand, 1993; Özdemir, 2007).

2015 yılında sosyal öykü yazma kriterleri Carol Gray tarafından yeni bir kılavuz yayınlanarak değişmiştir. Yeni kılavuza göre cümle türleri iki başlık altında toplamıştır. Bu cümleler betimleyici ve rehberlik edici cümlelerdir. Betimleyici cümleler bağlamla ilgili içsel, dışsal faktörleri içeren cümlelerdir. Öyküdeki diğer kişinin bilgi duygu, düşünce, inanç, motivasyon gibi içsel durumu tanımlayan cümlelerdir. Genel kabul görmüş inanç, değer gelenekleri tanımlayan cümlelerdir. İkinci cümle türü olan rehberlik edici cümleler; gerekli tepkiyi tanımlama yoluyla hedef davranışı sergilemeye teşfik eder bu özelliğiyle yönlendirici cümlelere benzemektedir. Rehberlik edici cümleler beklendik seçenekleri tanımlar çocuğu yönlendirir, çocuğu desteklemek amacıyla yapılabilecek şeyler hakkında bakım verenlere hatırlatma yaparak öneriler sunar, rehberlik edici cümlelerle çocuğa

ihtiyaç duyduğu noktada hatırlatmalar yapar. öyküdeki toplam betimleyici cümle sayısı toplam rehberlik edici cümle sayısına bölündüğünde ikiden fazla olması gerekmektedir (Gray,2015).

2.1.11. Sosyal Öykülerin Yazımı

Sosyal Öykülerin yazımında önemli olan noktalar: Her öykünün belirli bir amaç doğrultusunda yazılması ve hedeflenen becerinin öyküden açık bir dille ifade edilmesidir. Sosyal Öyküler oluşturulmadan önce sosyal öykünün yazılacağı birey hakkında bilgi toplanmalıdır. Sosyal öykülerin giriş bölümünde konu açıklanır, gelişme bölümünde detaylara yer verilir, sonuç bölümünde ise açıklanan bilgi desteklenerek özetlenir. Sosyal öyküler oluşturulurken uygulama yapılacak bireyin gelişim özellikleri dikkate alınarak yazı tipi, boyutu ve görseller seçilmelidir. Sosyal öykülerde olumsuz ifadeler yer verilmemelidir. Olumlu ifadelerin yer aldığı cümleler birinci veya üçüncü tekil şahısla yazılmalıdır. Sosyal öykülerde 5N1K sorularının cevapları yer almalıdır. Sosyal öyküler oluşturulduktan sonra uygun başlık belirlenmelidir. Sosyal öyküler uygulama yapılan çocuğun dikkat süresine uygun olarak yazılmalıdır kullanılan resimler de çocuğun yaş ve dikkat süresine uygun olmalı bu uygunlukta resim, harita, fotoğraf veya semboller sosyal öyküde yer almalıdır. Çocuğun daha iyi anlayabilmesi için konu sınırlamasına gidilmelidir. Sosyal öyküler kullanılırken olumsuz ifadeler yer verilmemelidir ve ben dili kullanılarak birinci ağızdan yazılmalıdır. Sosyal öyküde kullanılan cümle yapıları çocuğun gelişim düzeyine uygun hedef beceriyi net bir şekilde ifade etmesi ve eğitim verilecek çocuğa yönelik bireysel olarak hazırlanmalıdır (Özdemir, 2008).

2.1.12. Sosyal Öykülerin Sunumu

Sosyal öyküler uygulaması yapılmadan önce okunacak ortamın sessiz olması uygulama yapılacak bireyin istekli olduğu bir zaman da sosyal öykülerin okunması gerekmektedir. Uygulamacı ile öğrenci yan yana oturabilir ya da uygulamacı katılımcının arkasında oturabilir. Öğrencinin okuduğunu anlama performansına göre değişmekle birlikte sosyal öyküler öğretmen ya da öğrenci tarafından okunabilir. Sosyal öyküler uygulamacı tarafından birey için uygun bir ses tonuyla okunmalıdır. Sosyal öykülerin uygulama aşamasına geçtikten sonra öğrencinin ihtiyacına göre sosyal öyküler tekrarlanabilir, sosyal öyküler üzerinde değişiklikler yapılabilir. Sosyal öykülerde hedef davranışa ulaşmaya başladıktan silikleştirme oturumlarına yer verilmelidir. Silikleştirme oturumları yönlendirici

cümlelerin öyküden çıkarılması veya öykünün okuma aralığının arttırılması şeklinde yapılabilir (Olçay Gül,2016; Gökkaya,2020).

2.2. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal öykülerle ilgili araştırmalar ve sosyal öykülerin güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı araştırmalar yer almaktadır.

Alanyazın taraması Sosyal Öyküler, Otizm ve Güvenlik Becerileri anahtar kelimeleri kullanılarak alan taraması yapılmıştır. Sosyal Öyküler OSB'den etkilenen bireylerin sosyal becerilerini, iletişim ve oyun becerilerini, olumlu davranış kazandırmada etkili olduğu birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur. (Adams ve diğerleri, 2004; Delano ve Snell, 2006; Hanley-Hochdorfer ve diğerleri 2010; Kuoch ve Mirenda,2003; Olcay-Gül, 2012 Kuttler ve diğerleri, 1998) Bunun yanında Sosyal Öykülerin güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Aşağıda sosyal öykülerin güvenlik becerilerin öğretiminde kullanıldığı örnek çalışmalar yer almaktadır.

2.2.1. Sosyal Öyküler İle İlgili Araştırmalar

Sosyal Öykülerin OSB'den etkilenen bireylerin öğretiminde kullanıldığı çok sayıda deneysel çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalara ulaşmak amacıyla tarama yapılırken, OSB (autism spectrum disorders), sosyal öyküler (social stories), sosyal öykü uygulamaları ve safety skills (social story intervention and safety skills) gibi anahtar sözcükler kullanılmıştır. Taramada toplam 41 araştırmaya ulaşılmıştır. Sosyal öykülerle ilgili ulaşılan araştırmalar incelendiğinde güvenlik becerilerinin öğretiminde toplan 6 araştırmaya ulaşılmıştır. Sosyal öykülerin etkisi en çok sosyal becerilerin öğretiminde incelenmiştir. Ulaşılan çalışmalardan 20 tanesi sosyal beceri öğretimini konu almaktadır. Sosyal öykülerin etkisinin incelendiği bir diğer alan problem davranışlardır. Ulaşılan çalışmaların 12 tanesi uygun olmayan davranışın azaltılması ve olumlu davranışın arttırılmasını konu almıştır. Sosyal öykülerin az sayıda olsa da öz bakım becerileri üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmalar da yer almaktadır. Öz bakım becerileri üzerine 3 tane araştırmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan araştırmalar Tablo 3.' de özetlenmiştir.

Tablo 3. OSB'den etkilenen Bireylere Sosyal Öykülerin Öğretiminin Yapıldığı Etkililik Araştırmaları Örnekleri

Kaynak	Katılımcılar	Bağımlı Değişken	Bağımsız değişken	Araştırma Modeli	Sonuç
Acar 2015	OSB'den etkilenen 7-11 yaş aralığındaki üç öğrenci	Sosyal beceriler	Sosyal öykü	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkili
Akçayır,2018	OSB'den etkilenen 9-12 yaş aralığında üç katılımcı	Yabancı kişilerden gelen teklif veya istekleri reddetme	Multimedya tabanlı sosyal öyküler	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Akgün Giray, 2015	OSB'den etkilenen 3-6 yaş aralığındaki üç çocuk ve yapan üç öğretmen adayı	Sosyal beceriler	Sosyal öykü	Yoklama evreli çiftler arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Almutlaq, Martella 2018	OSB'den etkilenen 8-10 yaş aralığındaki 3 öğrenci	Sosyal beceriler (İltifat etme)	İpad aracılığıyla sunulan sosyal öykü	Katılımcılar Arası Çoklu Başlama Düzeyi Modeli	Etkili
Balçık, Çifçi Tekinaslan, 2010	OSB'den etkilenen 4 yaşında bir Öğrenci	Sosyal beceriler	Sosyal Öykü	Davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli	Etkili
Beh-Pajooh, Ahmad,2011	OSB'den etkilenen 8-9 yaş aralığındaki üç katılımcı	Problem Davranış	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili (iki katılımcıda)
Bernad,Ripoll,2007	OSB'den etkilenen 9 yaşındaki bir öğrenci	Sosyal beceri (Duyguları tanıma)	Sosyal Öykü ve video modellerle öğretim	AB modeli	Etkili
Bledsoe, Smith ve. Simpson, 2003	OSB'den etkilenen 13 yaşındaki bir öğrenci	Yemek yeme becerisi	Sosyal Öykü	ABAB modeli	Etkili

Brownell, 2002	OSB'den etkilenen 6-9 yaş, 4 katılımcı	Sosyal beceriler	Sosyal Öyküler	Çoklu başlama modeli	Etkili
Burke,Kuhn, Peterson, 2004	OSB'den etkilenen 2-7 yaş aralığındaki dört katılımcı	Problem Davranışlar	Pekiştirici ve sosyal öykü	ABAB modeli	Etkili
Çetrez Arıcan,2019	OSB'den etkilenen 10-12 yaş aralığındaki dört öğrenci	Sosyal Beceriler	Sosyal öykü ve karikatürler	Uyarlamalı Dönüşümlü Uygulamalar modeli	Etkili
Crozier, Tincani,2007	OSB'den etkilenen 8 yaşında öğrenci	Problem davranış	Sosyal Öykü	ABAB Modeli	Etkili
Daiquirie Crumrine,2003	OSB'den etkilenen 6-12 yaş aralığındaki sekiz katılımcı	Kasırğa ve Yangın Güvenliği	Sanal gerçeklik ve içinde sosyal öykünün de yer aldığı öğretim paketi	Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	Etkili
Delano, Snell,2006	OSB'den etkilenen 6-9 yaş aralığındaki üç öğrenci	Sosyal Beceriler	Sosyal Öykü	Davranışlar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Dodd, Hupp, Jewell, ve Krohn,	OSB'den etkilenen 9-12 yaş aralığındaki iki katılımcı ve aileleri	Sosyal Beceriler	Sosyal Öykü	Davranışlar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Geboloğlu,2016	OSB'den etkilenen 9 ile 13 yaş arasında üç öğrenci	Sosyal Beceriler	Yazılı sosyal öykü Müzikli sosyal öykü	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkili
Graetz,Mastropieri, ve Scruggs, 2009	OSB'den etkilenen 12-13 yaş aralığındaki üç katılımcı	Problem Davranışlar	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili

Güler,2019	OSB'den etkilenen 6-7 yaş aralığındaki üç çocuk	Bilişsel ve sosyal beceriler	Tablet uygulaması Animasyonlu anlatı ve animasyonsuz anlatının kullanıldığı sosyal öykü	Dönüşümlü uygulamalar modeli.	Etkili
Hagiwara ve Myles 1999	OSB'den etkilenen 7-9 yaş aralığındaki 3 katılımcı	El yıkama	Sosyal Öykü	Çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Hung ve Smith,2011	OSB'den etkilenen 7 yaşındaki bir öğrenci	Problem davranışlar	Sosyal Öykü	ABAB modeli	Etkili
Ivey , Juane ve Alberto, 2004	OSB'den etkilenen 5-7 yaş aralığındaki üç katılımcı	Sosyal Beceriler	Sosyal Öykü	ABAB modeli	Etkili
Khantreejitranon,2018	OSB'den etkilenen 6-10 yaş aralığındaki beş öğrenci	Problem Davranışlar	Sosyal Öykü	ABAB modeli	Etkili
Klett ve Turan, 2014	OSB'den etkilenen 9-12 yaş aralığındaki üç öğrenci	Menstrüel bakım becerilerini öğretmek	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası başlama düzeyi modeli	Etkili
Kuan Tian Ying, Shahrul Badariah Mat Sah and Muhammad Haziq Lim Abdullah, 2016	OSB'den etkilenen 5-10 yaş aralığındaki beş katılımcı	Karayolu Güvenliği	Avatar karakterleriyle sosyal öykü ve dijital öykü	Öntest- Sontest	Etkili
Kuoch ve Mirenda,2003	OSB'den etkilenen 3-6 yaş aralığındaki üç çocuk	Problem Davranışlar	Sosyal Öykü	İki katılımcı da ABA Modeli bir katılımcı da ACABA modeli	Etkili

Kutlu,2016	OSB'den etkilenen 10-13 yaş 4 katılımcı	Yabancı kişilerin kaçırma girişimlerinden ve kapıyı çalan yabancı kişilerden korunma	Sosyal Öykü	Uyarlamalı Dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkili
Litras, Moore ve Anderson, 2010	OSB'den etkilenen 3 yaşındaki bir çocuk	Sosyal Beceriler	Sosyal Öykü ve Video Model	Davranışlar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Lorimer , Simpson, Smith ve Ganz, 2002	OSB'den etkilenen 5 yaşındaki bir öğrenci	Problem Davranışlar	Sosyal Öykü	ABAB Modeli	Etkili
Moudry, 2007	OSB'den etkilenen 6-10 yaş aralığındaki üç katılımcı ve eğitimci	Sosyal Beceriler	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Olcaý Gül,2012	OSB'den etkilenen 12-16 yaş aralığındaki üç öğrenci ve aile bireyleri	Sosyal beceriler	Yazılı sosyal öykü	Yoklama evreli çiftler (ergen-aile üyesi) arası çoklu yoklama modeli	Etkili .
Pektaş, 2019	OSB ve Down sendromlu 7-15 yaş aralığındaki üç öğrenci.	Sosyal beceri	Müzikal formlara dönüştürülmüş sosyal öyküler	Davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli	Etkili
Sansosti ve Powell-Smith, 2006	OSB'den etkilenen 9-11 yaş aralığındaki üç öğrenci	Problem Davranışlar	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili
Schneider ve Goldstein,2010	OSB'den etkilenen 5-10 yaş aralığındaki üç katılımcı	Olumlu davranışların artırılması	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli	Etkili

Selda Özdemir,2008	OSB'den etkilenen 7-9 yaş aralığındaki üç öğrenci	Problem Davranışlar	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Süzer,2015	10-17 yaş aralığındaki 3 katılımcı osbli	Cinsel istismardan korunma becerileri	Sosyal öykü	Çoklu yoklama modeli	Etkili
Talas,2017	OSB'den etkilenen 9-17 yaş aralığındaki dört öğrenci	Sosyal beceriler	Sosyal öykü	Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkili.
Thompson, Johnston, 2013	OSB'den etkilenen 3-5 yaş aralığındaki üç çocuk	Uygun davranışın arttırılması	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Turhan ve Vuran, 2015	OSB'den etkilenen 6 yaşında bir öğrenci	Sosyal beceriler	Sosyal Öykü, Video modelle öğretim	Dönüşümlü uygulamalar modeli	Video modeller öğretimin sosyal öykülerden daha etkili
Vandermeer, Beamish, Milford, Lang, 2015	OSB'den etkilenen 4 yaşındaki üç çocuk	Sosyal beceriler	Sosyal Öykü	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili
Yapıcı,2019	OSB'den etkilenen, 6-7 yaş aralığındaki üç çocuk ve kardeşleri	Sosyal beceriler	Sosyal Öyküler	Katılımcılar arası çoklu yoklama modeli	Etkili

2.2.2. Sosyal Öykülerin Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Kullanıldığı Araştırmalar

Akçayır (2018) yaptığı çalışmada yabancı kişilerden gelen teklif veya istekleri reddetme becerilerin öğretiminde multimedia tabanlı sosyal öykü yöntemini kullanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 9-12 yaş aralığında OSB'den etkilenen üç öğrencidir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden denekler arası çoklu yoklama düzeyi modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları hedeflenen becerilerin üç katılımcıya da kazandırıldığını göstermekte ve katılımcılar edindikleri becerileri bir, üç ve beş hafta sonra sürdürmüşlerdir.

Daiquiri Crumrine (2003), araştırmasında OSB'den etkilenen çocuklara kasırga ve yangın güvenliği becerilerinin öğretiminde, sanal gerçeklik ile geleneksel öğretim yöntemlerinden; sosyal öykü, karikatür sohbetleri, video model olma, sembolik oyun ve resim ipuçları yöntemlerinin etkililiği karşılaştırılmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 6-12 yaş aralığındaki sekiz katılımcıdır ve katılımcılar dörder çocuktan oluşan iki gruba ayrılmıştır. Araştırma sonucunda denekler sosyal öykülerin yer aldığı öğretim paketinin güvenlik becerilerinin öğretiminde sanal gerçeklikten daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Değirmenci (2018), yaptığı çalışmada Koçluk İçeren ve İçermeyen web tabanlı mesleki gelişim uygulamalarının OSB'den etkilenen öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğretim becerilerini ve öğrencilerinin güvenlik becerilerini edinmeleri açısından karşılaştırmıştır. Araştırmada (a) katılımcı öğretmenler ve (b) katılımcı öğrenciler olmak üzere iki katılımcı grubu yer almaktadır. OSB'den etkilenen 4-7 yaş aralığında üç öğrenci ve üç öğretmen yer almaktadır. Katılımcı öğretmen ve bu öğretmenlerin öğrencilerinden öğretmen-öğrenci çiftleri oluşturulmuştur. Araştırmada sosyal öykülerle öğretim ve video modelle öğretim uygulamalarının etkililik ve verimlilikleri tek denekli araştırma yöntemlerinden uyarlamalı dönüşüm modeli kullanılarak karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları sosyal öykülerle öğretim ve video modelle öğretim uygulamalarının hedeflenen güvenlik becerilerinin kazandırılmasında, genelleme ve izleme aşamalarında hemen hemen aynı düzeyde etkili ve verimli oldukları sonucunu göstermektedir.

Kuan Tianying, Shahrul Badariah Mat Şah ve Muhammed Haziq Lim Abdullah (2016) yaptıkları çalışmada sosyal hikaye yöntemini kişiselleştirilmiş avatar karakterleriyle ve dijital öykü yöntemi kullanarak yaya güvenliği öğretimi

üzerine araştırma yapmışlardır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen beş ile on yaş aralığındaki beş öğrencidir. Araştırmanın bulguları kullanılan yöntemin karayolu güvenliği becerinin kazanımında etkili olduğu sonucunu göstermektedir.

Kurt ve Kutlu (2019), yaptıkları çalışmada OSB'den etkilenen bireylere kaçırılmayı önleme davranışı becerilerinin öğretiminde sosyal öykünün etkililiğini incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları 4-12 yaş aralığındaki OSB'den etkilenen üç katılımcı ve Otuz dokuz gönüllü yetişkindir. Araştırmada Tek denekli araştırma yöntemlerinden çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tüm katılımcılar hedeflenen becerileri kazanmıştır

Kutlu (2016), yaptığı çalışmada OSB'den etkilenen bireylere yabancı kişilerin kaçırılma girişimlerinden korunma beceri ve kapıyı çalan yabancı kişilere karşı korunma becerisinin kazandırılmasında sosyal öykü ve sosyal öykülerin video modellerle birlikte sunumunun etkililiğini karşılaştırmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 10-13 yaş aralığındaki dört bireydir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanılmıştır. Araştırma sonunda yabancı kişilerden korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin yalnız sunumu ve video modellerle birlikte sunulmasının benzer derecede etkili sonucuna ulaşılmıştır.

Süzer (2015), yaptığı çalışmada Sosyal öykülerin OSB'den etkilenen bireylere cinsel istismara korunma becerilerinin öğretimi incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları OSB'den etkilenen 10 ve 17 yaş aralığında üç öğrencidir. Yöntem olarak katılımcılar arası çoklu yoklama araştırma modeline göre planlanmıştır. Araştırma sonucunda üç katılımcının da cinsel istismardan korunma becerilerini öğrendiğini ve ortam, kişi ve farklı taciz türlerine genelleye bildikleri gözlenmiştir.

Özetlenen araştırmalar incelendiğinde; OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykünün sınırlı sayıda kullanıldığını görüyoruz. Mevcut çalışmalar istismardan korunma becerileri, yabancı kişilerden korunma becerileri, kasırga ve yangın güvenliği, karayolu güvenliği becerileridir. OSB'den etkilenen bireylere ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin kullanıldığı bir araştırma bulunmamaktadır.

Tablo 4. OSB’den Etkilenen Bireylere Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykü’nün Etkililiğini Araştıran Araştırmalar

Kaynak	Katılımcılar	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Yöntem	Sonuç
Akçayır,2018	OSB’den etkilenen 9-12 yaş aralığında üç katılımcı	Yabancı kişilerden gelen teklif veya istekleri reddetme	Multimedya tabanlı sosyal öyküler	Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden, çoklu yoklama modeli	Etkili
Daiquiri Crumrine,2003	OSB’den etkilenen 6-12 yaş aralığındaki sekiz katılımcı	Kasırğa ve Yangın Güvenliği	Sanal gerçeklik ve içinde sosyal öykünün de yer aldığı öğretim paketi	Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden, Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	Etkili
Değirmenci, 2018	OSB’den etkilenen 4-7 yaş aralığındaki üç katılımcı ve öğretmenleri	Atık pil ve Kaygan/ıslak zemin uyarı levhaları ile karşılaştığında güvenli tepkide bulunma	Sosyal Öykü, Video Modelle Öğretim	Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden, Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	Etkili
Kuan Tian Ying ve diğerleri, 2016	OSB’den etkilenen 5-10 yaş aralığındaki beş katılımcı	Karayolu Güvenliği	Avatar karakterleriyle sosyal öykü ve dijital öykü	Nitel Araştırma Yöntemlerinden, Gözlem	Etkili
Kutlu ve Kurt, 2019	OSB’den etkilenen 4-12 yaş aralığındaki üç katılımcı	Kaçırılmayı Önleme becerileri	Sosyal Öykü	Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden, Çoklu yoklama modeli	Etkili
Kutlu,2016	OSB’den etkilenen 10-13 yaş 4 katılımcı	Yabancı kişilerin kaçırma girişimlerinden ve kapıyı çalan yabancı kişilerden korunma	Sosyal Öykü	Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden, Uyarlamalı Dönüşümlü uygulamalar modeli	Etkili

Süzer,2015	OSB'den etkilenen 10-17 yaş aralığındaki 3 katılımcı	Cinsel istismardan korunma becerileri	Sosyal öykü	Tek Denekli Araştırma Yöntemlerinden, Çoklu yoklama modeli	Etkili
------------	--	---------------------------------------	-------------	--	--------

3. YÖNTEM

Araştırmanın yöntem bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmanın gerçekleştiği ortam, uygulamada kullanılacak araç gereçler, verilerin toplanması, verilerin analizi, pilot uygulama ve deneysel süreç hakkında bilgiler yere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykülerin etkililiği araştırılmıştır. Araştırmanın modeli, tek denekli araştırma yöntemlerinden yoklama evreli davranışlar arası çoklu yoklama modelidir. Çoklu yoklama modelinde bir bağımsız değişkenin, davranış üzerinde şekil verme, değiştirme veya farklılaşmaya yönelik iki veya daha fazla şekilde sınamayı hedefleyen araştırma modelidir. Çoklu yoklama modeli; davranışlar arası, katılımcılar arası ve ortamlar arası çoklu yoklama modeli olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Araştırmada davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Bu modelde bir bağımsız değişkenin en az üç davranış üzerindeki etkisini aynı ortamda aynı kişide incelenmeyi sağlamaktadır. Davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modelinin uygulama süreci iki evreden oluşmaktadır. Birinci evrede uygulama öncesindeki hedef davranışların düzeyini ölçmek amacıyla yoklama evresi düzenlenmektedir. İkinci evrede bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla uygulama evresi düzenlenmektedir. Bu modelde tüm hedef beceriler için aynı anda olarak başlama düzeyi verisi elde edilmiştir. Birinci beceride uygulama evresine geçilir, kararlı veri elde edildikten sonra başlama düzeyi evresi sonlandırılarak birinci beceri için uygulamaya başlanır. Birinci beceri için uygulama evresi sürerken, ikinci ve üçüncü beceriler için hedeflenen becerilere yönelik veri elde edilmesine izin verilmez. Birinci beceride ölçüt karşılanıp kararlı veri elde edildikten sonra, tüm durumlarda eşzamanlı olarak yoklama aşaması yürütülür. Bu yoklama aşaması tamamlandıktan sonra ikinci hedef becerinin öğretimine geçilir. Süreç tüm becerilerin uygulama evresi sonlanana kadar sürdürülür. (Tekin-İftar, 2012 Wolery ve diğerleri,1988).

Davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli sürekli olarak başlama düzeyi verisi toplamayı gerektirmediği için daha etik bir model olarak

kabul edilmektedir. Uygulamayı gerçekleştirecek araştırmacının tekrar planlama yapmasını gerektirmemektedir (Tekin- İftar, 2012). Sıralanan nedenlerden dolayı bu araştırmada katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmasına karar verilmiştir.

Tek denekli araştırma modellerinde, araştırma sonucunda bağımsız değişkendeki değişimin sadece bağımlı değişkene bağlı olduğu sonucuna varmak oldukça önemlidir. Araştırmada bağımlı değişkendeki değişimin sadece bağımsız değişkenden kaynaklanmasına iç geçerlilik olarak adlandırılmaktadır. Bu araştırmanın iç geçerliliğini etkileyeceği ön görülen durumlar araştırmacı tarafından kontrol altına alınmıştır. İç geçerliliği tehdit etmesi öngörülen bir durum, dış etmenlerdir. Dış etmenleri kontrol altına almak amacıyla araştırmacı tarafından veli ve öğretmen ile iletişime geçilmiş denek ile ev içi güvenlik becerilerinin araştırma bitene kadar çalışılmaması konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın iç geçerliliğini etkileyecek bir diğer durum olgunlaşma etkisidir. Olgunlaşma etkisini kontrol altına almak amacıyla araştırmanın uygulama aşamasında araştırma süresi dört ay olarak planlanmış, düzenli olarak hafta içi her gün düzenli eğitim oturumu düzenlenmiştir. Silikleştirme oturumlarında eğitime bir gün ara verilmiştir. Sosyal öykü müdahalesinden önce ve sonra bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi yapılmıştır. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesine ilişkin veriler toplanırken gündüz okul ortamında gözlem verileri toplanmış, okuldan sonra ev ortamında gözlem verileri toplanmıştır. Tüm oturumların %30 oranında uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma grubunu belirlemek için ölçüt örnekleme modeli kullanılmıştır. Katılımcıları belirlemek amacıyla kullanılan ölçütler;

- a) Katılımcıya bekle yönergesi verildiğinde gerçekleştirebilmesi ve en az on dakika süreyle sürdürebilmesi, masa başında olan etkinliklere dikkatini yönlendirebilmesi ve materyale olan ilgisini devam ettirebilmesi,
- b) Eğitimci tarafından aktarılan sözel ifade, sözel yönergeleri takip edebilmesi, ipucunu beklemesi
- c) Bağımsız olarak okuma ve yazma becerilerine sahip olması,
- d) Resimleri birbirinden ayırt edebilmesi, herhangi biri tarafından okunan hikâyeye ilişkin 5N1K sorularını yanıtlayabilmesi,

- e) Ev içi güvenlik becerilerine sahip olmaması kriterler arasında yer almaktadır.

Bu kriterleri karşılayan bir asil bir yedek ve bir pilot uygulamanın yapılacağı toplam üç katılımcı belirlenmiştir. Seçilen öğrenciler ve velileri bilgilendirilmiş ve yazılı onay alınmıştır. Araştırmada katılımcı için Umut kod ismi kullanılmıştır. Umut kod ismidir ve kendi isimlerinden bağımsız olup araştırmacı tarafından rastgele seçilmiştir. Araştırmanın sosyal geçerlilik verilerine katkı sağlayan Umut'un annesi ve özel eğitim uzmanı araştırmanın katılımcıları arasındadır. Umut, yedi yaşındadır. İki buçuk yaşındayken otizm tanısı almıştır ve iki buçuk yaşından itibaren özel eğitim desteği almaktadır. Öğrencinin velisi ve öğretmenleri ile görüşülerek, hakkında aşağıda yer alan bilgilere ulaşılmıştır.

Umut'un Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Testi-IV 2013 Türkiye normlarına göre hesaplanan sonuçlarında, Umut'un genel zihinsel/bilişsel yeteneği Normal Zekâ düzeyindedir. Umut'un genel zihinsel becerileri kendi yaşıtlarının %5 üzerindedir. Umut'un sözel akıl yürütmeyi ve genel kavrama bilgisini temsil eden Sözel Kavrama Dönüştürülmüş puanı kendi yaş grubu içinde Normal Zekâ düzeyindedir. Umut'un çalışma belleği dönüştürülmüş puanı ile ölçülen çalışma belleği becerisinin kendi yaş grubu içerisinde Düşük Normal Zekâ düzeyindedir. Çalışma belleği becerisine ait küme kısa süreli işlevsel bellek, işitsel bellek, dikkat sürdürme, yoğunlaşma ve zihinsel kontrol becerilerini ölçmektedir. Umut'un işleme hızı dönüştürülmüş puanı Düşük Normal Zekâ düzeyindedir.

Umut'un performansı: Öğrencinin bilişsel becerileri; Umut, okuma yazma bilmektedir. 10-20 sayfa arasındaki hikâye kitabını anlatabilmekte hikâye kitabında geçen olaylar hakkında soru sorulduğunda yanıt verebilmektedir. Birer, İkişer, Beşer, Onar, Üçer, Dörder ritmik sayabilmektedir. Eldeli ve eldesiz toplama işlemi yapabilmektedir. Onluk bozmadan çıkarma işlemi yapabilmektedir. Çarpım tablosunu bilmektedir. Basit düzeyde toplama problemlerinin çözümünü bulabilmektedir. Motor becerileri; Umut, büyük motor becerilerde, merdiven inip çıkabilmekte, taklit etme becerilerine sahiptir, iki ayağının üzerinde zıplama hareketleri yapabilmekte, dengeli koşabilmekte, topla oynayabilmektedir. Küçük motor becerilerde, kalem tutabilmekte, sınırlı alanda boyama yapabilmekte, Gösterilen resmin benzerini taklit ederek çizebilmektedir. Makas kullanabilmektedir ve etkinlik sırasında kâğıdı belirli bir alana yapıştırabilmektedir. İletişim becerileri; Umut, alıcı dil becerilerinde, öğretmenine dikkatini on beş ile

yirmi dakika arasında yöneltebilmekte, sabahları günaydın ve merhaba sözcüklerini öğretmen ve arkadaşlarına karşı kullanmakta eşlik eden jest ve mimikleri yerine getirebilmektedir. Temel duyguları tanımaktadır. Temel yüz ifadelerini gereken ve hissettiği durumlarda kullanmaktadır, İfade edici dil becerilerinde, kendisi için doğru olan ve istediği durumlarda evet sözcüğünü, yanlış olan ve istemediği durumlar için hayır sözcüğünü kullanmaktadır. İstek ve ihtiyaçlarını tam doğru sözcük ve cümleleri kullanarak ifade edebilmektedir. Sorulan sorulara cevap verebilmekte, ailesini tanıtabilmekte, bilgi taşıyabilmektedir. Sosyal becerileri; Umut, göz kontağı kurabilmekte ve adına tepki verebilmektedir. Karşısındaki kişiyi kendini tanıtabilmektedir. Sohbet sürdürebilmektedir. Merak ettiği konularda çevresindeki yetişkine soru sorabilmektedir. Oyun ve müzik becerileri; Umut, teneffüslerde kurallı grup oyunlarına dâhil olabilmektedir, Hayali oyun taklit edebilmekte, sembolik oyun oynayabilmektedir. Ritim tutabilmektedir. İngilizce ve Türkçe şarkıları seslendirebilmektedir. Güvenlik becerileri; Umut önleyici güvenlik becerilerinden kesici aletlere uygun tepki verme, su basması durumundan korunma ve evden dışarıya güvenli şekilde bakma becerilerine sahiptir. Umut Kastamonu İlindeki bir ilkokulda kaynaştırma olarak özel eğitim sınıfında eğitim almaktadır. Araştırmacı tarafından güvenlik becerilerinin önceden çalışılıp çalışılmadığı araştırılmıştır. Öğretmeni ve ailesine çalışma boyunca seçilen ev içi güvenlik becerilerinin öğretilmemesi konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

3.3.Ortam

Araştırmanın gözlem verileri okul ortamı ve ev ortamında gerçekleştirilmiştir. Sosyal öykünün uygulama verileri; toplu yoklama, günlük yoklama ve izleme verileri öğrencinin devam ettiği okuldaki kütüphanede toplanmıştır. Kütüphane yaklaşık 40 m2 dir. Kütüphanede 7 adet yuvarlak masa ve her masanın etrafında dört adet sandalye ve iki sıra ve dört sandalye vardır. Uygulama sırasında öğrenci ve araştırmacı kamera sistemine bakacak şekilde yan yana oturmuşlardır. Duvarlarda kitaplıklar bulunmaktadır. Uygulama Güvenirliği için video kaydı çekilmiş bu sebeple video kamera sistemi kurulmuştur. Çalışmayı sürdürmek için denegin devam ettiği ilkokuldan “Okul İzini” alınmıştır.

3.4. Araç Gereçler

Araştırmacı tarafından altı sosyal öykü hazırlanmıştır. Sosyal öykülere yönelik bu konuda çalışma yapmış doktora derecesine sahip bir uzmandan uzman görüşü alınmıştır. Her sosyal öykü kapak sayfası, öykünün anlatıldığı görselleri

içeren a5 boyutunda sayfalar 4-6 sayfadan oluşmaktadır. Sosyal öykülerde bilgilendirici ve rehberlik edici cümlelerden oluşmaktadır. Araştırmanın uygulama ile ilgili verilerinin toplanması için veri toplama formu (EK- 6), kalem ve kamera kullanılmıştır.

Sosyal öykülerdeki geçen olaylarının benzetişim ortamı yaratılarak canlandırılması için bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumları gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlarda çeşitli materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. (Balçık, 2012) Ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde öğrencinin güvenliğini tehdit etmeyecek, yaşı, ilgisi ve bilişsel düzeyine uygun olan materyaller kullanılmıştır. Gıda Güvenliği becerilerinin öğretiminde son tüketim tarihine dikkat edeceği ürün seçilirken öğrencinin ilgisini çekecek ve paketi kolaylıkla değiştirilebilecek çikolata kaplı tekli marshmallowlar kullanılmıştır. Taze gıdaları tüketme becerisinin öğretiminde öğrencinin severek tükettiği mandalina meyvesi kullanılmıştır.

Zehirli maddelerden korunma becerisinin öğretiminde temizlik maddelerinde şeffaf olmayan üzerinde mutfak temizleyici ve banyo temizleyici yazan ürünler kullanılmıştır. İç belli eden temizlik ürünlerinde ise su ile yaban mersini suyu karıştırılarak mavi bir renk elde edilmiş o şekilde kullanılmıştır. Tıbbi ilaçlara karşı uygun tepkinin verilmesi hedef davranışının öğretiminde ise c vitaminli pastil ilacı kullanılmıştır.

Elektrik ve Yangın Güvenliği becerilerinden Elektrik çarpmasından korunma becerilerinin öğretiminde çalışmayan bir adaptöre kesilmiş bir kablo takılmıştır. Yangın çıkmasını önleyici tedbirlerde saç düzleştirici prizde kapalı olarak unutulmuş gibi bırakılmıştır.

3.5. Sosyal Öykülerin Hazırlanması

Öğrenci için hayati önem taşıyan güvenlik becerilerinden yaşına ve ihtiyaçlarına uygun olarak önleyici ev içi güvenlik becerilerinden “Gıda Güvenliği, Zehirli Maddelerden Korunma Becerileri, Elektrik ve Yangın Güvenliği” becerileri aile, öğretmen ve araştırmacının ortak görüşleri doğrultusunda seçilmiştir. Sosyal öyküler öğrencinin akademik performansına ve gelişim düzeyine uygun olarak yazılmıştır.

Gıda Güvenliği becerisi için “Son Kullanma Tarihine Bakıyorum” ve “Taze Gıdaları Tüketiyorum” Sosyal öyküleri hazırlanmıştır. Zehirli Gıdalardan Korunma Becerileri için “Temizlik Malzemelerine Uzak Duruyorum” ve “İlaçları

Yetişkin Gözetiminde İyiyorum” sosyal öyküleri hazırlanmıştır. Elektrik Ve Yangın Güvenliğinde “Kesik Kablo Gördüğümde Uzak Duruyorum” ve “Elektronik Aletleri İsimiz Bitince Prizden Çekelim” sosyal öyküleri hazırlanmıştır. Sosyal Öyküler EK 2’de yer almaktadır.

Araştırmada hedef beceriler belirlenip sosyal öyküler yazıldıktan sonra sosyal öykülere yönelik resimler oluşturulmuştur. Resimler oluşturulurken deneyin yaşı ve gelişim düzeyine uygun olarak çizim şeklinde oluşturulmuştur. Sosyal öykülerdeki resimler tüm sayfayı kaplayacak şekilde değil karakter ve olayı yansıtacak görsellerden oluşmuştur. Bu sayede deneyin dikkati hedeflenen beceriye yönlendirilmiştir. Öğrencinin yaşına ve öğrencinin derslerinde kullanılan kitapların puntosuna uygun olarak sosyal öyküler A4 kağıdının yarısına 16 punto Times New Romans yazı karakteri kullanılarak oluşturulmuştur.

3.6. Veri Toplama Araçları

Sosyal Öykülerin, Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ev içi güvenlik becerileri üzerindeki etkililiğinin ölçüldüğü bu araştırmada dört adet veri toplama aracı oluşturulmuştur. Hedef ev içi güvenlik becerisini belirlemek için “Ev İçi Güvenlik Becerileri Kontrol Listesi” (EK1) kullanılmıştır. Sosyal öyküye yönelik uygulama verilerini toplamak için “Sosyal Öykü Veri Toplama Aracı” (EK 4) Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi Verilerini Toplamak için Sosyal Öykü Gözlem Kayıt Formu (EK3) kullanılmıştır. Uygulama sonunda sosyal geçerlilik verilerini toplamak için Öğretmen Görüşme Formu (EK 8) ve Ebeveyn Görüşme Formları (EK 7) kullanılarak ev içi güvenlik becerileri, sosyal öyküler ve uygulama hakkında öğrencinin annesi ve öğretmeninden görüş alınmıştır. Ayrıca veriler toplandıktan sonra özel eğitim öğretmenleri tarafından doldurulmak üzere sosyal öykünün uygulaması oturumları için “Uygulama Güvenirliği Veri Toplama Formu” (EK 6) ve bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumları için “Gözlemciler Arası Güvenirlik Veri Kayıt Formu” (EK 5) kullanılmıştır.

3.6.1. Ev İçi Güvenlik Becerileri Kontrol Listesi

Hedef beceriyi belirleyebilmek adına araştırmacı tarafından Ev İçi Güvenlik Becerileri Kontrol Listesi oluşturulmuştur. (EK-1) Kontrol listesi oluşturulurken öncelikli olarak bir çocuğun güvenliğinde tehlike arz eden ev içerisindeki tehditlere ulaşmak amaçlanmıştır. Ulaşılan bu tehditlere karşı bireyin sahip olması gereken beceriler belirlenmiştir. Bu beceriler ev içi güvenlik becerileri

kontrol listesinde önleyici güvenlik becerileri ve tepkisel güvenlik becerileri olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Oluşturulan kontrol listesinin iki uzman tarafından görüşü alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda kontrol listesi son şeklini almıştır. Kontrol listeleri öğretmen ve ebeveyn tarafından doldurulmuştur. Açıklamalar kısmına öncelik verilmesi istenen becerileri sebepleriyle birlikte doldurmaları istenmiştir. Ev içi güvenlik becerileri kontrol listesinin uzman görüşleri alınmış ebeveyn ve öğretmen tarafından doldurulması istenmiştir. Öğretmen ve ebeveyn görüşüne göre öğrencinin yapamadığı beceriler arasından birbirinden farklı ve eşit zorluk düzeyde olan ayrıca öğrencinin yaşı ve gelişim düzeyine uygun olan önleyici güvenlik becerileri seçilmiştir.

3.6.2. Sosyal Öykü Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından hedef ev içi güvenlik becerisine yönelik ikişer sorudan oluşan veri toplama aracı oluşturulmuştur. Başlama düzeyi, günlük yoklama, toplu yoklama, izleme oturumları için kullanılan veri toplama formları aynıdır.

Başlama düzeyi verileri toplanırken gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma becerileri, elektrik ve yangın güvenliği becerilerine yönelik toplam on iki sorudan oluşan veri toplama formu her oturumda deneğe uygulanmıştır. Her oturum bir veri noktasını oluşturmaktadır.

Günlük yoklama oturumları için başlama düzeyi verilerinde en az beş oturum üst üste kararlı veri toplanan beceri ile sosyal öykü uygulamasına başlanmıştır. Her gün bir hedef beceri iki alt beceri için öğretim yapılmış, öğretim sonunda her alt beceri için iki, toplam dört soru sunularak öğrenciye uygulanmıştır. Hedef beceride kararlı veri elde edildikten sonra sosyal öykü de uygulama sıklığında azaltma yapılmıştır. Silikleştirme oturumlarında veriler günlük yoklama oturumlarında olduğu gibi toplanmıştır. Toplu Yoklama Oturumları ve izleme oturumları için başlama düzeyi verileri toplanırken izlenen basamaklar ile aynı basamaklar izlenmiştir.

3.6.3. Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesi Veri Kayıt Formu

Sosyal öykülerde geçen olayları canlandırarak uygulama öncesi ve uygulama sonrasında veri toplanmıştır. Verilerin toplanmasında veri kayıt formu olarak “Kontrollü Olay Kaydı” (EK-3) kullanılmıştır. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi verileri toplanırken sosyal

öykülerde yer alan becerileri gerçekleştirmesi için gerekli olan gerçek materyaller okul ortamına ve ev ortamına yerleştirmiştir. Beceriye uygun tepki fırsatı sunulduktan sonra 5 sn. içerisinde öğrencinin hedeflenen beceriyi gerçekleştirmesi beklenmiştir. Beceriye gerçekleştirse veri kayıt formuna “+” olarak işaretlenmiştir. Tepkisiz kalma ya da yanlış tepkide bulunma durumunda veri kayıt formuna “-” olarak işaretlenmiştir. Her beceri için üç deneme fırsatı sunulmuştur. Üç gün üst üste kararlı veri toplanana kadar devam edilmiştir.

3.6.4. Aile Görüşme Formu Ve Öğretmen Görüşme Formu

Araştırmanın sosyal geçerlilik verilerini toplamak amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme Formları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Görüşme formları hazırlanırken ev içi güvenlik becerilerinin önemi, öğrencinin bağımsız yaşamına olan katkısı, sosyal öykünün etkililiği ve başka becerilerde kullanımı hakkındaki öğretmen ve ebeveynin görüşlerini belirlemek amacıyla sorular hazırlanmıştır. Bu formla araştırmaya katılan öğrencinin ebeveyni ve öğretmeniyle birebir görüşerek doldurulmuştur. (EK 7-8)

3.7. Uygulama Süreci

Araştırmanın deneysel sürecini pilot uygulama, yoklama, genelleme ve izleme oturumları oluşturmaktadır. Her hedef beceri için hafta içi hergün öğretim oturumu yapılmıştır ve çalışmadaki performanslar sosyal öykü uygulama verileri kayıt formlarına kaydedilmiştir. Öğrencinin doğru tepkilerini pekiştirmek için sosyal pekiştireçler (harikasin, çok güzeli aferin vb.) kullanılmıştır. Pekiştireçleri belirlerken eğitimcilerden bilgiler alınmış, pekiştireçlere bu doğrultusunda karar verilmiştir. Gözlem verileri ön test ve son test olarak iki aşamada toplanmıştır. Veriler toplanırken kontrollü olay kaydı kullanılmıştır.

3.7.1. Pilot Uygulama

Araştırmaya başlamadan önce uygulama sürecinde oluşabilecek sorunların önceden belirlenebilmesi ve önlenmesi amacıyla ayrı planlama şeklinde pilot çalışma yürütülmüştür. Pilot uygulamaya ilkökul özel eğitim ikinci sınıfa devam etmekte olan, otizm spektrum tanısı almış kız öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamanın sosyal öykü uygulama süreci beş gün sürmüştür. Uygulamada yer alan öğrenci için hedef beceri olarak “güvenli kapı açma” ev içi güvenlik becerisine karar verilmiştir. Hedef beceri seçilirken araştırmacı tarafından hazırlanan kontrol listesi(EK-1) pilot uygulamada yer alacak öğrencinin ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından doldurulmuş onların ortak kararı

doğrultusunda seçilmiştir. Daha sonra Başlama düzeyi oturumları gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlarda katılımcının hedeflenen ev içi güvenlik becerisini gerçekleştiremediği belirlenmiştir. Öğretim oturumunda ölçüt karşılanmış olup üç oturum üst üste ölçütün karşılanması ile öğretim oturumları sonlandırılmıştır. Pilot uygulama sürecinde herhangi sorun belirlenmemiş, sosyal öykü uygulamasının OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinden, güvenli kapı açma becerisinin öğretiminde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.7.2.Yoklama Oturumları

Araştırmamanın yoklama oturumları toplu yoklama ve günlük yoklama aşamalarından oluşmaktadır. Toplu yoklama oturumlarının birincisi başlama düzeyi verisi toplamak amacıyla düzenlenmiştir. Toplu Yoklama oturumları, öğrenciyle davranışta öğretim oturumlarına başlamadan önce ve öğretimde ölçüt karşılandıktan sonra tüm hedef davranışlar için veri toplanmasıdır. Birinci toplu yoklama oturumu, grafikte başlama düzeyi olarak gösterilmiştir. Başlama düzeyi verisi elde etmek amacıyla gerçekleştirilen bu oturumlar katılımcı için seçilecek ilk beceride en az beş oturum üst üste kararlı veri elde edinceye kadar sürdürülmüştür. Başlama düzeyi toplu yoklama oturumları öğrencinin performansını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Başlama düzeyi toplu yoklama verileri toplanırken öğrenciye sosyal öykü yöntemi kullanılarak öğretilmesi hedeflenen ev içi güvenlik becerilerine yönelik sorular sorulmaktadır. Sorulara verilen cevap süresi için beş saniye belirlenmiştir. Bu sürede verilen doğru yanıtlar veri toplama formuna artı (+) , yanlış yanıtlar ve tepkisiz kalma durumu (-) olarak kaydedilmiştir. Toplu yoklama oturumlarında kararlı veri elde edildikten sonra başlama düzeyi evresi sonlandırılmıştır.

Günlük yoklama oturumlarında ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine başlanmıştır. Günlük yoklama oturumları hafta içi her gün beşinci ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Beşinci ders saatinin seçilme sebebi öğrencinin o ders saatinde yer alan derslerde performansının yüksek olması, sınıftaki dersine katılmamasının öğrencinin akademik performansında düşüklüğe sebep olmayacağının var sayılmasıdır. Günlük yoklama oturumlarında araştırmacı tarafından öncelikle uygulamanın gerçekleşeceği kütüphane ortamı düzenlenmiştir. Kullanılacak araç gereçler (Kamera, sosyal öyküler, veri toplama formları, kalem) kullanıma hazır hale getirilmiştir. Öğrencinin dikkati uygulamaya yönlendirilmiştir. Yönlendirme sırasında uygulamacı tarafından “Bak Umut şimdi bu hikâyeyi sana okuyacağım

beni dikkatle dinlemeni istiyorum hazırsan başlayabiliriz” gibi dikkati sağlayıcı ipuçları sunulmuştur. Araştırmacı hikâyeyi tamamladıktan sonra ikinci sosyal öyküyü dinlemesi istenmiştir. Sosyal öykülere yönelik uygulama soruları öğrenciye sorulmuştur. Her oturumda bir beceri için iki hikâye okunmuş ikisi için veri tek oturumda toplanmıştır. Sorular sorulduktan sonra Öğrencinin tepki vermesi için 5 sn. süre verilmiştir. Uygulamacı, öğrencinin verdiği ev içi güvenlik becerisine yönelik soruya doğru olan yanıtı evet kutucuğuna işaretlenmiştir. Yanlış yanıtı söylemesi ya da 5 sn. boyunca tepkisiz kalması durumunda hayır kutucuğu işaretlenmiştir. Her yoklama evresinde her hedef davranış için beş kez olmak üzere toplam yirmi deneme yapılmıştır. Birinci ev içi güvenlik becerisi öğretimi sürerken diğer ev içi güvenlik becerileri için veri toplanmamıştır. Birinci toplu yoklama oturumu, öğretim oturumlarında hedeflenen ölçütün karşılandıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Tüm beceriler için eş zamanlı olarak düzenlenmiştir. Birinci yoklama evresinde ikinci ev içi güvenlik becerisi için kararlı veri elde edildikten sonra, ikinci yoklama evresi de sonlandırılarak, ikinci ev içi güvenlik becerisinin öğretimine geçilmiştir. İkinci ev içi güvenlik becerisinin öğretiminde ölçüt karşılandıktan sonra, bütün ev içi güvenlik becerileri için ikinci toplu yoklama verisi toplanmıştır. İkinci yoklama evresinde üçüncü ev içi güvenlik becerisi için kararlı veri elde edildikten sonra, bu yoklama evresi sonlandırılmıştır. Üçüncü ev içi güvenlik becerisinin öğretimine başlanmıştır. Üçüncü ev içi güvenlik becerisi için öğretim oturumlarında ölçüt karşılandıktan sonra, sosyal öykülerin tüm ev içi güvenlik becerileri üzerindeki için etkisini ölçmek amacıyla üçüncü toplu yoklama verisi toplanmıştır. Tüm beceriler için uygulama oturumları yaklaşık 15-20 dakika kadar sürmüştür.

3.7.3. Silikleştirme Oturumları

Sosyal öykülerle yapılan öğretim oturumlarında hedeflenen ölçüt karşılandıktan sonra, geri çekilmesi aşaması için silikleştirme oturumları planlanmıştır. Sosyal öykü müdahalesinin geri çekilmesi ve aşama aşama sonlandırılması için iki yöntem vardır. Birinci yöntem de sosyal öykünün yeniden yazılır ve yönerge verici cümlelerin öyküden çıkartılır. Bu araştırmada ikinci yöntem olan sosyal öykünün okuma sıklığının azaltılması kullanılmıştır (Özdemir, 2007). Silikleştirme oturumları uygulama oturumları gibi planlanmıştır ve öğretim oturumlarında ilk ölçüt karşılandıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

3.7.4. Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesi Oturumları

Özel eğitim alanındaki uygulamaya yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda uygulama ortamlarının verimliliğini artırmak amacıyla, öğrenci beceriyi teorik olarak kazandıktan sonra ardından bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi gerçekleştirilebilir. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumlarında, sistematik öğretim uygulamalarının gerçekleştirildiği araştırmalarda gerçek ortamda, gerçek materyaller üzerinde uygulama fırsatı sunularak gerçekleştirilir. Katılımcıdan bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi sonrasında tepki vermesi beklenmemektedir ve bilgiye ilişkin tepkilerine yönelik herhangi bir pekiştireç sunulmamaktadır. Öğrenilen bilginin kazanımları öntest ve sontest yoklama oturumlarıyla ya da önceden belirlenmiş yoklama oturumlarında sınanabilmektedir. Araştırmada katılımcıya ev içi güvenlik becerilerinde bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi gerçekleştirilmiş ve katılımcının öğrenilen bilginin uygulama düzeyleri de öntest ve sontest yoklama oturumlarıyla ölçülmüştür.

3.7.5. İzleme Oturumları

Üçüncü toplu yoklama tamamlandıktan 1 ve 3 hafta sonra, katılımcının kazanmış olduğu ev içi güvenlik becerilerini hangi devam ettirdiğini belirlemek için izleme oturumları düzenlenmiştir. İzleme oturumları planlanırken yoklama verileri toplanırken izlenen basamaklar tekrar edilmiştir. Öğrencinin doğru tepkileri pekiştirilmiş veri toplama formuna “+” olarak işaretlenmiştir. Yanlış tepkiler ve tepkisiz kalma durumu görmezden gelinerek diğer denemelere geçilmiş ve tepkiler formlara “-“ olarak işaretlenmiştir.

3.7.6. Genelleme Oturumları

Katılımcının edindiği ev içi güvenlik becerilerini farklı kişilere genelleyip genellemediğini belirlemek amacıyla kişiler arası genelleme oturumları düzenlenmiştir. Genelleme oturumları sosyal öykü uygulamasından önce ve ölçüt karşılandıktan sonra düzenlenmiştir. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi ev ortamında ve okul ortamında gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlar araştırmanın verilerinin farklı ortamlarda genelleyip genellemediği hakkında fikir vermektedir.

3.8. Güvenirlik Verileri

Araştırmada gözlemciler arası güvenirlik verisi ve uygulama güvenirliliği verisi olmak üzere iki tür güvenirlik verisi toplanmıştır. Güvenirlik verileri, her yoklama evresindeki oturumların en az %30'unda toplanmıştır. Araştırmanın gözlemciler arası güvenirlik verilerinin hesaplanması için bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumlarından yansız atama yoluyla belirlenen videolar kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin ve uygulamanın video kayıtları iki bağımsız gözlemci tarafından eş zamanlı izlenmesiyle güvenirlik verileri toplanmıştır. Gözlemciler video kayıtlarını izleyerek değerlendirmeleri araştırmacı tarafından geliştirilmiş veri kayıt formlarına kaydetmişlerdir görüş birlikleri ve görüş ayrılıkları sayılmıştır. Araştırmanın gözlemciler arası güvenirlik verisi $[\text{Toplam görüş birliği} / (\text{toplam görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı})] \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2012).

Araştırmanın uygulama güvenirliliği verileri uygulama gözlemci tarafından; başlama tüm oturumlar arasından yansız atamayla belirlenmiş oturumların video kayıtlarının izlenmesiyle toplanmıştır. Tüm oturumları hesaplanırken tüm oturumların en az %30'undan uygulama güvenirliliği verisi toplanmıştır. Uygulama güvenirliliği verileri yedi madde üzerinden değerlendirilmiştir. Bu maddeler: (a) araç-gereçlerin hazırlanması, (b) katılımcıyla yan yana oturma, (c) katılımcıyı bilgilendirme (d) Hedef uyarını sunma (e) sosyal öykünün okunması (f) katılımcının doğru yanıtının pekiştirilmesi (g) katılımcının yanlış yanıtında uygun tepkide bulunmasıdır. Uygulama güvenirliliği katsayısını hesaplamak için ise $[\text{Gözlenen uygulamacı davranışı} / \text{Planlanan uygulamacı davranışı}] \times 100$ formülü kullanılmıştır (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2012).

3.9. Sosyal Geçerlilik

Araştırmada sosyal geçerliliği değerlendirmek amacıyla katılımcının ebeveyninden ve öğretmeninden sosyal geçerlik verisi toplanmıştır. Katılımcının öğretmeninden ve ebeveynlerine katılımcıların uygulama oturumlarındaki videolar sayesinde uygulamaya ilişkin bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Sosyal geçerlik verilerinin toplanmasında sosyal geçerlilik formları aracılığıyla öznel değerlendirme yaklaşımı kullanılmıştır. Sosyal geçerlilik soru formlarında öğretmen ve ebeveyne aynı sorular sorulmuştur. Soru formlarında ev içi güvenlik becerilerinin önemi, kullanımı, sosyal öykü yönteminin beceri seçimindeki

uygunluğu başka becerilerde tercih edilmesi, araştırmanın uygulama kısmına yönelik Evet/Hayır ve Açıklamalar kısmında açık uçlu cevap verebilecekleri sorular yer almaktadır. (EK-7/8) Araştırmada ebeveyn ile öğretmenin görüş bildirdikleri sosyal geçerlik formlarından elde edilen veriler araştırmacı tarafından betimsel yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

3.10. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, etkililik ve güvenirlik verileri toplanmıştır.

3.10.1. Etkililik Verilerinin Toplanması

Araştırmanın başlama düzeyi, uygulama, toplu yoklamalar, izleme ve genelleme oturumları, araştırmacı tarafından video kamera kullanılarak kaydedilmiştir. Sosyal öykü veri toplama formları kullanılarak veri toplanmıştır. Öğrencinin gerçekleştirdiği doğru cevap, yanlış cevaplar kaydedilmiştir ve yüzdeleri araştırmacı ve gözlemci tarafından hesaplanmıştır. İzleme ve genelleme oturumlarına ilişkin veriler de aynı şekilde, sosyal öykü veri toplama formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi aşamasında da veri toplanmıştır. Bu veriler uygulamadan önce ve ölçüt karşılandıktan sonra toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Kontrollü Olay Kaydı kullanılmıştır. Öğrencinin gerçekleştirdiği doğru cevap ve yanlış cevap yüzdeleri araştırmacı tarafından ve gözlemci tarafından hesaplanmıştır.

3.10.2. Güvenirlik Verilerinin Toplanması

Sosyal öykü uygulama aşamasının güvenirlik verilerinin toplanması için kütüphaneye yerleştirilen yerleştirilen kamera ile oturumları kayıt altına alınmıştır. Tüm oturumların %30'u yansız atama yoluyla seçilmiş ve gözlemciye izlettirilmiştir. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi, güvenirlik verilerinin toplanması için okul ortamında mescit olarak kullanılan alanda toplanmıştır. Ev ortamında toplanan verilerde ise evin çeşitli alanlarında video kaydı ile veri toplanmıştır. Tüm oturumların %30'u yansız atama yoluyla seçilmiş ve gözlemciye izlettirilmiştir.

3.10.2.1. Gözlemciler Arası Güvenirlik Verilerinin Toplanması

Araştırmanın tamamı kayıt altına alınmıştır. Sosyal öykünün, bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi videolarının tamamından yansız atamayla seçilmiş % 30'u için iki bağımsız gözlemci tarafından gözlemciler arası güvenirlik hesaplanmıştır. Gözlemciler arası

güvenirlik verileri hesaplanırken gözlemciler arası güvenilirlik verileri kayıt formu (EK-5) kullanılmıştır. Gözlemciler bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi kayıtları ile veri toplama formlarını kullanarak öğrencinin doğru cevap yüzdesini kaydetmiştir. Kayıta elde edilen veriler $[\text{görüş birliği} / (\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}) \times 100]$ formülü ile hesaplanmıştır. Gözlemciler arası güvenilirlik verileri özel eğitim alanında lisans programından mezun olan sekiz yıl özel eğitim alanından çalışmış özel eğitim öğretmeni tarafından analiz edilmiştir

3.10.2.2 Uygulama Güvenirliği Verilerinin Toplanması

Uygulama güvenirligi verilerinin toplanma amacı, araştırmacının uygulamaya başlamadan önce hazırlamış olduğu plana hangi düzeyde sadık kaldığını belirlemek amacıyla toplanmaktadır. (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2004). Araştırmanın uygulama güvenirligi verileri toplanırken yansız atamayla yoluyla belirlenmiş video kayıtlarını izleyen gözlemcinin, uygulamacının gerçekleştirdiği uygulamanın hazırlanan uygulama planına ne ölçüde uygunluk gösterdiğini belirlemek üzere yürütmüş olduğu güvenilirlik çalışmasıdır. Uygulama güvenirligi verileri hesaplanırken (gözlenen öğretmen davranışı / planlanan öğretmen davranışı x 100) formülü kullanılmıştır (Gast, 2010; Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2004). Bu araştırmanın uygulama güvenirligi verileri. özel eğitim alanında on yıl çalışmakta olan yüksek lisans mezunu özel eğitim öğretmeni tarafından analiz edilmiştir.

3.11. Verilerin Analizi

Bu bölümde etkililik, güvenilirlik ve sosyal geçerlilik verilerinin analizinde izlenen süreç hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.11.1. Etkililik Verilerin Analizi

OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin etkililiğinin incelendiği bu çalışmada iki ayrı etkililik verisi toplanmıştır. Sosyal öykünün uygulaması ve bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi verilerinin doğru cevap yüzdeleri kaydedilmiştir. Sosyal öykünün uygulaması kısmına ilişkin bulguların çözümlenmesinde, grafiksel analiz tekniklerinden çizgisel grafik kullanılmıştır. Grafiksel analizde uygulamaya yönelik veriler nicelleştirilmiş ve grafiğe aktarılmıştır. Grafikte yatay eksen oturum sayısını, dikey eksen doğru cevap yüzdesini göstermektedir. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi kısmına ilişkin verilerin çözümlenmesinde grafiksel

analiz tekniklerinden sütun grafik kullanılmıştır. Grafikte yatay eksenler uygulamadan önce ve sonrasını dikey eksenler doğru cevap yüzdesini göstermektedir.

3.11.2. Güvenirlik Analizi

Araştırmada gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliliği olmak üzere iki tür güvenirlik analizi yapılmıştır. Güvenirlik verilerinin analizinde iki gözlemci uygulama oturumlarına ait video kayıtlarını izlenilmesiyle uygulama güvenirliliği hem de gözlemciler arası güvenirliliğine ilişkin veri toplanmıştır. Gözlemci bütün oturumların yansız atamayla seçilmiş en az %30 oranındaki kayıtları gözlemciler arası güvenirlik verisi ve uygulama güvenirliliği verisi toplanmak amacıyla incelenmiştir. Araştırmada gözlemciler arası güvenirlik verileri hesaplanırken; $[Görüş\ birliği / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı) \times 100]$ formülü kullanılmıştır (Gast, 2010). Araştırmanın gözlemciler arası güvenirliliği üç davranış için de % 100 olarak bulunmuştur.

Araştırmada uygulama güvenirliliğinin hesaplanması yapılırken, “ $[(Gözlenen\ Uygulamacı\ Davranışı / Planlanan\ Uygulamacı\ Davranışı) \times 100]$ ” formülü kullanılmıştır (Gast, 2010). Araştırmanın uygulama güvenirliliği Gıda güvenliği becerileri için %85,7 Elektrik ve yangın güvenliği için %97,1, Zehirli maddelerden korunma becerileri için %97.7 olarak hesaplanmıştır.

3.11.3. Sosyal Geçerlilik Verilerinin Analizi

Araştırmada sosyal geçerliliği belirlemek amacıyla, öğrencinin öğretmeninden ve ebeveyninden sosyal geçerlilik veri kayıt formu kullanılarak öznel değerlendirme yaklaşımıyla veri toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir.

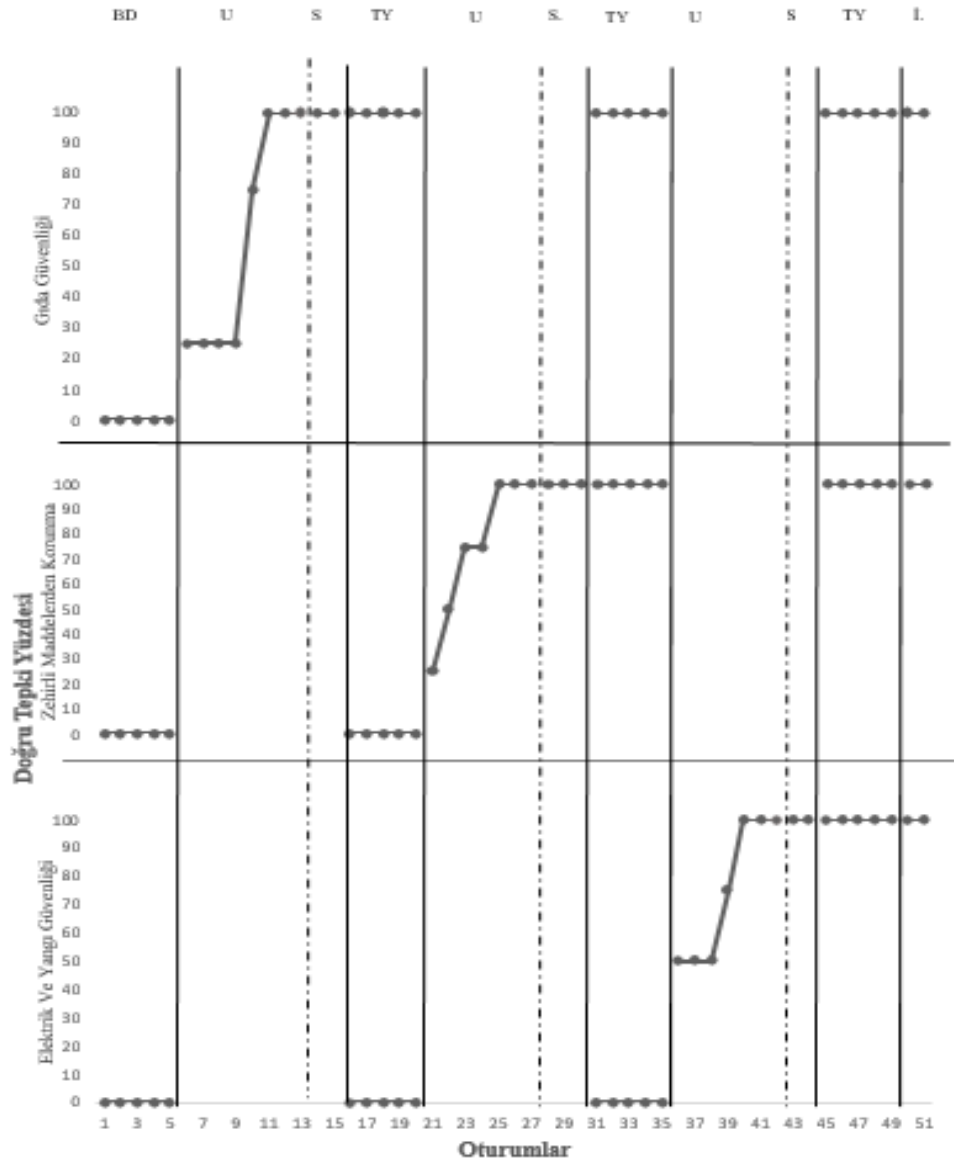
4. BULGULAR

Bu bölümde OSB'den etkilenen öğrenciye ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykünün etkililiği incelenmiştir. Ayrıca sosyal öykülerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde genelleme, bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi ve sosyal geçerliliğine yönelik bulgular yer almaktadır. Verilerin grafikleri sosyal öykülerin etkililiğine ilişkin Şekil 1' Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi kazanımı için Şekil 3'de yer almaktadır. Bu bulgulara izleyen bölümlerde yer verilmiştir.

4.1. Sosyal öykülerin, OSB'den Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerini Bilgi Düzeyinde Edinmelerine ve Edindikleri Bilgileri 1, 3 Hafta Sonrasında Korumalarına Yönelik Bulgular

Gıda güvenliği, elektrik ve yangın güvenliği, zehirli maddelerden korunma becerilerinin öğretimi becerilerinin öğretiminde sosyal öykünün etkililiğine ilişkin veriler grafik olarak Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Sosyal Öykünün Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

Şekil 1. BD: Başlama Düzeyi, U: Uygulama Oturumları, S: Silikleştirme, TY: Toplu Yoklama, İ: İzleme

4.1.1. OSB’den Etkilenen Öğrenciye Gıda Güvenliği Becerisinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular

Umut’un başlama düzeyi evresinde seçilen ev içi güvenlik becerilerini %0 düzeyinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Birinci beceri olan gıda güvenliği becerilerinde uygulamaya geçilmiştir. Uygulama evresinde toplam on oturum yer almaktadır. Üç oturum üst üste ölçüt karşılandıktan sonra silikleştirme oturumlarına geçilmiştir. Silikleştirme oturumlarında sosyal öykülerin uygulama sıklığı artırılarak bir gün arayla öğretime devam edilmiştir. Silikleştirme oturumlarıyla birlikte beş oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra hedeflenen ölçüt karşılanmıştır daha sonra öğretim modelinin gerektirdiği gibi yoklama evresine geçilmiştir. Yoklama oturumlarının tümünde %100 düzeyinde doğru cevap verdiği görülmektedir.

İzleme oturumları bir ve üç hafta sonra gerçekleştirilmiştir. İzleme verileri toplanırken başlama düzeyinde gerçekleştirilen adımlar izlenmiştir. Gıda güvenliği becerilerine ilişkin sorular sorularak veriler toplanmıştır. Umut’un hedeflenen gıda güvenliği becerilerini bir ve beş hafta sonra da %100 oranında koruduğu görülmüştür.

4.1.2. OSB’den Etkilenen Öğrenciye Zehirli Maddelerden Korunma Güvenlik Becerisinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular

İkinci beceri olarak zehirli maddelerden korunma becerilerinin öğretimine geçilmiştir. Zehirli maddelerden korunma becerilerinin uygulama evresinde toplam dokuz oturum yer almaktadır. Üç oturum üst üste ölçüt karşılandıktan sonra silikleştirme oturumlarına geçilmiştir. Silikleştirme oturumlarında sosyal öykülerin uygulama sıklığı artırılarak bir gün arayla öğretime devam edilmiştir. Silikleştirme oturumlarıyla birlikte beş oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra hedeflenen ölçüt karşılanmıştır daha sonra öğretim modelinin gerektirdiği gibi yoklama evresine geçilmiştir. Yoklama oturumlarının tümünde %100 düzeyinde doğru cevap verdiği görülmektedir.

İzleme oturumları bir ve üç hafta sonra gerçekleştirilmiştir. İzleme verileri toplanırken başlama düzeyinde gerçekleştirilen adımlar izlenmiştir. Zehirli maddelerden korunma becerilerine ilişkin sorular sorularak veriler toplanmıştır.

Umut'un hedeflenen zehirli maddelerden korunma becerilerini bir ve beş hafta sonra da %100 oranında koruduğu görülmüştür.

4.1.3. OSB'den Etkilenen Öğrenciye Elektrik ve Yangın Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykünün Etkililiğine İlişkin Bulgular

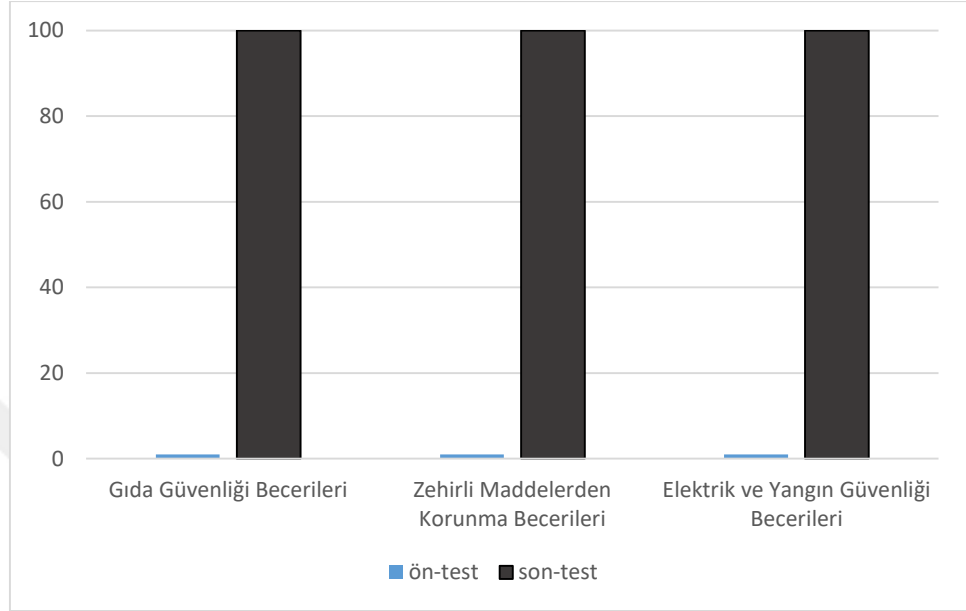
Üçüncü beceri olarak elektrik ve yangın güvenliği becerilerinin öğretimine geçilmiştir. Elektrik ve yangın güvenliği becerilerinin uygulama evresinde toplam dokuz oturum yer almaktadır. Üç oturum üst üste ölçüt karşılandıktan sonra silikleştirme oturumlarına geçilmiştir. Silikleştirme oturumlarında sosyal öykülerin uygulama sıklığı artırılarak bir gün arayla öğretime devam edilmiştir. Silikleştirme oturumlarıyla birlikte beş oturum üst üste %100 kararlı veri toplandıktan sonra hedeflenen ölçüt karşılanmıştır daha sonra öğretim modelinin gerektirdiği gibi yoklama evresine geçilmiştir. Yoklama oturumlarının tümünde %100 düzeyinde doğru cevap verdiği görülmektedir.

İzleme oturumları bir ve üç hafta sonra gerçekleştirilmiştir. İzleme verileri toplanırken başlama düzeyinde gerçekleştirilen adımlar izlenmiştir. Zehirli maddelerden korunma becerilerine ilişkin sorular sorularak veriler toplanmıştır. Umut'un hedeflenen zehirli maddelerden korunma becerilerini bir ve beş hafta sonra da %100 oranında koruduğu görülmüştür.

4.2. OSB'den Etkilenen Öğrencinin Bilgi Düzeyinde Kazandıkları Ev İçi Güvenlik Becerilerini Farklı Kişilere Genelleyebilmelerine Yönelik Bulgular

Umut'un gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma ve elektrik-yanğın güvenliği becerilerine yönelik kişi genellemesi bulguları şekil 2 de yer almaktadır.

Şekil 2. Ev İçi Güvenlik Becerileri Kişi Genellemesi Bulguları

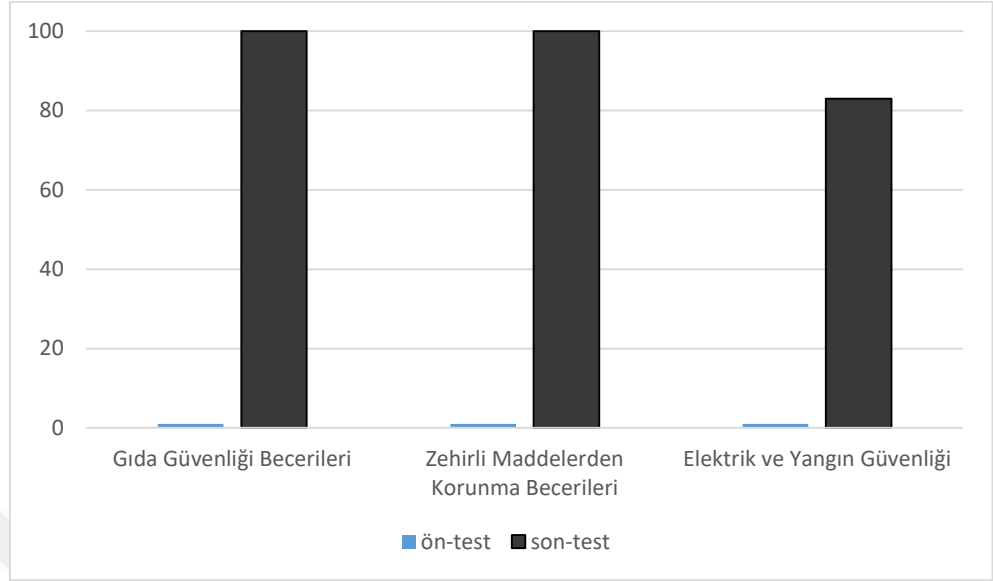

Şekil 2 incelendiğinde Umut'un gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma ve elektrik-yangın güvenliği becerilerine yönelik kişi genellemesi bulgularının başlama düzeyinde farklı uygulayıcı tarafından uygulandığında %0 iken uygulama sona erdikten sonra Umut'un doğru tepki yüzdesinin %100 olduğu görülmektedir.

4.3. OSB'den Etkilenen Öğrencinin Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesine Yönelik Bulgular

Umut'un gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma ve elektrik-yangın güvenliği becerilerine yönelik bilgi düzeyinde edindiği bilgileri davranış olarak sergilemesine yönelik bulgular şekil 3 te yer almaktadır.

Şekil 3. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerinin davranış olarak sergilenmesine yönelik bulgular

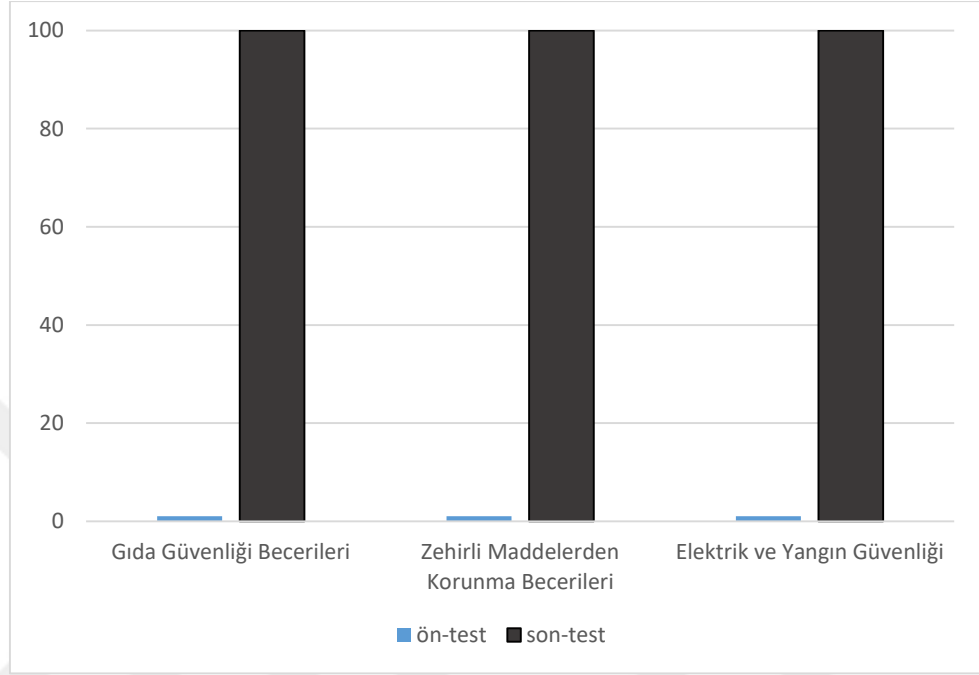

Şekil 3 incelendiğinde Umut'un gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma ve elektrik-yangın güvenliği becerilerine yönelik edindiği bilgileri davranış olarak sergilemesine ilişkin başlama düzeyinde bulgu %0 iken uygulama sona erdikten sonra Umut'un doğru tepki yüzdesinin %100 olduğu görülmektedir.

4.4. OSB'den Etkilenen Öğrencinin Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Farklı Ortamda Sergilemesine Yönelik Bulgular

Umut'un gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma ve elektrik-yangın güvenliği becerilerine yönelik bilgi düzeyinde edindiği bilgileri davranış olarak farklı ortamda sergilemesine yönelik bulgular şekil 4 te yer almaktadır.

Şekil 4. Bilgi Düzeyinde Edindiği Ev İçi Güvenlik Becerilerini Davranış Olarak Sergilemesi Kazanım Bulguları Ev Ortamı

Şekil 4 incelendiğinde Umut'un gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma ve elektrik-yangın güvenliği becerilerine yönelik edindiği bilgileri davranış olarak farklı ortamda sergilemesine ilişkin başlama düzeyinde bulgusu %0 iken uygulama sona erdikten sonra Umut'un doğru tepki yüzdesinin %100 olduğu görülmektedir.

4.5. OSB'den Etkilenen Öğrencinin Öğretmeni ve Annesinin, Sosyal Öykü Kullanımına ve Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Görüşlerine Dair Bulgular

OSB'den etkilenen öğrencinin sosyal öyküyle ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin sosyal geçerlilik bulguları katılımcının annesinden ve öğretmeninden öznel değerlendirme yoluyla toplanmıştır. Yapılan analizler

sonucunda öğretmen ve annenin sosyal geçerliliğine ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

4.5.1. OSB’den Etkilenen Öğrencinin Annesinin, Sosyal Öykü Kullanımına ve Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Görüşlerine Dair Sosyal Geçerlilik Bulguları

OSB’den etkilenen öğrencinin annesinin sosyal geçerlilik bulguları incelendiğinde, ev içi güvenlik becerilerinin önemli bir beceri olduğu, bu becerileri öğrenmesinin öğrenciye faydalı olduğu belirtilmiştir. Annenin görüşlerine göre ev içi güvenlik becerileri öğrencinin günlük hayatta sıklıkla kullandığı becerilerdir ve ev içi güvenlik becerileri çocuğunun bağımsız yaşamasına katkıda bulunacağını belirtmiştir. Ayrıca anne, öğretim sona erdikten sonra çocuğunun daha güvende olacağını düşündüğünü ifade etmesi de önemli bir bulgudur. Anne, sosyal öykünün ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu bu yöntemin başka becerilerin öğretiminde de tercih edilmesi gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir.

4.5.2. OSB’den Etkilenen Öğrencinin Öğretmeninin, Sosyal Öykü Kullanımına ve Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Öğretimine Yönelik Görüşlerine Dair Sosyal Geçerlilik Bulguları

OSB’den etkilenen öğrencinin öğretmene yönelik sosyal geçerlilik bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencinin özel eğitim öğretmeni tarafından ev içi güvenlik becerilerinin önemli ve eğitim programında öncelik verilmesi gereken bir beceri olduğu, öğrenilen becerinin öğrenciye faydalı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca öğretmen görüşlerine göre ev içi güvenlik becerileri öğrencinin günlük hayatta sıklıkla kullandığı becerilerdir okul ortamında bu becerilere sahip olup olmadığı ölçülememektedir farklı alanlardaki eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ev içi güvenlik becerileri çocuğunun bağımsız yaşamasına katkıda bulunacağını belirtmiştir. Öğretmen ile yapılan görüşmeler sonucunda bir sosyal geçerlilik bulgusu da öğretim sona erdikten sonra ev ortamında öğrencinin daha güvende olacağını düşünmesidir. Öğretmen sosyal öykünün ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu bu yöntemin başka becerilerin öğretiminde de tercih edilmesi gerektiğini düşünmektedir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada OSB'den etkilenen öğrenciye ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykülerin etkililiği incelenmiştir. OSB'den etkilenen öğrencilerin, bilgi düzeyinde kazandıkları ev içi güvenlik becerilerinin davranış olarak farklı ortamda sergilemesine yönelik veri toplanmıştır. Öğrencinin bilgi düzeyinde kazandığı ev içi güvenlik becerilerini birinci ve üçüncü haftaların sonunda koruyup koruyamadıklarına ilişkin veriler de incelenmiştir. Sosyal öykülerin sosyal geçerliliğine ilişkin öğrencinin annesinin ve öğretmenin görüşleri belirlenmiştir.

Alanyazında sosyal öykülerin OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinin öğretimiyle ilgili olarak ulusal ve uluslararası literatürde yapılmış olan ilk çalışma olması, araştırmanın güçlü yanlarından biridir. Araştırmanın bu özelliğinin OSB'den etkilenen bireylerin ev içi güvenlik becerilerinin öğretimine yönelik araştırmaların alan yazın katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sosyal öykülerin OSB'den etkilenen bireylere güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı araştırmalar bulunmaktadır (Akçayır,2018; Crumrine,2003; Kutlu, 2016; Süzer, 2015; Ying,2016). Araştırmanın etkililik verileri bu araştırmaların etkililik verilerini destekler niteliktedir. Akçayır (2018) yaptığı araştırmada sosyal öykünün yabancı kişilerden gelen teklif veya istekleri reddetme becerilerin öğretiminde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akçayır'ın (2018) araştırmasında multimedia tabanlı sosyal öykü uygulamasını kullanması araştırmanın farklılaştığı bağlam olarak dikkat çekmektedir. Kutlu (2016) yaptığı çalışmada OSB'den etkilenen bireylere yabancı kişilerin kaçırılma girişimlerinden korunma becerinin ve kapıyı çalan yabancı kişilere karşı korunma becerisinin kazandırılmasında sosyal öykülerin yalnız sunumu ve video modelle birlikte sunumunun etkililiğini karşılaştırmıştır. Çalışma sonunda sosyal öykü yönteminin hedeflenen becerileri kazanmada etkili olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde video modelle birlikte sunumunun etkililiğine ilişkin veri toplanmamıştır ancak yalnız sunumuna ilişkin veriler tutarlılık göstermektedir. Süzer (2015) yaptığı çalışmada sosyal öykülerin cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretimi üzerindeki

etkisini incelemiştir ve etkili olduğu sonucuna ulaştırmıştır. Araştırmanın sosyal öykülere yönelik etkililik bulguları bu araştırmanın etkililik bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ying (2016) tarafından yürütülen çalışmada kişiselleştirilmiş avatar karakterleriyle ve dijital öykünün yaya güvenliği becerilerinin öğretimi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın bulguları sosyal öykü karayolu güvenliği becerinin kazanımında etkili olduğu sonucunu göstermektedir. Ying (2016) yaptığı çalışmada sosyal öykü yöntemini teknoloji desteği kullanarak uygulamıştır. Araştırma bu bağlamda farklılık göstermektedir. Crumrine (2013) tarafından yürütülen çalışmada kasırga ve yangın güvenliği becerilerinin öğretiminde, sanal gerçeklik ile geleneksel öğretim yöntemlerinden; sosyal öykü, karikatür sohbetleri, video model olma, sembolik oyun ve resim ipuçları yöntemlerinin etkililiği karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda denekler sosyal öykülerin yer aldığı öğretim paketinin güvenlik becerilerinin öğretiminde sanal gerçeklikten daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Crumrine'nin yaptığı çalışmada sosyal öyküyü bir öğretim paketinin içinde sunması bu araştırmanın farklılaştığı bağlam olarak olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmanın genelleme bulguları, sosyal öykü yönteminin ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde kişi genellemesi ve ortam genellemesinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın genelleme bulguları sosyal öykülerin güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Kutlu, 2016; Süzer, 2015). Süzer (2015) tarafından yürütülen çalışmada OSB'den etkilenen bireylere, cinsel istismardan koruma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin etkisini incelemiştir, araştırmada öğrenilen becerilerin öğretim yapılmayan taciz türlerine, ortamlara ve kişilere genellenmesinde etkisini değerlendirmiştir ve etkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın genelleme bulguları ortam ve kişi genellemesi olarak bu araştırmayla benzerdir ve etkili bulunmuştur. Kutlu (2016), tarafından yürütülen çalışmada yabancı kişilerden korunma becerilerinin öğretimi becerilerini doğal ve farklı ortamlarda planlamıştır ve tuzak girişimlerinde farklı kişiler kullanılarak çalışılmıştır bu durum ortamlar arası ve kişilerarası genellenmenin gerçekleşmesini sağlamıştır ancak uygulama sadece ev ortamında gerçekleştirilmiş rehabilitasyon, otel vb. yerlerde genelleme çalışmaları yapılmamıştır. Araştırmanın genelleme bulguları bu araştırmayla tutarlılık göstermektedir ve olumlu sonuçlanmıştır. Sosyal öykü ile kazandırılan bilgilerin genellenmesinin de sağlandığı söylenebilir.

Araştırmanın izleme bulguları için araştırma sona erdikten bir ve üç hafta sonra izleme oturumları gerçekleştirilmiştir. Öğrencinin edindiği bilgileri %100 oranında koruduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde izleme verileri sosyal öykülerin güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı diğer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Akçayır (2018), sosyal öykü yöntemi yabancı kişilerden gelen teklif veya istekleri reddetme becerilerin öğretimini yaptığı çalışmanın izleme verilerini bir, üç ve beş hafta sonra toplamıştır. İzleme verilerinde öğrencilerin edindikleri bilgileri korudukları tespit edilmiştir. Araştırmanın izleme verileri bu araştırmanın izleme verileri ile tutarlılık göstermektedir. Süzer'in (2015), yürüttüğü çalışmada cinsel istismardan koruma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin etkisini öğretim sona erdikten 3 ve 5 hafta sonra düzenlenen genellemenin izlemesi oturumlarında incelemiştir. Bu oturumlarda katılımcıların öğrenilen becerilerin kalıcılığını sağlandıkları görülmüştür. Araştırmanın izleme verileri bu araştırmanın izleme verileri ile tutarlılık göstermektedir. Kutlu (2016) yaptığı çalışmada OSB'den etkilenen bireylere yabancı kişilerin kaçırılma girişimlerinden korunma becerisini ve kapıyı çalan yabancı kişilere karşı korunma becerisinin kazandırılmasında sosyal öykülerin yalnız sunumu ve video modelle birlikte sunumunun etkililiğini karşılaştırmıştır. Çalışma bittikten 7,14 ve 30 gün sonra izleme oturumları gerçekleştirmiştir. Araştırmanın izleme oturumları bu araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada OSB'den etkilenen öğrencinin bilgi düzeyinde kazandığı ev içi güvenlik becerilerinin davranış olarak sergilemesi üzerine sosyal öykü uygulamasından önce ve sonra beceriyi gerçekleştirmesine imkan tanınan ortamlarda ön test- son test oturumları ile gözlem verileri toplanmıştır. Alanyazında sosyal öykünün güvenlik becerilerinde kullanıldığı diğer araştırmalarda örneği bulunmamaktadır.

Sosyal Geçerlilik bulguları ebeveyn ve öğretmenden öznel değerlendirme yaklaşımıyla toplanmıştır. Sosyal geçerlilik bulguları hedef becerilere, sosyal öykülere ve araştırmanın sonuçları hakkındaki görüşlerin olumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal geçerlilik verileri toplanırken ebeveyn ve öğretmenin araştırmada kullanılan yöntem hakkındaki görüşleri, seçilen becerilerin önemi ve uygulama süreci hakkında görüşlerine başvurulmuştur. Öznel değerlendirme yoluyla edinilen verilere göre OSB'den etkilenen bireylere ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminin öğrenci için önemli ve öncelik verilmesi gereken bir

beceri olduğu belirtilmiştir. Sosyal öykü yöntemi ev içi güvenlik becerilerinin kazandırılmasında etkilidir ve başka becerilerin öğretiminde de kullanılması önerilmektedir. Alanyazın incelendiğinde sosyal öykülerin güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanıldığı çalışmalarda sosyal geçerlilik bulgularına yer verilmiştir. Bu bulgular araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Süzer (2015) yaptığı çalışmada katılımcıların annelerinin, cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretimi hakkında görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın sosyal geçerlilik bulguları, bu araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Kutlu (2016) yaptığı çalışmada katılımcıların ve katılımcıların annelerinin görüşlerini incelemiştir. Katılımcıların Anneleri yabancı kişilerden korunma becerilerinin önemli ve gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan katılımcıların görüşleri incelendiğinde katılımcılar, sosyal öyküleri tablet bilgisayar aracılığıyla okumaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca tanımadığı kişilerden kendilerini koruyacaklarını tehlikeyi fark ettiklerinde annelerine haber vereceklerini belirtmişlerdir. Akçayır (2018), araştırmasında yabancı kişilerle başa çıkma becerisinin öğretimini sosyal öykü yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Sosyal geçerlilik verileri incelendiğinde, katılımcıların ebeveyn ve öğretmenleri öğretimin bilgisayar ortamında yapılmasının eğlenceli olduğunu, ve çocukların ilgilerini çektiklerini belirtmişlerdir. Güvenli ortamda bu becerinin öğretiminin önemli olduğunu, ancak edindikleri becerileri katılımcıların gerçek ortamlarda sergileyemeyeceklerini ifade etmişlerdir. Akçayır'ın sosyal geçerlilik bulguları bu araştırmanın sosyal geçerlilik bulgularıyla ebeveynlerin gerçek ortamda uygulama hakkındaki görüşleri noktasında farklılık göstermektedir. Bu çalışmada bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumlarının öğrencinin kendi ev ortamında yapılması ebeveynlerin görüşlerini şekillendirmiş olduğu düşünülebilir.

Araştırmanın etkililik bulguları incelendiğinde, OSB'den etkilenen öğrencilerin ev içi güvenlik becerilerini öğrenmelerinde sosyal öykünün gıda güvenliği, elektrik ve yangın güvenliği, zehirli maddelerden korunma becerileri öğretimlerinde etkililiğinin farklılaşmadığı üç becerinin öğretiminde de eşit düzeyde etkili olduğu yönündedir. Öğrenci üç beceride de ölçütü karşılamıştır. Araştırmanın silikleştirme oturumlarında sosyal öykünün okunma sıklığında silikleştirme yapılmıştır. Silikleştirme yapılmadan önce sosyal öyküler katılımcıya her gün sunulurken silikleştirme oturumlarında günler arasında boşluk

bırakılmıştır. Silikleştirme oturumlarında da öğrencinin kazandığı becerileri sürdürdüğü gözlenmektedir. Araştırmanın bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi verilerinde okul ortamında sunulan elektrik ve yangın güvenliğinde doğru cevap yüzdesi diğer becerilere göre daha düşük çıkmıştır bu durum elektrik ve yangın güvenliği becerilerinin öğretiminde kullanılan sosyal öykülerin birinde geçen kesik kabloların içinde görünen küçük kablolar bilgisi öğrencinin dikkatini kesik kabloya yönlendirmesine sebep olmuştur. Öğrenci üç günde farklı oturumlarda kesik kabloyu incelemek istemiştir. Okul ortamı ve ev ortamında aynı şarj aleti kullanılarak veriler toplanmıştır. Öğrencinin okul ortamında hata yapması ev ortamında aynı hatayı sergilememesinin sebepleri arasında ev ortamındaki prizin daha farklı bir priz olması, prizin öğrencinin göz hizasının biraz daha üstünde yer alması ve ev ortamında daha fazla uyarının bulunması ayrıca bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi verilerinin önce okul ortamında toplanması sonucu öğrencinin merak duygusunun ev ortamında daha az olması sayılabilir.

Araştırma tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Beş oturum üst üste kararlı veri toplandıktan sonra bir sonraki yoklama evresine geçilmiştir. Yöntemin ve modelin özellikleri doğrultusunda katılımcı ölçütü karşıladıktan sonra da kararlı veri toplamak adına uygulamaya devam edilmesi öğrencinin aynı sorulardan sıkılmasına sebep olmuştur. İkinci beceri öğretimi sırasında öğrenci: “Ne zaman yeni hikayelere geçeceğiz?” diye sorular sormuştur. Beceri kazandıktan sonra sorulardan sıkıldığını jest ve mimikleriyle belli etmiştir. Araştırmanın silikleştirme oturumları ve izleme oturumları arasındaki boşluk öğrencinin sosyal öykülere karşı isteğini arttırmıştır. Özellikle silikleştirme oturumları olan günlerde öğrenci uygulamacının eğitim verdiği sınıfa gelip: “Ne zaman hikaye okuyacağız?” sorusuyla kendini hatırlatmıştır. Öğrenci araştırmanın bittiğini öğrenince üzgün olduğunu ifade etmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmada OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinden gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma becerileri, elektrik ve yangın güvenliği öğretiminde sosyal öykünün etkililiği ve uygulama bittikten bir ve üç hafta sonra kalıcılığının korunmasındaki etkisi incelenmiştir. Farklı kişiler tarafından uygulama yapılarak öğrencinin kazandığı becerilerin genelleme becerisi ölçülmüştür. Ayrıca araştırmada bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumları yapılmıştır. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumları, okul ortamı ve ev ortamında gerçek materyallerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sona erdikten sonra özel eğitim öğretmeninden ve katılımcının annesinden sosyal geçerlilik verileri toplanmıştır. Araştırmada uygulama güvenilirliği ve gözlemciler arası uygulama güvenilirliği olmak üzere iki tür güvenilirlik verisi toplanmış ve incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda OSB'den etkilenen öğrencilere ev içi güvenlik becerilerinden gıda güvenliği, zehirli maddelerden korunma becerileri, elektrik ve yangın güvenliği olmak üzere üç ana başlıktaki ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin etkili, kalıcı ve genellenebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın etkililik verileri belirlenirken sosyal öykü uygulaması boyunca toplanan verilerin grafikleri oluşturulmuş ve analiz edilmiştir. Verilerin analizine dayanarak sosyal öykü uygulamasının üç becerinin kazanımında da etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada sosyal öykü uygulamasının gerçek materyaller üzerindeki etkisini görmek amacıyla sosyal öykü uygulamasından önce ve sonra, okul ortamı ve ev ortamında bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi oturumları düzenlenmiştir. Bilgi düzeyinde edindiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi verileri incelendiğinde öğrencinin sosyal öykülerde öğrendiği bilgileri gerçek materyaller üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmada sosyal öykülerle ilgili sorular farklı bir uygulayıcı tarafından öğrenciye aktarılmıştır. Kişi genellemesi oturumlarında öğrenci soruları doğru yanıtlamıştır. Öğrencinin edindiği bilgileri

farklı kişilere genelleyebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bilgi düzeyinde edildiği ev içi güvenlik becerilerini davranış olarak sergilemesi okul ortamından sonra ev ortamında da gerçekleştirilmiştir. İki ortamda da öğrencinin verileri incelendiğinde etkili olduğu gözlenmiştir. Öğrencinin öğrendiği bilgileri farklı ortamlara genelleyebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal öykü uygulaması sona erdikten bir ve üç hafta sonra izleme oturumları gerçekleştirilmiştir. İzleme oturumlarında öğrenilen bilgilerin kalıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencinin öğretmeninden ve ebeveyninden sosyal geçerlilik verileri toplanmıştır. Sosyal geçerlilik verilerinin sonucunda ev içi güvenlik becerilerinin bağımsız yaşama katkı sağladığı, günlük hayatta sıklıkla kullanılan beceriler olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sosyal öykü uygulamasının etkililiğine, uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Araştırmanın hazırlanması, ilgili alan yazının araştırması, uygulama sürecinde gerçekleştirilen gözlemler, uygulama sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak uygulama ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. OSB'den etkilenen bireylerin ailesine, ev içi güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öyküler uygulamasının eğitimi verilerek sosyal öykülerin aile tarafından sunulmasının etkililiği incelenebilir.

2. Ev içi güvenlik becerilerin öğretiminde kullanılan sosyal öykünün kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerde sınıf öğretmenleri ve anaokulu öğretmenleri tarafından sunulmasının etkililiği değerlendirilebilir.

3. Okul, toplumsal alanlarda ve ev ortamında OSB'den etkilenen çocuklara güvenlik becerilerinin öğretiminde öğretiminde sosyal öykülerin kullanımına öncelik verilebilir.

6.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmanın katılımcısı okuma yazma becerisine sahip bir öğrencidir. Gelecek araştırmalarda okuma yazma becerisine sahip olmayan öğrencilerde sosyal öykülerin etkililiği sınanabilir.

2. Farklı tanılara sahip bireyler üzerinde güvenlik becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin etkililiği sınanabilir

3. Sosyal öykülerin araştırmada yer almayan ev içi güvenliik becerilerinin öğretiminde, özbakım becerilerinin, günlük yaşam ve bağımsız yaşam becerilerinin öğretilimi gibi farklı becerilerin öğretimindeki etkililiğı sınanabilir.

4. Sosyal öykülerin bilgisayar ya da telefon uygulamaları ile birlikte sunumunun etkililikleri incelenebilir.

5. Bu araştırmada sosyal geçerlik verileri katılımcının annesinden ve öğretmeninden toplanmıştır. İleri araştırmalarda katılımcı öğrencilerin kendilerinden sosyal geçerlik verileri toplanıp verilerin karşılaştırması yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır)

- Acar, Ç. (2015). *Otizmlı çocuklara sosyal becerilerin öğretiminde anneler tarafından hazırlanarak sunulan sosyal öykü ve video modelle öğretim uygulamalarının karşılaştırılması*. [Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Adams, L., Gouvousis, A., Van-Lue, M., ve Waldron, C. (2004). *Social story intervention: Improving communication skills in a child with an autism spectrum disorder. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 19, 87-94.
- Agran, M. ve Krump, M. (2010) A preliminary investigation of parents' opinions about safety skills instruction: An apparent discrepancy between importance and expectation. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 45(2), 303-311.
- Akcayır, I. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri öğretimi üzerinde multimedya tabanlı sosyal öykü yönteminin etkililiği* [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Akgün Giray, D. (2015). *Öğretmen adaylarınınca hazırlanan ve sunulan sosyal öykülerin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal becerileri edinmelerindeki etkisi etkililiği* [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Akmanoglu, N., ve Tekin-Iftar, E. (2011). Teaching children with autism how to respond to the lures of strangers. *Autism: The International Journal of Research and Practice*, 15, 205-222
- Almutlaq, H. ve Martella, RC (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu olan ilkököl çağındaki öğrencilere bir İpad uygulaması aracılığıyla sunulan bir sosyal hikayeyi kullanarak iltifat etmeyi öğretmek. *Uluslararası Özel Eğitim Dergisi*, 33 (2), 482-492.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM–5 (2014). (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı DSM-5. (Çev. E. Köroğlu). HYB Yayıncılık
- Annaz, D., Karmiloff-Smith, A., Johnson, M. H., & Thomas, M. S. (2009). A cross-syndrome study of the development of holistic face recognition in children with autism, Down syndrome, and Williams syndrome. *Journal of Experimental Child Psychology*, 102(4), 456–486. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2008.11.005>
- APA (American Psychiatric Association), (1987). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 3rd, revised (DSM-III-R). Washington, D.C: APA Press.
- Baghdadli, A., Pascal, C., Grisi, S., and Aussilloux, C. (2003). Risk factors for self injurious behaviors among 222 young children with autistic disorders. *Journal of Intellectual Disability Research*, 47(8), 622-627.
- Balçık, B. (2010). *Otizmlı bireylere sosyal beceri öğretiminde sosyal öykülerin etkisinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Balçık, Behre ve Çifci-Tekinarslan İlknur (2012). Otizmli Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykülerin Etkisinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45 (1), 165-190.
- Bambara, L. M., Browder, D. M., & Koger, F. (2006). Home and community. In M. E. Snell, & F. Brown (Eds.), *Instruction of students with severe disabilities* (ss. 529-544). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Baysal SU, Birinci A. Çocukluk çağında kazalar ve yaralanma kontrolü. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci* 2006; 2(2): 64-78.
- Beh-Pajoo, A., Ahmadi, A., Shokoohi-Yekta, M., & Asgary, A. (2011). The effect of social stories on reduction of challenging behaviours in autistic children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 351-355.
- Bergstrom, R., Najdowski, A. C. & Tarbox, J. (2012). Teaching children with autism to seek help when lost in public. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 45, 191-195.
- Bernard-Ripoll, S. (2007). Using a self-as-model video combined with social stories to help a child with asperger syndrome understand emotions. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 22(2), 100-106
- Birkan, B. (2013). Otizm ve uygulamalı davranış analizi: Toplum temelli uygulamalar. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 1(2), 92-96.
- Bledsoe, R., Smith, B., & Simpson, R. L. (2003). Use of a social story intervention to improve mealtime skills of an adolescent with Asperger syndrome. *Autism*, 7(3), 289-295.
- Boyd, B. A. & Shaw, E. (2010). Autism in the classroom: A group of students changing in population and presentation. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 54(4), 211–219. doi:10.1080/10459881003744552
- Bozak, B. ve Eldeniz Çetin, M., (2018). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Tehlike Uyarı Sembollerinin Öğretiminde Artan Bekleme Süreli Öğretim Yönteminin Etkililiği, *Education Sciences (NWSAES)*, 13(1):19-43, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.1.1C0678.
- Brownell, M. D. (2002). Musically adapted social stories to modify behaviors in students with autism: Four case studies. *Journal of music therapy*, 39(2), 117-144.
- Brüne M (2001) Social cognition and psychopathology in an evolutionary perspective. *Psychopathology*, 34:85-94.
- Burke, R. V., Kuhn, B. R., & Peterson, J. L. (2004). Brief report: A “storybook” ending to children's bedtime problems—The use of a rewarding social story to reduce bedtime resistance and frequent night waking. *Journal of pediatric psychology*, 29(5), 389-396.
- Cakmak, M. (2017). *Sosyal öykü uygulaması kullanan özel eğitim araştırmacılarının konuya ilişkin görüş ve önerileri*. [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Calavari, R. N. S. ve Romanczyk, R. G. (2012) Caregiver perspectives on unintentional injury risk in children with an autism spectrum disorder. *Journal of Pediatric Nursing*, 27, 632-641.
- Carnahan, C., Williamson, P., & Christman, J. (2011). Linking cognition and literacy in students with autism spectrum disorders. *Teaching Exceptional Children*, 43(6), 54-62.

- Çetrez Arıcan, G. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve karikatür sohbetleriyle öğretim uygulamalarının karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Clees, T. J., & Gast, D. L. (1994). Social safety skills instruction for individuals with disabilities: A sequential model. *Education and Treatment of Children*, 17(2), 163-184.
- Collins, B.C., Wollery, M. ve Gast, D.L. (1991). A survey of safety concerns for students with special needs. *Education and Training in Mental Retardation*, 26 (3), 305-318.
- Corbett BA, Constantine LJ, Hendren R ve ark. (2009) Examining executive functioning in children with autism spectrum disorder, attention deficit hyperactivity disorder and typical development. *Psychiatry Res* 166: 210-22.
- Crozier, S., & Tincani, M. (2007). Effects of social stories on prosocial behavior of preschool children with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*, 37, 1803-1814.
- Crumrine, D. (2006). Teaching safety skills to children with autism spectrum disorders: a comparison of strategies [Doktora Tezi]. <https://soar.wichita.edu/bitstream/handle/10057/555/t06089.pdf?sequence=3&disAllowed>
- Dargut Güler, T. (2019). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Bilişsel Ve Sosyal Becerilerinin Geliştirilmesinde Mobil Sosyal Öykü Haritaları Kullanımı*. [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Değirmenci, H. D. (2018) *Koçluk içeren ve içermeyen web-tabanlı mesleki gelişim uygulamalarının otizmlili öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğretim becerilerini ve öğrencilerinin güvenlik becerilerini edinmeleri açısından karşılaştırılması*. [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Değirmenci, H. D. ve Özen, A. (2010). *Zihinsel yetersizliği olan bireylere otel kat hizmetleri becerilerinin öğretimde videoyla model olma stratejisinin etkililiği*. [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Delano, M., ve Snell, M. E. (2006). The effects of social stories on the social engagement of children with autism. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 8, 29-42.
- Dixon, D. Bergstorm, R.; Smith, M. N. ve Tarbox, J. (2010) A review of research on procedures for teaching safety skills to persons with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities* 31, 985-994
- Dodd, S., Hupp, S. D., Jewell, J. D., & Krohn, E. (2008). Using parents and siblings during a social story intervention for two children diagnosed with PDD-NOS. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 20, 217-229.
- Doğangün, B. (2008). Özel Eğitim Gerektiren Psikiyatrik Durumlar. *Türkiye’de sık karşılaşılan psikiyatrik hastalıklar. Sempozyum Dizisi* No:62, 157-174.
- Ergenekon, Y. (2012). Teaching basic first-aid skills against home accidents to children with autism through video modeling. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2759-2766
- Friedman, N., Sadhu, J., & Jellinek, M. (2012). DSM-5: Implications for pediatric mental health care. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 33(2), 163-178.

- Friend, M. (2006). *Special education: Contemporary perspectives for school professionals*. New York, NY: Pearson Higher Ed
- Frith, U. (1989). A new look at language and communication in autism. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 24(2), 123-150.
- Garcia, D. (2013). *Effectiveness of modeling and rehearsal to teach fire safety skills to children with autism*. Faculty of the College of Education, [Doktora Tezi, Atlantic University].
- Geboloğlu, B. (2016). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri kazandırmada sosyal öykü ve müzikli sosyal öykü uygulamalarının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması* [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Gibbs V, Aldridge F, Chandler F ve ark. (2012) Brief report: an exploratory study comparing diagnostic outcomes for autism spectrum disorders under DSM IV-TR with the proposed DSM-5 revision. *J Autism Dev Disord* 42:1750-6.
- Godish, D., Miltenberger, R., and Sanchez, S. (2017). Evaluation of video modeling for teaching abduction prevention skills to children with autism spectrum disorder. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, (1), 221-229.
- Gökkaya-Horzum, İ. (2021). *Zihinsel yetersizliği olan bireylere emniyet kemeri takarak güvenli seyahat etme becerisinin öğretiminde sosyal öykülerin etkiliği* [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Goldsmith, T. R. (2008). *Using virtual reality enhanced behavioral skills training to teach street crossing skills to children and adolescents with autism spectrum disorders*. [Doktora Tezi. USA: Western Michigan University.]
- Graetz, J. E., Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2009). Decreasing inappropriate behaviors for adolescents with autism spectrum disorders using modified social stories. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 91-104.
- Gray, C. & Garand, J. (1993). Social stories: Improving responses of students with autism with accurate social information. *Focus on Autism Behavior*, 8, 1-10
- Gray, C. (2010). *The new social story book, revised and expanded 10th anniversary edition: over 150 social stories that teach everyday social skills to children with autism or asperger's syndrome, and their peers*. Arlington Texas: Future Horizons INC.
- Gray, C. (2015). *The new social story book, revised and expanded 15th anniversary edition: Over 150 social stories that teach everyday social skills to children and adults with autism and their peers*. Arlington Texas: Future Horizons INC.
- Gray, C. A. (1998). Social stories and comic strip conversations with students with Asperger syndrome and high-functioning autism. Eric Schopler, Gary Mesibov, Linda Kunce (Ed.), *Asperger syndrome or high-functioning autism* (ss.167-198). Boston, MA: Springer
- Guan, J. and Li, G. (2017). Injury mortality in individuals with autism. *American Journal of Public Health*, 107(5), 791-793.
- Güleç-Aslan, Y., Kircaali-Iftar, G., & Uzuner, Y. (2009). Otistik çocuklar için davranışsal eğitim programı (OÇİDEP) ev uygulamasının bir çocukla incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 1-25.

- Gunby, K. V. and Rapp, J. T. (2014). The use of behavioral skills training and in situ feedback to protect children with autism from abduction lures. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47(4), 856-860.
- Gunby, K. V., Carr, J. E., ve Leblanc, L. A, (2010). Teaching abduction-prevention skills to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 43, 107–112.
- Hagiwara, T. ve Myles, B. S. (1999). A multimedia social story intervention: Teaching skills to children with autism. *Focus on Autism and other developmental disabilities*, 14(2), 82-95.
- Hanley-Hochdorfer, K., Bray, M. A., Kehle, T. J., ve Elinoff, M. J. (2010). Social stories to increase verbal initiation in children with autism and Asperger's disorder. *School Psychology Review*, 39, 484-492.
- Happé F, Booth R, Charlton R ve ark. (2006) Executive function deficits in autism spectrum disorders and attention-deficit/hyperactivity disorder: *Examining profiles across domains and ages*. *Brain Cogn* 61: 25-39.
- Hill, E.L. (2004). Evaluating the theory of executive dysfunction in autism. *Developmental Review*, 24, 189-233.
- Honsberger, T. (2015). *Teaching individuals with autism spectrum disorder safe pedestrian skills using video modeling with in situ video prompting*. USA: Florida Atlantic University.
- Hung, L. C., & Smith, C. S. (2011). Autism in Taiwan: Using social stories to decrease disruptive behaviour. *The British Journal of Development Disabilities*, 57(112), 71-80.
- Ivey, M. L., Juane Heflin, L., & Alberto, P. (2004). The use of social stories to promote independent behaviors in novel events for children with PDD-NOS. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 19(3), 164-176.
- Jang, J., Mehta, A. ve Dixon, D. R. (2016). Safety Skills. In Singh N. N (Eds.), *Handbook of Evidence-Based Practices in Intellectual and Developmental Disabilities* (ss. 923-941). Springer International Publishing.
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2, 217- 250. http://neurodiversity.com/library_kanner_1943.pdf (Erişim tarihi: 14.04.2015)
- Kaya, G. (2021). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yabancı kişilerden korunma becerisinin kazandırılmasında uzaktan eğitim yoluyla sunulan video modellerle öğretimin etkililiği. [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kaya, N. H. & Ünal, F. (2022). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Çevrimiçi Güvenlik Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykü Yönteminin Etkililiği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 369-389. DOI: 10.53444/deubefd.1059725
- Kearney, K. B., Brady, M. P., Hall, K., and Honsberger, T. (2018). Using peer-mediated literacy based behavioral interventions to increase first aid safety skills in students with developmental disabilities. *Behavior Modification*, 42(5), 639-660.
- Khantreejitranon, A. (2018). Using a social story intervention to decrease inappropriate behavior of preschool children with autism. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(1), 90-97.
- King, S. E. (2014). Evaluation of video modeling to teach children diagnosed with ASD to avoid poison hazards. [Yüksek Lisans Tezi, USA: University of South Florida].

- King, S., & Miltenberger, R. (2017). Evaluation of video modeling to teach children diagnosed with autism to avoid poison hazards. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, 1, 221–229. <https://doi.org/10.1007/s41252-017-0028-2>
- Kırcaali-İftar, G. (2007). *Otizm spektrum bozukluğu*. İstanbul: Daktylos Yayınlar
- Kırcaali-İftar, G. (2012). Otizm spektrum bozukluğuna genel bakış. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri* (ss.17-43). Ankara: Vize Yayıncılık
- Kırcaali-İftar, G., & Tekin, E. (1997). *Tek denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Kıyak, Ü.E., Tuna, M. & Tekin-İftar, E. (2019). Zihin yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi: Kapsamlı betimsel analiz. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 143-176.
- Klett, L. S., & Turan, Y. (2012). Generalized effects of social stories with task analysis for teaching menstrual care to three young girls with autism. *Sexuality and Disability*, 30, 319-336.
- Kuoch, H. & Mirenda, P. (2003). Social story interventions for young children with autism spectrum disorder. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 18, 219-227.
- Kurt, O. and Kutlu, M. (2019). Effectiveness of social stories in teaching abduction prevention skills to children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 49 (9), 3807-3818.
- Kutlu, M. (2016) *Otizimli bireylere yabancı kişilerden korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykülerin yalnız sunumuyla video modelle birlikte sunulmasının karşılaştırılması* [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Lavelle, T. A., Weinstein, M. C., Newhouse, J. P., Munir, K., Kuhlthau, K. A., & Prosser, L. A. (2014). *Economic burden of childhood autism spectrum disorders*. *Pediatrics*, peds2013. <https://doi.org/10.1542/peds.2013-0763>
- Ledbetter-Cho, K., Lang, R., Davenport, K., Moore, M., ee, A., O'Reilly, M., Watkins, L., and Falcomata, T. (2016). Behavioral skills training to improve the abduction-prevention skills of children with autism. *Behavior Analysis Practice*. (9), 266-270.
- Ledford, J. R., & Gast, D. L. (Eds.). (2009). *Single subject research methodology in behavioral sciences: applications in special education and behavioral sciences*. Routledge.
- Lee L, Harrington RA, Chang JJ, Connors SL. Increased Risk of Injury in Children with Developmental Disabilities. *Research in Developmental Disabilities* 2008;29(3):247–55
- Levy, K. M., Ainsleigh, S. A., & Hunsinger-Harris, M. L. (2017). Let's go under! Teaching water safety skills using a behavioral treatment package. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 52(2), 186-193.
- Litras, S., Moore, D. W., & Anderson, A. (2010). Using video self-modelled social stories to teach social skills to a young child with autism. *Autism research and treatment*
- Lord C, Elsabbagh M, Baird G, Veenstra-Vanderweele J. Autism spectrum disorder. *Lancet*. 2018;392(10146): 508-520. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31129-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31129-2)

- Lorimer, P. A., Simpson, R. L., Smith Myles, B., & Ganz, J. B. (2002). The use of social stories as a preventative behavioral intervention in a home setting with a child with autism. *Journal of positive behavior interventions*, 4(1), 53-60.
- Lovaas, I. O. (1987). Behavioral treatment and normal educational and intellectual functioning in young autistic children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 3-9.
- Mahoney, G., & MacDonald, J. (2007) Autism and developmental delays in young children: The Responsive Teaching curriculum for parents and professionals. Austin, TX: PRO-ED.
- MEB Mevzuat Bankası Otistik Çocuklar Eğitim Yönergesi. (2004). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2567_0.html.
- Mechling, L. C. (2008). Thirty-year review of safety skill instruction for persons with intellectual disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, (ss, 311-323)
- Miltenberger R. G, Sanches S. ve Valbuena D. A., (2015). In Roane, H. S., Ringdahl, J. E., and Falcomata, T. S. (Eds.), *Clinical and organizational applications of applied behavior analysis* (ss. 477-499). Academic Press
- Miltenberger, R. G., Gatheridge, B. J., Satterlund, M., Egemo-Heln, K.R. Johnson, B. M., Jostad, C., Kelso, P., Flessner, C. A. (2005). Teaching safety skills to children to prevent gun play: An evaluation of in-situ training. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 38, 395-398
- Miltenberger, R. G., & Novotny, M. A. (2022). Teaching safety skills to individuals with developmental disabilities. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, 6(3), 270-279.
- Moore, C., Dunham, P. J., & Dunham, P. (2014). Joint attention: Its origins and role in development. (Eds.), *Psychology Press*. (ss,205-222).
- Morosohk, E., & Miltenberger, R. (2021). Using generalization enhanced behavioral skills training to teach poison safety skills to children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. <https://doi.org/10.1007/s10803-021-04938-5> Advance online publication.
- Moudry Quilty, K. (2007). Teaching paraprofessionals how to write and implement social stories for students with autism spectrum disorders. *Remedial and special education*, 28(3), 182-189.
- Mukaddes NM, Hergüner S, Tanıdır C. Psychiatric disorders in individuals with high functioning autism and Asperger's disorder: similarities and differences. *World J Biol Psychiatry* 2010;11(8): 964-71.
- Myers-Turnbull, A. (2018). *Why are children with autism injured in accidents more frequently? Factors affecting unintentional injury in children with autism* [Doktora Tezi, Alliant International Üniversitesi]
- Ökcün-akçamuş, M.Ç. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar Sosyal İletişim Becerileri ve Dil Gelişim Özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17 (02), 163-192. DOI: 10.21565/özelegitimdergisi.
- Olçay, S., Kıyak, Ü. E., & Toper, Ö. (2022). Is Social Story™ an evidence-based practice? A meta-analysis and comprehensive descriptive analysis study. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(2), 431-458. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.766765>

- Olçay-Gül, S. (2012). *Ailelerce Sunulan Sosyal Öykülerin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Ergenlerin Sosyal Becerilerine Etkileri*. [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Olçay-Gül, S. and Tekin-İftar, E. (2016). Family generated and delivered social story intervention: Acquisition, maintenance, and generalization of social skills in youths with ASD. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 51(1), 67-78.
- Özdemir, S. (2007). Sosyal öyküler: Otistik çocuklara yönelik bir sağıltım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(2), 49-62.
- Özdemir, S. (2008). The effectiveness of social stories on decreasing disruptive behaviors of children with autism: Three case studies. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 38, 1689-1696.
- Ozonoff S, Strayer DL, McMahon M ve ark. (1994) Executive function abilities in autism and Tourette Syndrome: an information processing approach. *J Child Psychol Psychiatry* 35: 1015-1032.
- Özyürek, M. (2009). Bireyselleştirilmiş eğitim programını geliştirme ve temelleri (5. Baskı). Ankara: Kök.
- Pediatric Psychology, 31 (1), 65–70, <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsj030>.
- Pektaş, S. (2019). *Müzikal etkinliklere dönüştürülmüş sosyal öykü uygulamalarının gelişimsel yetersizliği olan çocuklara sosyal beceri öğretiminde etkililiği*. [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Phelan, K. J., Khoury, J., Kalkwarf, H. J., Lanphear, B. P. (2001). Trends and patterns of playground injuries in United States children and adolescents. *Ambulatory Pediatrics*, 1, 227-233.
- Rossi, M. R., Vladescu, J. C., Reeve, K. F., & Gross, A. C. (2017). Teaching safety responding to children with autism spectrum disorder. *Education & Treatment of Children*, 40(2), 187–208. <https://doi.org/10.1353/etc.2017.0009>
- Saiano, M., Pellegrino, L., Casadio, M., Summa, S., Garbarino, E., Rossi, V., D'A D. S V. (2015). Natural interfaces and virtual environments for the acquisition of street crossing and path following skills in adults with Autism spectrum disorders: A feasibility study. *Journal of Neuroengineering and Rehabilitation*, 12 (17), 1-13.
- Samson, A. C., Huber, O., & Gross, J. J. (2012). Emotion regulation in Asperger's syndrome and high-functioning autism. *Emotion*, 12 (4), 659.
- Sansosti, F. J., & Powell-Smith, K. A. (2006). Using social stories to improve the social behavior of children with Asperger syndrome. *Journal of positive behavior interventions*, 8(1), 43-57.
- Schertz, H. H., & Odom, S. L. (2003). Joint attention and early intervention with autism: A conceptual framework and promising approaches. *Journal of Early Intervention*, 27, 42-54.
- Schneider, N., & Goldstein, H. (2010). Using social stories and visual schedules to improve socially appropriate behaviors in children with autism. *Journal of positive behavior interventions*, 12(3), 149-160.

- Schuler, A.L. (1995). Thinking in autism: Differences in learning and development. In K. Quill(Ed.), *Teaching children with autism: Strategies to enhance communication and socialization* (ss. 11-31). Albany, NY: Delmar Publishers.
- Selimoğlu, Ö. G., & Özdemir, S. (2018). Etkileşim temelli erken çocuklukta müdahale programı'nın (ETEÇOM) otizm spektrum bozukluğu sergileyen çocukların sosyal etkileşim becerileri üzerindeki etkililiği. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 514-555.
- Şirin, N. & Tekin-İftar, E. (2016). Opinions of parents and teachers about safety instruction to children with ASD: A preliminary investigation. *Journal of Autism Developmental Disorders*, 46, 2653-2665.
- Şirin, N. (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin anne-babaların, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin görüş ve önerileri. [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Smith, C. (2001). Using social stories to enhance behaviour in children with autistic spectrum difficulties. *Educational Psychology in Practice*, 17, 337-345.
- Soenksen, D. ve Alper, S. (2006). Teaching a young child to appropriately gain attention of peers using a social story intervention. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 21(1), 36-44.
- Spivey, C. E., & Mechling, L. C. (2016). Video modeling to teach social safety skills to young adults with intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 51(1), 79-92.
- Steinborn, M. ve Knapp, T.J. (1982). Teaching an autistic child pedestrian skills. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 13 (4), 347-351. [https://doi.org/10.1016/0005-7916\(82\)90083-0](https://doi.org/10.1016/0005-7916(82)90083-0)
- Stokes, M., Newton, N., ve Kaur, A. (2007). Stalking, and social and romantic functioning among adolescents and adults with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 1969-1986
- Summers, J., Tarbox, J., Findel-Pyles, R. S., Wilke, A. E., Bergstrom, R., and Williams, W. L. (2011). Teaching two household safety skills to children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5 (1), 629-632.
- Süzer, T. (2015). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiği [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Taber, T. A., Alberto, P. A., Hughes, M. & Seltzer, A. (2002). A strategy for students with moderate disabilities when lost in the community. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 27(2), 141–152. doi:10.2511/rpsd.27.2.141
- Talas, S. (2017). Otizmli bireylere sosyal öykülerin tekli sunumuyla çoklu sunumunun karşılaştırılması [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Taylor, B. A.; Hughes, C. E.; Richard, E.; Hoch, H. ve Coello, A. R. (2004) Teaching teenagers with autism to seek assistance when lost. *Journal of Applied Behaviours Analysis* 37, 79-82.

- Tekin-İftar, E, Şirin, N., & Collins, BC . (2021). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Güvenlik Becerileri Öğretimi Konusunda Türk Veli, Öğretmen ve Öğretim Elemanlarının Görüş ve Deneyimleri. *Uluslararası Elektronik İlköğretim Dergisi*, 13 (3). <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/1489> adresinden alındı.
- The National Autism Center's (2009), National Standarts Report.Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykü ve Video Model, *International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)*, 2015, 7(2), 294 – 315.312 http://dlr.sd.gov/autism/documents/nac_standarts_report_2009.pdf
- The National Professional Development Center (2010). Evidence Based Practices.
- Thompson, R. M., & Johnston, S. (2013). Use of social stories to improve self-regulation in children with autism spectrum disorders. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 33(3), 271-284.
- Turhan, C., & Vuran, S. (2015). Otizm spektrum bozukluğu gösteren çocuklara sosyal beceri öğretiminde sosyal öykü ve video model uygulamalarının etkililik ve verimlilikleri.
- Uluyol, M. (2015). Çocukların Otizm Spektrum Bozukluğu Derecesi İle Duyu- BilişMotor Özellikleri Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi *Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Dergisi*
- Usta, M. B., & Yazıcı, D. N. (2020). Otizm Spektrum Bozukluğunda Eğitsel Modellerin Gözden Geçirilmesi. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 27(3), 134-9.
- Vandermeer, J., Beamish, W., Milford, T., & Lang, W. (2015). iPad-presented social stories for young children with autism. *Developmental neurorehabilitation*, 18(2), 75-81.
- Volkmar, F. R. ve Wiesner, L. A. (2009). A practical guide to autism: What every parent, family member, and teacher needs to know (ss. 369-383). New Jersey: John Wiley ve Sons.
- Watson, L. R., Patten, E., Baranek, G. T., Poe, M., Boyd, B. A., Freuler, A., and Lorenzi, J. (2011). Differential associations between sensory response patterns and language, social, and communication measures in children with autism or other developmental disabilities. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 54, 1562-1576.
- Whitman, L.T. (2004). Autism and its characteristics. The development of autism: *A self regulatory perspective*. (ss. 50-100). New York, NY: Jessica Kingsley Publishers.
- Wing L, Gould J, Gillberg C (2011) Autism spectrum disorders in the DSM-V: better or worse than the DSM-IV? *Res Dev Disabil* 32:768-73.
- Winterling, V., Gast, D. L., Wolery, M., and Farmer, J. A. (1992). Teaching safety skills to high school students with moderate disabilities. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 25, 217- 227.
- Wiseman, K. V., Mc Ardell, L. E., Bottini, S. B., and Gillis, J. M. (2017). A Meta-analysis of safety skill interventions for children, adolescents, and young adults with autism spectrum disorder. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 4 (1), 39-49.
- Wong, C., & Kasari, C. (2012). Play and joint attention of children with autism in the preschool special education classroom. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(10), 2152-2161.

- Yapıcı, Y. G. (2021). *Kardeşler Aracılığıyla Sunulan Sosyal Öyküler: Bir Koçluk Uygulaması Örneği* [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yıldırım Sarı H, Girli A. Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda kaza ve yaralanma. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimler Dergisi* 2012; 15(4): 283-88.
- Yıldız, M. (2019). Zihin yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi. D. Güven (Ed.), *Zihin yetersizliği olan bireylere yönelik kapsamlı cinsellik eğitimi içinde* (ss. 191–216). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Ying, K. T., Sah, S. B. M., & Abdullah, M. H. L. (2016, August). Personalised avatar on social stories and digital storytelling: Fostering positive behavioural skills for children with autism spectrum disorder. In *2016 4th International Conference on User Science and Engineering (i-USER)* (ss. 253-258). IEEE.
- Zager, D., & Shamow, N. (2005). Teaching students with autism spectrum disorder. In D. Zager (Eds.), *Autism spectrum disorders* (ss. 295-327). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Zeldovich, L. (2018). How history forgot the woman who defined autism. www.spectrumnews.org/features/deep-dive/history-forgot-woman-defined-autism/

8. EKLER

EK 1- GÜVENLİK BECERİLERİ KONTROL LİSTESİ

GÜVENLİK BECERİLERİ KONTROL LİSTESİ

ÖNLEYİCİ GÜVENLİK BECERİLERİ			
1.Gıda Güvenliği			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama
1.1.Son kullanma tarihine dikkat ederek tüketileceği ürünü seçer.			
1.2.Küflü gıdalara karşı uygun tepkiyi verir.			
1.3.Çürümüş gıdalara karşı uygun tepkiyi verir.			
2.Zehirli Maddelerden Korunma Becerisi			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama
2.1.Temizlik malzemelerine karşı uygun tepkiyi verir.			
2.2. Haşere ilaçlarına karşı uygun tepkiyi verir.			
2.3.Tıbbi ilaçlara karşı uygun tepkiyi verir.			
2.4.Gaz kokusunun oluşmasını önler.			
3.Elektrik Ve Yangın Güvenliği			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama

3.1. Elektrik çarpmasından kendini korur.			
3.2. Yangın çıkmasını önleyici tedbirleri alır.			
4. Güvenli Kapı Açma Becerisi			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama
4.1. Kapı çaldığında evdeki yetiškine haber verir.			
5. Kesici Aletlere Uygun Tepki Verme Becerisi			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama
5.1. Mutfaktaki kesici aletlerden kendini korur.			
5.2. Cam kırıldığında gerekli tepkiyi verir			
6. Evdeki Tehlike Yaratabilecek Aletlerden Uzak Durma Becerisi			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama
6.1. Isı yayan aletlere karşı gerekli tepkiyi verir			
6.2. Mutfak mikserine karşı gereken tepkiyi verir.			
7. Su Basmasından Korunma Becerileri			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama

7.1 Banyodaki duş musluğunu yalnız açmaması gerektiğini söyler			
7.2 Evdeki muslukları kullandıktan sonra kapatması gerektiğini söyler.			
8. Evden Dışarı Güvenli Bakma Becerisi			
Beceri	Evet	Hayır	Açıklama
8.1. Açık pencereden beş adım uzak durur.			
8.2. Yanında yetişkin yokken balkondan uzak durur.			

TEPKİSEL GÜVENLİK BECERİLERİ				
Beceri		Evet	Hayır	Açıklama
	Ev içinde yangın çıktığında araması gereken numarayı söyler.			
	Yangın halindeki binayı terk eder.			
	Evi su bastığında yapması gerekenleri söyler.			
	Evi su bastığında evdeki yetiştikine haber verir.			

	Kendi ya da ev üyelerinden birinin zehirlenme durumunda yapılması gerektiğini söyler.			
	Birisi zehirlendiğinde yetişkine haber verir.			
	Birisi zehirlendiğinde 112 numarasını arar.			
	Kendi ya da aile üyelerinden biri şiddetli bir rahatsızlık yaşadığında ne yapması gerektiğini söyler.			

EK 2- SOSYAL ÖYKÜLER

GIDA GÜVENLİĞİ

SON KULLANMA TARİHİNE BAKIYORUM

Evde zaman geçirirken karnım acıkabilir.

Bir şeyler yemek için buzdolabını açabilirim.
Buzdolabındaki bazı ambalajlı ürünleri tüketmek
isteyebilirim.

Ambalajlı ürünlerin üzerinde siyah harflerle STT yazar ve tarih bulunur. STT Son tüketim tarihinin kısaltması anlamına gelmektedir.

Son tüketim tarihi geçen ürünü tüketmek benim hastalanmama sebep olabilir. Son Tüketim Tarihi geçmemiş gıdayı tüketmem gerektiğini biliyorum.

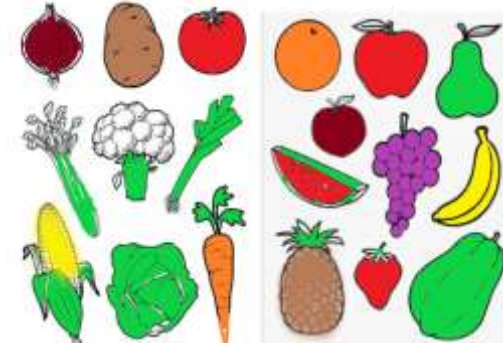

Ambalajlı ürünleri tüketmek istediğimde STT yazan kısma bakıp Son Tüketim Tarihinin geçip geçmediğini kontrol etmeyi ve Son Tüketim Tarihi geçen ürünü çöpe atmayı deneyeceğim.

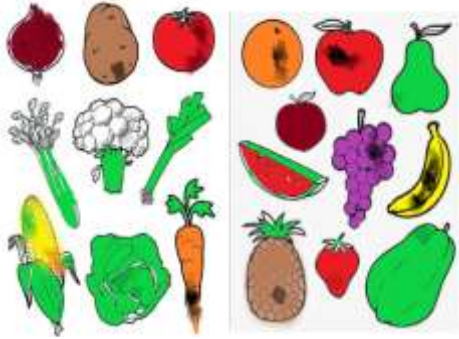
TAZE GIDALARI TÜKETİYORUM

Sebzeler ve meyveler benim sağlığım için çok önemlidir.

Ben meyve yemeyi çok severim. En sevdiğim yiyeceklerden muz, portakal, mandalina meyvedir

Sebzeler ve meyveler evimizde beklediğinde çürüyebilir.

Çürüyen sebze ve meyveleri tüketmek benim hastalanmama sebep olabilir. Çürümüş meyve ve sebzelerin çürümüş olan kısımları genellikle daha koyu renkte ve daha yumuşak olur ve kötü kokar.

Çürümüş meyve ve sebze gördüğümde onları çöpe atmayı deneyeceğim. Çürümüş gıdaları çöpe atmak doğru bir davranıştır.

ZEHİRLİ MADDELERDEN KORUNMA BECERİLERİ

TEMİZLİK MALZEMELERİNDEN UZAK DURUYORUM

Yaşadığımız ev zaman zaman kirlenir. Evimizi temizlemek için annem, abim, anneannem, dedem ve teyzem evin çeşitli yerlerinde farklı temizleyiciler kullanır.

Temizlik malzemelerinin üzerinde hangi bölge ve yüzey için kullanılacağı yazar hepsinin farklı farklı isimleri vardır. Çamaşır suyu, Mutfak temizleyici, Banyo temizleyici, Lavabo açıcı, Krem Temizleyici vb.

Temizlik malzemelerini kapakları açık şekilde gördüğümde anneme ya da abime haber vermeyi denemeliyim. Çünkü temizlik malzemeleri boğazımı tahriş edebilir, solunum yollarıma zarar verebilir.

Temizlik malzemelerini yetişkinlerin kullanması gerektiğini biliyorum. Kendimi korumak için temizlik malzemelerini kapakları açık gördüğümde evdeki yetişkine haber vermeyi deneyeceğim.

İLAÇLARI YETİŞKİN GÖZETİMİNDE İÇİYORUM

Bazen kendimi halsiz, yorgun, üşümüş hissederim bazen düştüğüm için ya da bir kaza sonucu canım çok acıyabilir. Bu zamanlarda doktora gideriz. Doktorlar bizim için uygun olan ilacı bize tavsiye ederler.

Kendimi daha iyi hissetmem için ilaçlar bana yardım eder. İhtiyacım olmadığı zamanlar ilaç tüketmek bana zarar verebilir. Doktorlar tarafından tavsiye edilen ilaçları sadece annem, babam, abim, anneannem, dedem, dayım, yengem tarafından bana verildiğinde içmeliyim.

İlaçların ilaç kutusunda tutmam gerektiğini ve ihtiyaç duyduğumda annem, babam, abim, anneannem, dedem, dayım, yengem tarafından verildiğinde içmem gerektiğini biliyorum

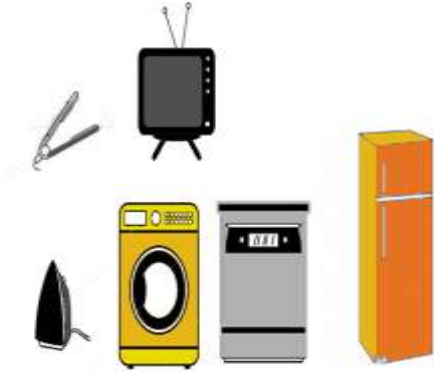

İlaçlara ihtiyaç duyduğumu düşündüğümde ailemden birine haber vermeyi deneyeceğim.

Onlardan yardımlarını istemem onları mutlu edecektir.

ELEKTRİK VE YANGIN GÜVENLİĞİ

KESİK KABLO GÖRDÜĞÜMDE UZAK DURUYORUM

Evimizde çok fazla kablo var. Bu kabloları prize takmamız sonucu elektronik aletler çalışmaya başlar.

Kablolar zarar görebilir. Kesilebilir, ezilebilir, İçerisindeki küçük kablolar gözükabilir, bu durum yangına, elektrik çarpmasına sebep olabilir.

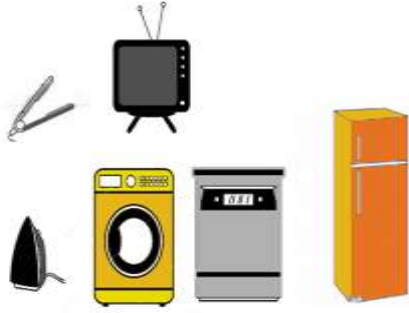

Zarar görmüş kablodan uzak durmayı ve evdeki yetişkine haber vermeyi deneyeceğim.

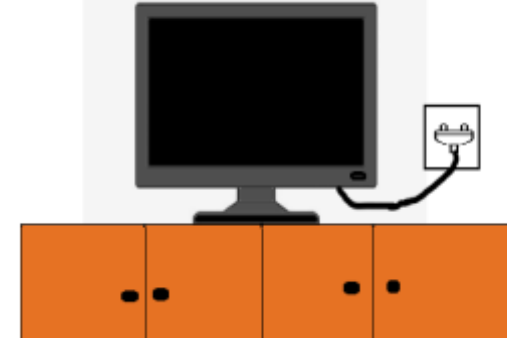

Zarar görmüş kabloları yetişkinlere haber vermem benim ve ailemin güvenliğim için çok önemlidir.

ELEKTRONİK ALETLERİ İŞİMİZ BİTİNCE PRİZDEN ÇEKELİM

Evimizde çok fazla elektrikle çalışan alet var.

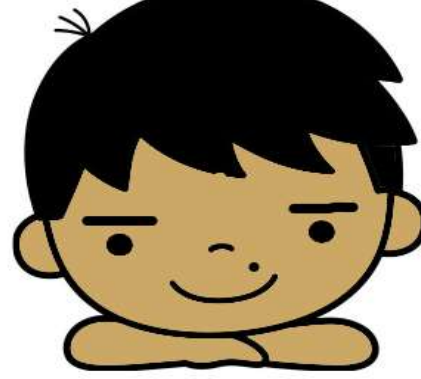
Sürekli kullandığımız elektrikle çalışan aletlerin kabloları sürekli prize takılı olabilir.

Isı yayan ütü, tost makinesi, saç şekillendirici vb. aletler işimiz bittikten uzun süre sonra uzun süre prize takılı kaldıkları zaman yangına sebep olabilir. Bazen evdeki yetişkinler kullandıkları bu aletleri prize takılı unutabilir.

Evdeki yetişkinler ısı yayan aletleri prizde unuttuklarında onlara haber vermeyi deneyebilirim.

Ailemin güvenliği ve benim güvenliğim için
evdeki prizleri kontrol etmem çok önemlidir. Onları
uyardığımda tehlikeyi fark ettiğim ve onlara söylediğim
için çok mutlu olurlar.

EK-3 ÖĞRENİLEN BİLGİNİN UYGULAMASI VERİ TOPLAMA FORMU

Kontrollü Olay Kaydı Veri Toplama Formu

Katılımcı Öğrencinin Adı:

Hedef Güvenlik Becerisi:

Uygulamacının Adı Soyadı:

Tarih:

Hedef: Becerinin gerçekleşmesine uygun fırsat sunulduktan sonra 5 saniye içerisinde beceriye başlamak üzere girişimde bulunması ve beceriyi gerçekleştirmesi					
Tepki Fırsatı	1.Oturum	2.Oturum	3.Oturum	4.Oturum	5.Oturum
1.Deneme					
2.Deneme					
3.Deneme					
4.Deneme					
5.Deneme					

Doğru Tepki:

Yanlış Tepki:

EK 4- SOSYAL ÖYKÜ VERİ TOPLAMA ARACI

Sosyal Öykü Veri Toplama Aracı

Gıda Güvenliği Becerileri					
Oturum	Hedef Davranış	Sosyal Öyküye Yönelik Sorular	Tarih	Evet	Hayır
	1.Son kullanma tarihine dikkat ederek tüketeceği ürünü seçer.	Ambalajlı ürünleri tüketirken neye dikkat etmeliyiz?			
	2. Son kullanma tarihine dikkat ederek tüketeceği ürünü seçer	Son kullanma tarihi geçen ürünü ne yapmalıyız?			
	3. Çürümüş gıdalara karşı uygun tepkiyi verir.	Çürümüş gıdaları nasıl ayırt ederiz?			
	4. Çürümüş gıdalara karşı uygun tepkiyi verir.	Çürümüş gıdaları gördüğümüzde ne yapmalıyız?			

Zehirli Maddelerden Korunma Becerileri					
Oturum	Hedef Davranış	Sosyal Öyküye Yönelik Sorular	Tarih	Evet	Hayır
	1. Temizlik malzemelerine karşı uygun tepkiyi verir.	Temizlik malzemelerini kimler kullanabilir?			
	2. Temizlik malzemelerine karşı uygun tepkiyi verir.	Temizlik malzemelerini gördüğümüzde ne yapmalıyız?			
	3. Tıbbi ilaçlara karşı uygun tepkiyi verir.	Doktorların bizim için önerdiği ilaçları evde bize kimler verebilir?			
	4. Tıbbi ilaçlara karşı uygun tepkiyi verir.	İlaç içmeye ihtiyaç duyduğumuz zamanlarda yapmalıyız?			

Elektrik Ve Yangın Güvenliği Becerileri					
Oturum	Hedef Davranış	Sosyal Öyküye Yönelik Sorular	Tarih	Evet	Hayır
	1.Elektrik Çarpmasından Kendini Korur.	Kesik kablolar nelere yol açabilir?			
	2.Elektrik Çarpmasından Kendini Korur.	Kesik kablo gördüğümde ne yapmalıyım?			
	3.Yangın Çıkmasını Önleyici Tedbirleri alır.	Kullanılmayan prize takılı aletler nelere yol açabilir?			
	4.Yangın Çıkmasını Önleyici Tedbirleri alır.	Kullanılmayan prize takılı alet gördüğümüzde ne yapmalıyız?			

**EK 5- GÖZLEM VERİLERİ GÖZLEMCİLER ARASI GÜVENİRLİK VERİ
KAYIT FORMLARI**

Gözlemci:

Gözlem Tarihi:

Hedef Güvenlik Becerisi:

Oturum Adı:

Oturumlar	Doğru Yanıt	Yanlış Yanıt
1.Oturum		
2.Oturum		
3.Oturum		
4.Oturum		
5.Oturum		
Doğru Tepki Sayısı/ Yüzdesi		
Yanlış Tepki ve Tepkide Bulunma Sayısı/ Yüzdesi		

Doğru Tepki: +

Yanlış Tepki: -

**EK 6-SOSYAL ÖYKÜLERİN SUNULDUĞU ÖĞRETİM
OTURUMLARI UYGULAMA GÜVENİRLİĞİ VERİ KAYIT FORMU**

Gözlemci:

Gözlem Tarihi:

Hedeflenen Güvenlik Becerisi:

Oturum Adı:

Yönerge: Sosyal öykülerin uygulamasının yapıldığı öğretim oturumlarının uygulama güvenirliği verilerini toplamak amacıyla uygulamacı tarafından verilen video kayıtlarını izledikten sonra bu form dolduracaktır. Videoda yer alan davranışları izleyip uygulamada yer alan basamaklar için forma “+” işareti konulacaktır. Uygulamada yer almayan basamaklar için forma “-” işareti konulacaktır.

	1.Oturum	2.Oturum	3.Oturum	4.Oturum	5.Oturum
Araç gereçlerin hazırlanması					
Katılıcı ile yan yana oturma					
Katılımcıyı bilgilendirme					
Hedef uyarını sunma					
Sosyal öykünün okunması					
Katılımcının doğru yanıtını pekiştirme					
Katılımcının yanlış yanıtında uygun tepkide bulunma					
Toplam “+” , “-” sayısı					

EK 7-AİLE İÇİN SOSYAL GEÇERLİLİK FORMU

Kıymetli Veli,

Aşağıda yer alan formda çocuğunuzun katılmış olduğu “Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Kazandırılmasında Sosyal Öykülerin Etkililiği” başlığına sahip çalışmaya dair sorular yer almaktadır. Uygulamaya dair görüşlerinizi belirlemek amacıyla aşağıdaki soruları cevaplamanız rica olunur. Soruları cevaplamanız araştırmamıza katkıda bulunacaktır. Şimdiden teşekkür ederiz.

Hatice Umay ASLANTAŞ

Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz ÇETİN

SORULAR	EVET	HAYIR	AÇIKLAMA
1.Ev İçi Güvenlik Becerilerinin önemli bir beceri olduğunu düşünüyor musunuz?			
2. Ev İçi Güvenlik Becerilerinin çocuğunuzun bağımsız yaşaması için katkıda bulunacağını düşünüyor musunuz?			
3. Öğretilen becerileri çocuğunuzun günlük hayatında kullanacağını düşünüyor musunuz?			
4. Ev İçi Güvenlik Becerilerinin öğretiminin çocuğunuzun daha güvende olmasını sağlayacağını düşünüyor musunuz?			
5. Sosyal öyküleri başka becerilerin öğretiminde de kullanmak ister misiniz?			

EK-8 ÖĞRETMEN İÇİN SOSYAL GEÇERLİLİK FORMU

Aşağıda yer alan formda öğrencinizin katılmış olduğu “Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Kazandırılmasında Sosyal Öykülerin Etkililiği” başlığına sahip çalışmaya dair sorular yer almaktadır. Uygulamaya dair görüşlerinizi belirlemek amacıyla aşağıdaki soruları cevaplamanız rica olunur. Soruları cevaplamanız araştırmamıza katkıda bulunacaktır. Şimdiden teşekkür ederiz.

Hatice Umay ASLANTAŞ

Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz ÇETİN

SORULAR	EVET	HAYIR	AÇIKLAMA
1.Ev İçi Güvenlik Becerilerinin önemli bir beceri olduğunu düşünüyor musunuz?			
2. Ev İçi Güvenlik Becerilerinin çocuğunuzun bağımsız yaşaması için katkıda bulunacağını düşünüyor musunuz?			
3. Öğretilen becerileri çocuğunuzun günlük hayatında kullanacağını düşünüyor musunuz?			
4. Ev İçi Güvenlik Becerilerinin öğretiminin çocuğunuzun daha güvende olmasını sağlayacağını düşünüyor musunuz?			
5. Sosyal öyküleri başka becerilerin öğretiminde de kullanmak ister misiniz?			

EK 10- VELİ İZİN FORMU

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI GÖNÜLLÜ KATILIMCI BİLGİLENDİRME FORMU

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenen Öğrenciye Ev İçi Güvenlik Becerilerinin Kazandırmada Sosyal Öykülerin Etkililiğidir. 06.02.2023 15.06.2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır. Araştırmanın Hedefi: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilere Ev İçi Güvenlik Becerilerini Kazandırmada Sosyal Öykülerin Etkililiğini belirlemektir. Araştırma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalında eğitim alan Hatice Umay ASLANTAŞ tarafından Doç. Dr. Müzeyyen Eldeniz ÇETİN danışmanlığında yürütülecektir. Araştırma Uygulaması Gözlem şeklindedir. Araştırma uygulama kısmı okul ortamında yürütülmekle birlikte ortam genellemesi ev ortamında yürütülecektir. Verileri toplarken video kaydı yapılacak video kayıtları tez de veri toplamak amacıyla kullanılacak olup araştırmaya bağlı kişiler dışında hiç kimse tarafından izlenmeyecektir. Araştırma tamamlandıktan sonra videolar imha edilecektir. Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Öğrenci için Umut takma isim kullanılacaktır. Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Veli Ad Soyad:

Tarih/İmza: